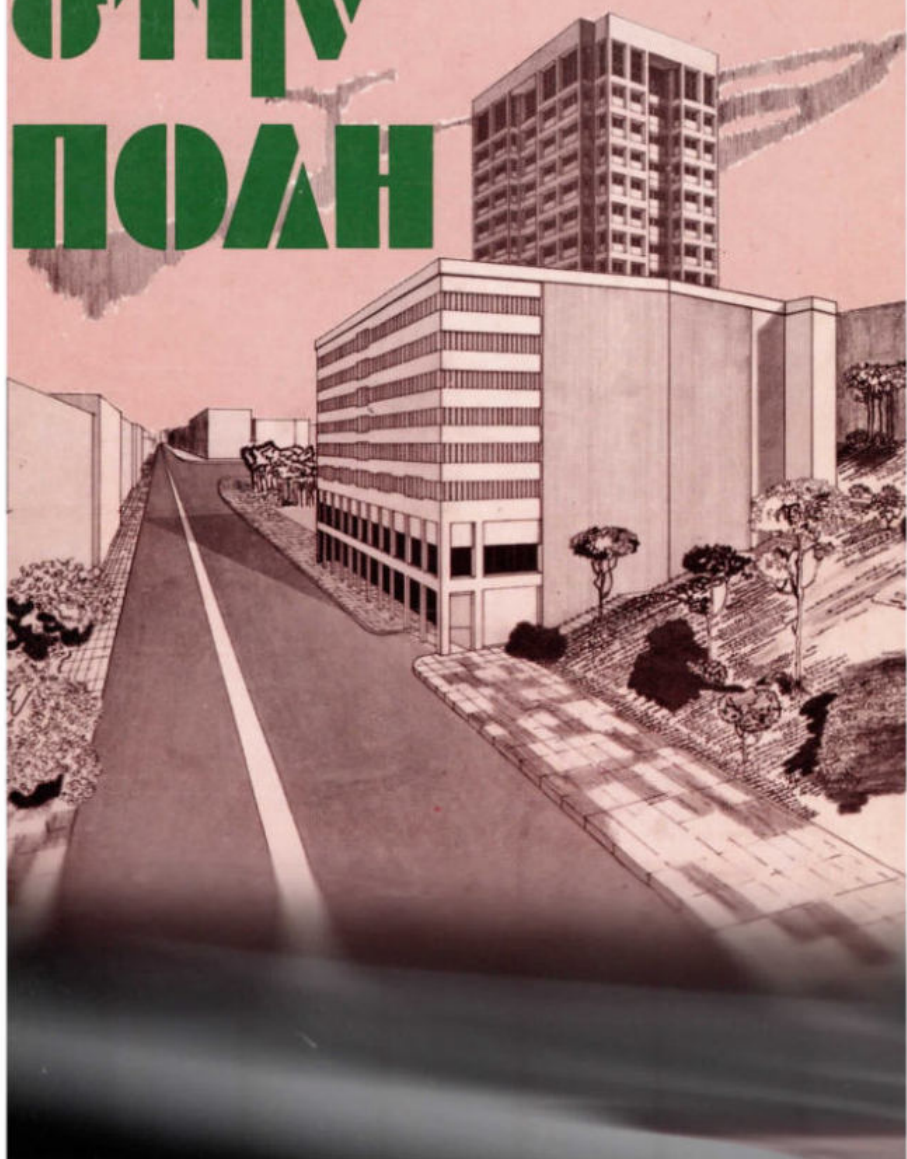

ΘΑΥΡΑΤΟΣ ΕΤΙΜ ΠΟΛΗ

Francis Schaeffer

Θ Α Ν Α Τ Ο Σ Σ Τ Η Ν
Π Ο Λ Η

Ἐπίσημη Ἑλληνική:
Ρένια Φατούρου

Ἡ προσπάθεια ἀπόδοσης τοῦ βιβλίου αὐτοῦ
στά Ἑλληνικά δέν ἀποτελεῖ φιλολογική πα-
ράφραση τοῦ κειμένου, ἀλλά ἐπεδίωξε τήν
ὅσο τό δυνατόν ἀκριβῆ ἀπόδοσή του, ἂν καί
ἔχουν γίνει ὀρισμένες συντμήσεις.

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Αυτό τό βιβλίο είναι βασισμένο σε μία σειρά διαλέξεων πού δόθηκαν στό Wheaton College στό Illinois, από τίς 30 Σεπτεμβρίου μέχρι καί τίς 4 'Οκτωβρίου του 1968.

Δέν δοκίμασα ν' αλλάξω τή φόρμα τών διαλέξεων.

Είναι επιτακτικό γιά τή γενιά μας νά φέρουμε τόν Ιστορικό Χριστιανισμό σε έπαφή μέ τόν άνθρωπο του είκοστου αιώνα καί μέ τίς διανοητικές καί μορφωτικές του άπορίες. Αυτό ήταν καί τό θέμα στό παλαιότερο βιβλίο μου «*Φυγή από τή Λογική*» καθώς καί στό «*Ο Θεός πού είναι εκεί*». Άλλά αυτές οι άπαντήσεις πρέπει νά βασίζονται στις Γραφές καί αυτό επιδιώκει τουτο τό βιβλίο. Επί πλέον πρέπει νά άποδείξουμε ότι υπάρχει ο προσωπικός - αιώνιος Θεός, ένα θέμα πού κάλυψε ή σύζυγός μου μέ τό βιβλίο της «*Τό καταφύγιο*». Όλα αυτά τά στοιχεία έχουν μία ένότητα. Άν τά χωρίσεις θά λυπήσεις τό Πνεύμα τό Άγιο καί θά χειροτερέψεις τό χάσμα μεταξύ Αύτου καί του μοντέρνου άνθρώπου.

Είθε ο Θεός νά δώσει άναμόρφωση, άνακαίνιση καί έποικοδομητική άπόφαση στην Έκκλησία.

Francis A. Schaeffer

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Θάνατος στην Πόλη	7
Ἡ μοναξιά τοῦ ἀνθρώπου	18
Τό μήνυμα τῆς κρίσεως	25
Ἡ ἠχώ τοῦ κόσμου	36
Ἡ ἐπιμονή τῆς ἀγάπης	50
Ἡ σημασία τοῦ ἀνθρώπου	61
Ὁ ἄνθρωπος χωρίς τή Βίβλο	71
Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ	88
Τό σύμπαν καί οἱ δύο θέσεις	94

Θάνατος στην Πόλη

Ζοῦμε σ' ἓνα μεταχριστιανικό κόσμο. Ποιές πρέπει νά εἶναι οἱ προοπτικές μας σάν ἄτομα, σάν χριστιανοί, σάν ἄνθρωποι πού λέμε ὅτι πιστεύουμε στή Βίβλο;

Πῶς πρέπει νά βλέπουμε αὐτόν τόν μεταχριστιανικό κόσμο καί πῶς νά ἐνεργοῦμε σάν χριστιανοί μέσα σ' αὐτόν;

Αὐτό τό διβλίο θά προσπαθήσει νά ἀπαντήσει σ' αὐτές τίς ἐρωτήσεις. Θά ἀρχίσω ἐπιβεβαιώνοντας μιά πρόταση πού ἀφορά τή βασική ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας στόν μεταχριστιανικό κόσμο. Κατόπιν θά ἐξετάσω αὐτή τήν πρόταση κάτω ἀπό τό πρίσμα τῶν διβλίων τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς, τῶν Θρηνηνῶν καί τοῦ Ἱερεμία. Ἔτσι θά ἐρευνήσουμε τήν κατάσταση πού ἀντιμετωπίζουμε στόν μοντέρνο κόσμο μας καί τίς προοπτικές πού πρέπει νά ἔχουμε σάν χριστιανοί μέσα σ' αὐτόν.

Ἡ πρότασή μου εἶναι: ἀναμόρφωση καί ἀνακαίνιση. Αὐτή εἶναι ἡ βασική ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας τούτη τή στιγμή τῆς ἱστορίας.

Ἡ ἐκκλησία τῆς γενιᾶς μας ἔχει ἀνάγκη ἀναμόρφωσης, ἀνακαίνισης καί ἐποικοδομητικῆς ἐπανάστασης.

Μερικές φορές οἱ ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι οἱ λέξεις «ἀναμόρφωση» καί «ἀνακαίνιση» εἶναι διαφορετικές ἢ μιά

από την άλλη, αλλά αυτό είναι λάθος. Και οι δύο τους συνδέονται με τη λέξη «επανόρθωση».

Ἡ Ἀναμόρφωση μιλάει γιά ἐπάνοδο στήν καθαρή διδασκαλία.

Ἡ Ἀνακαίνιση μιλάει γιά ἐπανόρθωση τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἡ Ἀναμόρφωση μιλάει γιά ἐπιστροφή στίς διδασκαλίες τῆς Γραφῆς.

Ἡ Ἀνακαίνιση μιλάει γιά μιὰ ζωὴ πού ἔρχεται στήν κανονικὴ τῆς σχέση μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα.

Οἱ μεγάλες στιγμές στήν ἱστορία τῆς ἐκκλησίας εἶναι ὅταν αὐτές οἱ δύο ἐπανορθώσεις μπήκαν ταυτόχρονα σέ πράξη, ἔτσι πού ἡ ἐκκλησία γύρισε στήν καθαρὴ διδασκαλία καί οἱ ζωές τῶν πιστῶν γνώρισαν τή δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀληθινὴ ἀνακαίνιση χωρὶς ἀληθινὴ ἀναμόρφωση καί ἡ ἀναμόρφωση δέν εἶναι τέλεια χωρὶς τὴν ἀνακαίνιση. Μιά σύνδεση τῆς ἀναμόρφωσης καί τῆς ἀνακαίνισης θά ἦταν ἐπαναστατικὴ στίς μέρες μας - ἐπαναστατικὴ στήν ἀτομικὴ μας ζωὴ σάν χριστιανῶν.

Ἀπαραίτητο εἶναι ἐμεῖς νά γνωρίσουμε τὴν πραγματικότητα τῆς ἀναμόρφωσης καί ἀνακαίνισης, ὥστε ὁ γύρω μας φτωχός καί σκοτεινός κόσμος νά ἔχει μιὰ ἄποψη ἐνός μέρους τῆς ἐκκλησίας πού ἐπέστρεψε στήν ἀληθινὴ διδασκαλία καί στήν πλήρη Πνεύματος Ἁγίου ζωὴ.

Τό τελευταῖο κομμάτι τοῦ πρώτου κεφαλαίου τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς μιλάει γιά τόν ἄνθρωπο ὅπως εἶναι, καί γιατί εἶναι σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Ἡ Ῥωμαίους α : 21, 22 λέει: Διότι γνωρίσαντες τόν Θεό, δέν ἐδόξασαν ὡς Θεόν οὐδέ εὐχαρίστησαν ἀλλὰ μέ τὰς σκέψεις των παρεδόθησαν εἰς μάταια πράγματα καί ἐσκοτίσθηκε ἡ ἀνόητη διάνοιά τους. Ἐνῶ ἔλεγαν ὅτι εἶναι σοφοί, ἔγιναν μωροί. Ἔτσι λοιπόν ἐματαιώθησαν εἰς τοὺς διαλογισμούς αὐτῶν καί ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδιά, φάσκοντες εἶναι

σοφοί, ἐμωράνθησαν». Ὅταν ἡ Γραφή μιλάει γιά τόν ἄνθρωπο ὅτι εἶναι ἔτσι μωρός, δέν σημαίνει ὅτι μονάχα ἀπό θρησκευτική ἄποψη εἶναι μωρός. Μάλλον σημαίνει ὅτι ἀποδέχτηκε μιά θέση πού εἶναι διανοητικά μωρία, ὄχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ αὐτά πού λέει ἡ Βίβλος ἀλλά ἐπίσης καί ὅσον ἀφορᾷ τήν ὑπαρξη, τό σύμπαν, τή δομή του καί ἀκόμα αὐτή τήν ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου. Στρέφοντας τά νῶτα πρός τόν Θεό καί τήν ἀλήθεια πού Αὐτός ἔδωσε, ὁ ἄνθρωπος ἔγινε ἀφάνταστα μωρός ὅσον ἀφορᾷ τό ποιός εἶναι καί τί εἶναι τό σύμπαν. Ἀφέθηκε σέ μιά θέση μέ τήν ὁποία δέν μπορεῖ νά ζήσει καί ἔχει μπλεχτεῖ σέ ἄπειρες διανοητικές καί προσωπικές ἀντιθέσεις.

Αὐτή εἶναι ἡ Βιβλική θέση ὅσον ἀφορᾷ τόν ἄνθρωπο. Καί ἄν θέλουμε ν' ἀρχίσουμε νά σκεφτόμαστε γιά ἀναμόρφωση καί ἀνακαίνιση, πρέπει νά ξέρομε τήν ἄποψη τοῦ Θεοῦ γιά τήν κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Γραφή μᾶς λέει πῶς ὁ ἄνθρωπος ἔφθασε σ' αὐτή τήν κατάσταση «Διότι, γνωρίσαντες τόν Θεό, δέν ἐδόξασαν αὐτόν ὡς Θεόν οὐδέ εὐχαρίστησαν». Ἐπομένως ἐμωράνθησαν εἰς τούς διαλογισμούς τους, στή νόησή τους, στή ζωή τους. Αὐτό τό μέρος συνδέεται μέ τήν ἀρχική πτώση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά δέν μιλάει μόνον γι' αὐτή, μιλάει γιά κάθε περίοδο πού οἱ ἄνθρωποι γνώρισαν τήν ἀλήθεια καί ἐλεύθερα στράφηκαν μακρυνά ἀπ' αὐτήν. Γιά πολλές περιόδους τῆς ἱστορίας μπορούμε νά τό πούμε αὐτό. Ὑπῆρξε ἐποχή πού οἱ πρόγονοι τοῦ λαοῦ τῆς Ἰνδίας γνώρισαν τήν ἀλήθεια καί τήν ἀπέρριψαν, μιά ἐποχή πού οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Ἀφρικανῶν γνώρισαν τήν ἀλήθεια καί τήν ἀπεστράφησαν. Αὐτό εἶναι ἀληθινό γιά ὄλους, ὅπουδῆποτε, πού τώρα δέν γνωρίζουν τήν ἀλήθεια, γιατί ἄν κνττάξουμε πίσω στήν ἱστορία τοῦ κόσμου, θά δοῦμε ἐποχές πού οἱ ἄνθρωποι γνώρισαν τήν ἀλήθεια κι' ὁμως στράφηκαν μακρυνά ἀπ' αὐτήν. Ἀλλά τό φαινόμενο αὐτό στήν ἱστορία δέν φαίνεται καθαρά καί μέ τόση ἔμφαση

σέ μιά τόσο μικρή χρονική διάρκεια, όσο στην εποχή μας. Οί άνθρωποι του καιρού μας γνώρισαν την αλήθεια και την απόρριψαν, όχι μόνον την Βιβλική αλήθεια, αλλά και την όλη παιδεία πού βασιζόταν σ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένης και τής ισορροπημένης ελευθερίας και μορφής πού αυτή ή μεταρρύθμιση έφερε στη θόρεια Εύρώπη, στά κράτη και στην κοινωνία, μιά ισορροπία πού ποτέ άλλοτε στον κόσμο δέν είχε φανεϊ.

Έτσι, οί άνθρωποι έχασαν ολόκληρη την χριστιανική παιδεία. Στην Εύρώπη, συμπεριλαμβανομένης και τής Βρετανίας, χρειάστηκαν αρκετά χρόνια. Στίς Ένωμένες Πολιτεϊες, χρειάστηκαν μόλις λίγες δεκαετίες. Στίς Ένωμένες Πολιτεϊες, στό σύντομο διάστημα από τό 1920 μέχρι τό 1960, είδαμε μιά τέλεια αλλαγή. Ασφαλώς όχι ότι ο καθένας στίς Ένωμένες Πολιτεϊες τό 1920 ήταν χριστιανός, αλλά γενικά ύπήρχε μιά χριστιανική όμολογία. Τώρα αυτή ή όμολογία, έλλειψε σχεδόν τελείως. Ο κόσμος μας είναι ένας μεταχριστιανικός κόσμος στον όποιο ο Χριστιανισμός όχι μόνον σαν αριθμός χριστιανών, αλλά και από άποψη άποτελέσματος, θρίσκειται τώρα σέ απόλυτη μειώσηφία. Νά ζητάμε από τούς νέους νά διατηρήσουν αυτό «status quo» είναι τρέλλα. Τό καθεστώς δέν είναι πιά δικό μας. Στά τελευταία σαράντα χρόνια ή αλλαγή ήλθε σέ κάθε τιήμα τής ζωής. Έάν στό 1920 μοιραζόταν ένα έρωτηματολόγιο π.χ. στη Ν. Υόρκη, θά θρισκόταν ότι τό πλείστον των ανθρώπων μπορεί νά μήν ήσαν οί ίδιοι χριστιανοί, αλλά όπωσδήποτε είχαν μιά ιδέα του τί είναι Χριστιανισμός. Στην πλατεία Trafalgar ήταν τό ίδιο στά 1890. Άλλά αν σήμερα μοιραζόταν ένα έρωτηματολόγιο στά ίδια μέρη, θά διαπιστώναμε ότι σχεδόν όλοι οί άνθρωποι έχουν ελάχιστη ή και καθόλου αντίληψη του αληθινού Χριστιανισμού.

Γιά νά κηρύξουμε τό Ευαγγέλιο σ' αυτούς τούς ανθρώπους, πρέπει νά ξεκινήσουμε από τό γεγονός ότι δέν έχουν

καμιά γνώση Βιβλικού Χριστιανισμού. Καί ακόμα περισσότερο, ότι ή όλη εκπαίδευσή τους μεταπήδησε από Χριστιανική σέ μεταχριστιανική. Αὐτά δέν μπορούμε νά τά πάρουμε έλαφρά. Είναι τρομερό πράγμα γιά Έναν Άνθρωπο σάν καί μένα νά κυττάζω στό παρελθόν καί νά βλέπω τή χώρα μου καί τήν παιδεία νά βαδίζουν στό γκρεμό.

Σάν χριστιανοί στήν περίοδο αὐτή τῆς Ιστορίας μας, καλούμεθα ν' απαντήσουμε σέ μερικά κρίσιμα ερωτηματικά: Τό πρώτο: ποιά είναι ή προοπτική μας άφού αναγνωρίζουμε τόν μεταχριστιανικό χαρακτήρα στή παιδεία;

Ξαναγνωρίζοντας στήν Ρωμαίους α' 21 - 22, ξαναδιαβάζουμε: «Διότι γνωρίσαντες τόν Θεό δέν έδόξασαν αὐτόν ως Θεόν οὔτε ευχαρίστησαν, άλλ' έματαιώθησαν εις τούς διαλογισμούς αὐτῶν καί έσκοτίσθη ή άσύνετος αὐτῶν καρδιά, λέγοντες ότι είναι σοφοί έμωράνθησαν».

Τό έδάφιο 18 μās δίνει τό άποτέλεσμα τῆς άποστροφῆς τοῦ Άνθρώπου καί τῆς άποστασίας από τήν αλήθεια πού γνώρισε. Αὐτά πρέπει νά έχουμε στό νοῦ μας εάν θέλουμε νά καταλάβουμε τί σημαίνει μεταρρύθμιση, αναζωπύρωση καί αληθινή έποικοδόμηση.

Ποιό λοιπόν πρέπει νά είναι τό μήνυμα σ' ένα τέτοιο κόσμο;

Υπήρξε μιá περίοδος στήν Ιστορία, πού είναι παράλληλη μέ τίς μέρες μας. Είναι οί μέρες τοῦ Ίερεμία. Τό βιβλίό τοῦ Ίερεμία καί τῶν Θρήνων μās δείχνει πώς ό Θεός βλέπει ένα πολιτισμό πού Τόν γνώρισε καί ελεύθερα Τόν άπέρριψε. Άλλά αὐτό δέν είναι μόνον χαρακτηριστικό τῶν ήμερῶν τῆς άποστασίας τῆς εποχῆς τοῦ Ίερεμία. Είναι καί τῶν ήμερῶν μου. Καί είναι καί τῶν ήμερῶν σου. Καί αν θέλουμε νά βοηθήσουμε τή γενιά μας, ή προοπτική μας πρέπει νά είναι ίδια μέ εκείνη τοῦ Ίερεμία. Αὐτοῦ τοῦ κλαίοντος προφήτη πού ό Rembrandt τόσο μεγαλειωδῶς αναπαράστησε νά κλαίει επάνω από τήν Ίερουσαλήμ καί δουδός μέσα από τά δάκρυά του μίλησε χωρίς νά απαλύ-

νει τό μήνυμα τῆς κρίσεως πρός ἓνα λαό πού τόσο πολύ εἶχε ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τόν Θεό.

Στό βιβλίό τοῦ Ἱερεμίας α : 2, 3, μάς δίνεται τό ιστορικό πλαίσιο γιά τό ὁποῖο μίλησε ὁ Ἱερεμίας «εἰς τόν ὁποῖον ἦλθε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου στίς μέρες τοῦ Ἰωσίου υἱοῦ τοῦ Ἀμών βασιλέως τοῦ Ἰούδα στό δέκατο τρίτο ἔτος τῆς βασιλείας του. Ἦλθε ἀκόμα στίς μέρες τοῦ Ἰωακείμ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωσίου βασιλέως τοῦ Ἰούδα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἐνδέκατου ἔτους τοῦ Σεδεκία υἱοῦ τοῦ Ἰωσίου βασιλέως τοῦ Ἰούδα μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ καί τῆς αἰχμαλωσίας τόν πέμπτο μήνα». Ἐδῶ ὁ Ἱερεμίας εἶναι ριζωμένος στήν ἱστορία κατά τήν διάρκεια τῆς βασιλείας τῶν πέντε τελευταίων βασιλέων, πρὶν τό ἔθνος μετοικήσει στή Βαβυλώνα.

Ἡ Βίβλος τοποθετεῖ τή διδασκαλία τῆς μέσα σέ ιστορικά πλαίσια. Ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπό τήν νέα θεολογία καί τήν ὑπαρξιακή σκέψη, ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπό τήν μειωτική ὑπαγωγή τῆς θρησκείας στόν εἰκοστό αἰώνα, στήν ὑποκειμενική προβολή. Ἡ Γραφή συνδέει τήν ἀληθινή θρησκεία μέ τήν χρονική περίοδο τῆς ἱστορίας ἢ ὅποια μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ σέ κανονική φιλολογική φόρμα καί αὐτό εἶναι τό σημαντικό, ἐπειδή ἡ γενιά μας παίρνει τή λέξη «θρησκεία» καί τήν ἀλλάζει μέ κάτι πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό ψυχολογικό ἢ κοινωνικό φαινόμενο.

Ἡ Βίβλος λέγει ὅτι ὑπάρχει μιὰ πραγματική ἱστορική περίοδος τήν ὅποια ὁ Θεός δημιούργησε. Ἀσφαλῶς ἡ ἱστορία πρέπει νά γίνῃ δεκτὴ μερικῶς σάν ἀποτέλεσμα τῶν οικονομικῶν δυνάμεων, τῆς ροῆς τῆς πολιτικῆς σκέψης, τῆς στρατιωτικῆς δύναμης καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἐάν μελετήσουμε τόν Ἱερεμία λεπτομερῶς, θά δοῦμε περισσότερες δυνάμεις νά δροῦν: οἱ μεγάλες χώρες, ἡ Αἴγυπτος ἀπό τή μιὰ πλευρά, ἡ Βαβυλών ἀπό τήν ἄλλη - τεράστιες ἐσωτερικὲς καί ἐξωτερικὲς δυνάμεις. Ἀλλά ἡ ἱστορία δέν μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μόνον ἀπὸ αὐτὴν τήν δάση. Γιατί ἓνας

ἅγιος καί ἀγαπῶν Θεός ὑπάρχει καί ἐργάζεται μέσα στήν ἱστορία μέ βάση τόν χαρακτήρα Του.

Πρέπει νά κατανοήσουμε ὅτι «ὁ πολιτισμός» τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰερεμίας εἶχε ἐξελιχθεῖ σέ «προχριστιανικό πολιτισμό». Ὁ Ἅγιος Θεός μεταχειρίστηκε αὐτό τόν πολιτισμό σύμφωνα μέ τό χαρακτήρα Του. Τά ἀποτελέσματα τῆς ἱστορίας δέν εἶναι ἀπλῶς προϊόντα τύχης, οὔτε ἀποτέλεσμα ἀπλῶν μηχανικῶν, οἰκονομικῶν καί ψυχολογικῶν δυνάμεων. Ὁ Θεός ἐργαζόταν στήν ἱστορία καθώς ὁ λαός Του ἀπομακρύνθηκε ἀπ' Αὐτόν. Στούς Θρήνους α : 1, ὁ Ἰερεμίας μιλάει γιά τήν πόλη τῆς Ἱερουσαλήμ, «Πῶς ἡ πόλη κεῖται ἐρημωμένη αὐτή πού ἦταν γεμάτη ἀπό ἀνθρώπους». Ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ πόλη πού συνήθιζε νά εἶναι κοντά στόν Θεό, ἄλλαξε γιατί αὐτή ἦταν ἡ ἐκλογή τῶν ἀνθρώπων πού τήν διοικοῦσαν. Ἀπομακρύνθηκαν ἀπ' Αὐτόν, ἀφοῦ Τόν γνώρισαν καί τώρα ἡ πόλη τους ἦταν πολιορκημένη. Ὁ θάνατος παραμόνευε στήν πόλη.

Ἀκόμα στούς Θρήνους α : 9, ὁ Ἰερεμίας μιλάει μ' ἕνα θαυμάσιο ρεαλισμό: «Ἡ ἀκαθαρσία αὐτῆς ἦτο εἰς τά κράσπεδα αὐτῆς». Οἱ ἐκλεκτοί τοῦ Θεοῦ - αὐτός ὁ λαός καί ὁ πολιτισμός του ὀλόκληρος - λέρωσαν τά κράσπεδα τῶν ἱματίων τους. Γέμισε μέ πνευματικές μοιχεῖες καί ὁ Θεός λέγει, «ἡ ἀκαθαρσία τῆς εἶναι στό κράσπεδό της δέν ἐνεθυμήθησαν τά τέλη αὐτῆς». Αὐτή ἡ τελευταία φράση εἶναι τρομερή, δέν θυμάται τόν τελικό προορισμό της.

Δύο στοιχεῖα περιλαμβάνονται ἐδῶ. Ξέχασε ποιό θά ἦταν τό τέλος της ἂν ἀπομακρυνόταν ἀπό τόν Θεό, ἀλλά ἀκόμα πιό στοιχειῶδες, ξέχασε τόν προορισμό της σάν ἔθνος - ξέχασε τή σχέση της μέ τόν Θεό. Ξέχασε αὐτό πού ἀναφερόταν στήν Πεντάτευχο, ὅτι ὁ κύριος σκοπός της ἦταν νά ἀγαπᾷ τόν Θεό. Ξέχασε τόν προορισμό της σάν λαός τοῦ Θεοῦ. Ξέχασε ἀκόμα τόν προορισμό τοῦ ἀνθρώπου. Γιατί ὁ ἀνθρώπος δέν εἶναι ἀπλῶς ὁ συνδυασμός ἀτόμων πού χάθηκαν στό ρεῦμα τῆς μηδαμνότητας, τυ-

χαϊο ιστορικό φαινόμενο. Όχι, ο άνθρωπος πλάσθηκε κατ' εικόνα Θεού και έχει ένα σκοπό - να βρίσκεται σε επικοινωνία με τόν ζωντανό Θεό. Και αν ήταν στίς μέρες του Ίερεμιά έτσι, στίς δικές μας τρείς τελευταίες γενιές τό άποτέλεσμα είναι τό ίδιο. Ο άνθρωπος ξεχάσε τόν προορισμό του και έχει ξεχάσει ποιός είναι και τί είναι ή ζωή. Ήταν ή δική μου γενιά και ή προηγούμενη πού ξεχάσε. Η νεότερη γενιά δέν είναι εκείνη πού πρέπει άρχικά νά κατηγορηθεί. Αυτοί πού σήμερα αγωνίζονται, αυτοί πού είναι μακριά και κάνουν έντελώς τό αντίθετο από ό,τι ή χριστιανική συνείδηση θέλει δέν πρέπει νά κατηγορηθούν πρώτοι. Είναι ή δική μου γενιά και ή προηγούμενή της πού στράφηκαν μακριά. Σήμερα όχι μόνο μείναμε μέ μιá θρησκεία και μιá εκκλησία χωρίς νόημα, αλλά μείναμε και μ' ένα πολιτισμό και μιá μόρφωση δίχως έννοια. Ο άνθρωπος ό ίδιος έχει πεθάνει.

Ο Ίερεμιάς λέει για τόν λαό του Θεού πού απομακρύνθηκε απ' Αυτόν στίς μέρες του: «Η άκαθαροσία της είναι στό κράσπεδό της γιατί λησμόνησε τό τέλος της, δθεν έταπεινώθη έξαισιώς δέν ύπάρχει ό παρηγορών».

Τί είναι αυτό πού σημαδεύει τήν εποχή μας; Είναι τό γεγονός ότι ό σύγχρονος άνθρωπος νομίζει ότι δέν ύπάρχει κανείς στό Σύμπαν. Κανείς πού νά αγαπά τόν άνθρωπο, νά θέλει νά τόν παρηγορήσει, αν και ζητá παρηγοριά άπεγνωσμένα, τήν περιορίζει στίς όριζόντιες περιορισμένες σχέσεις τής ζωής. Άλλά κάτι δέν πάει καλά - στήν τέχνη - στή φυσική - ή όπουδήποτε άλλου. Στή λογοτεχνία, στό δράμα κάτι δέν πάει καλά. Στή σεξουαλική ζωή, στίς ανθρώπινες σχέσεις, παντού βρίσκεις στείρα έρείπια και φοβερή άσχήμια.

Οί Ιουδαίοι δοκίμασαν τήν Αίγυπτο, δοκίμασαν και τήν Βαβυλώνα, αλλά δέν βρήκαν παρηγοριά γιατί ό αληθινός παρηγορητής είχε φύγει. Στήν πορνογραφία, στήν ήδονή και σε τόσα άλλα, δοκίμασε ή γενιά μας χιλιάδες

Αιγύπτους και Βαβυλώνες, αλλά οι άνθρωποι ταπεινώθηκαν φοβερά γιατί ξέχασαν ποιοί είναι πραγματικά και ποιός είναι ο σκοπός τους και ο αληθινός Παρηγορητής έχει φύγει.

Άλλά στους Θρήνους α : 11 ο Ίερεμίας συνεχίζει, «Πᾶς ὁ λαός αὐτῆς ἀναστενάζει ζητῶν ἄρτον, ἔδωκαν τὰ ἐπιθυμητὰ αὐτῶν ἀντὶ τροφῆς γιὰ νά ἐπανέλθῃ ἡ ψυχὴ αὐτῶν». Σέ μιὰ πολιορκημένη πόλῃ, οἱ Ἰουδαῖοι φυσικά λοιμοκτονοῦσαν καὶ ἔδιναν τό κάθε τι γιὰ νά ἀποκτήσουν λίγο ψωμί. Σήμερα στή Δύση οἱ ἄνθρωποι δέν λοιμοκτονοῦν, στήν πραγματικότητα πολλοί στήν Ἀμερική καὶ στήν Εὐρώπη ἀσφυκτιοῦν ἀπό τήν ὁσμὴ μιᾶς ἐντελῶς ἀφθονῆς κοινωνίας.

Άλλά ἀδιάφορα ἀπό τό φιλοσοφικό ἢ διανοητικό σύστημα, οἱ ἄνθρωποι, οἱ φτιαγμένοι κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἔχουν ἀνθρώπινες ἀνάγκες πού πρέπει νά ἱκανοποιηθοῦν. Γιὰ μερικούς ἡ μεγαλύτερη ἀνάγκη εἶναι ἡ διανοητική, πρέπει νά βροῦν ἀπαντήσεις. Ἔτσι ψάχνουν στήν ὑπαρξιακὴ φιλοσοφία καὶ γλωσσολογικὴ ἀνάλυση. Άλλά δέν βρίσκεται ἐδῶ ἡ τελικὴ ἀπάντηση.

Άλλοι ἄνθρωποι ἔχουν βαθεῖα ἐπιθυμία γιὰ τό ὄραϊο. Ἔτσι προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν τό ὄραϊο μέσα στήν κατάσταση τῆς πώσης πού βρῖσκονται καὶ μέ τήν ὁποία ἐκφράζονται. Άλλά ἡ τελικὴ ἀπάντηση καὶ ἡ ἀληθινὴ παρηγοριά δέν εἶναι οὔτε ἐδῶ. Στήν ἐπιθυμία τοῦ ὄραϊου. Στήν ἐπιθυμία τῆς γνώσης. Άκόμα ἄλλοι ἄνθρωποι διψοῦν γιὰ ἠθικὲς ἀξίες. Πολλοί σύγχρονοι κοινωνιολόγοι, γιὰ παράδειγμα, ἀνησυχοῦν γιὰ τήν ἔλλειψη μιᾶς σταθερῆς ἠθικῆς δάσης καὶ κοινωνικῆς φόρμας.

Πῶς ὁ ἄνθρωπος θά μπορέσει κατηγορηματικά νά ξεχωρίσει τό «κοινωνικῶς καλόν» ἀπό τό «κοινωνικῶς κακό»; Δοκιμάζουν τὴ συγκριτικὴ φιλοσοφία γιὰ νά ἐννοήσουν τήν κοινωνικὴ ἀντίθεση καὶ τοὺς διαφόρους τύπους τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ καὶ ἡ παρηγοριά γλιστρᾷ μέσα ἀπό

τά χέρια τους.

Όλοι οί άνθρωποι διψοῦν γιά ἀγάπη, γιατί ὁ Θεός ἔκαμε τόν ἄνθρωπο νά ἀγαπᾷ. Ἔτσι ἡ γενιά μας στράφηκε στό σέξ γιά τήν ἱκανοποίηση τῆς ἀνάγκης τῆς ἀγάπης στήν ἀνθρώπινη καρδιά. Ἀλλά δέν ὑπάρχει οὔτε ἐδῶ.

Γνωρίζω ζευγάρια πού πέρασαν κουδεντιάζοντας τίς νύχτες. Γιατί; Διότι συννεπείς στό μὴ χριστιανικό κόσμο τους, ψάχνουν γιά κάποια ἀνθρώπινη σχέση, προσπαθώντας νά βροῦν μιά φράση πού θά μπορούσαν νά ποῦν καί νά στηριχτοῦν πάνω της, ἔτσι πού νά μπορούν νά ἔχουν μιά ἀνθρώπινη ἐπαφή μέ νόημα. Ἀλλά ὄντας περιορισμένοι, ἀπέτυχαν. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος κραυγάζει «Διψῶ».

Ὁ Θεός μπορεῖ νά κάμει τήν κρίση Του κατά δύο τρόπους: ἢ μέ ἄμεση ἐπέμβαση στήν ἱστορία, ἢ γυρνώντας τούς τροχούς της.

Συχνά οί περιφερειακές εὐλογίες πού προέρχονται ἀπό τό Εὐαγγέλιο ξεκινώντας ἀπό χριστιανική βάση εἶναι αὐτές πού γίνονται μάστιγα κρίσης στήν ἐπόμενη γενιά. Γιά παράδειγμα παρατηρεῖστε τήν ἐλευθερία. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς Ἀναγέννησης τῆς Βόρειας Εὐρώπης καί μᾶς ἔδωσε μιά ἰσοζυγισμένη φόρμα ἐλευθερίας στήν ἔννοια τοῦ κράτους καί τῆς κοινωνίας. Ἐλευθερία τῆς γυναίκας, ἐλευθερία τοῦ παιδιοῦ, ἔννομη ἐλευθερία τοῦ πολίτη. Καί ἀκόμα ὅταν ξεφύγαμε ἀπό τή χριστιανική βάση, αὐτή ἡ ἴδια ἢ ἐλευθερία, ἀλλά χωρίς φόρμα πιά, φέρνει τήν κρίση πάνω μας καθώς οί τροχοί τῆς ἱστορίας γυροῦν.

Καί καθώς οί τροχοί τῆς ἱστορίας γυροῦν, ἡ γενιά μας αἰσθάνεται ὅπως εἶπε ὁ Proust: «ἡ σκόνη τοῦ θανάτου εἶναι πάνω στό κάθε τι». Καί καθώς ἀντιλαμβάνεται τήν παροδικότητα αὐτῆς τῆς ζωῆς, προσπαθεῖ εἴτε νά τήν μακρύνει εἴτε μέ κάθε παράξενο τρόπο ἢ τέχνασμα νά δώσει ἐλπίδα ὅτι ὑπάρχει ζωή μετά θάνατο. Ἔτσι βρισκόμαστε πρό τοῦ ἐκπληκτικοῦ φαινομένου, ἄνθρωποι πού εἶναι ὑλιστές νά ἐπιζητοῦν ἐπικοινωνία μέ τούς νεκρούς. Βρί-

σκουμε δπως καί ο Ingmar Bergman οτι οί άνθρωποι πού
ἀρνούνται τήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ ἔχουν ἓνα ιδιαίτερο ἐν-
διαφέροον γιά τήν δαιμονολογία.

Καί καθώς οί Ἰουδαῖοι τοῦ καιροῦ τοῦ Ἰερεμία πει-
νοῦσαν καί δέν ὑπῆρχε ὁ παρηγορητής, ἔτσι καί ὁ μετα-
χριστιανικός κόσμος μας πεινᾷ, σάν κοινωνίες καί ἔθνη
ἀλλά καί ἀτομικά, γιατί κι' αὐτός ἐπίσης ἀτέρριψε Τόν
μόνο ἱκανό παρηγορητή.

Ἐπομένως, ἂν θέλαμε νά καταλάβουμε κάτι γύρω ἀπό
τήν ἀναμόρφωση καί ἀναζωπύρωση καί τήν πραγματική
καί ἐποικοδομητική ἐπανάσταση στίς καρδιές μας, ἂν θέ-
λουμε νά ἀρχίσουμε νά σκεφτόμαστε σοβαρά γι' αὐτά,
πρόκει νά εἶμαστε ρεαλιστές.

Πρέπει νά ξεκινήσουμε κατανοώντας ὅτι ζοῦμε σ' ἓνα
μεταχριστιανικό κόσμο. Γιατί ὁ ἄνθρωπος ἐγκατέλειψε
τόν Θεό, γι' αὐτό ὑπάρχει πείνα κάθε μορφῆς σέ κάθε
μεριά. Ὑπάρχει θάνατος στήν πόλη.

Ἡ μοναξιά τοῦ ἀνθρώπου

Ἡ γενιά μας διψᾷ - διψᾷ γι' ἀγάπη, γιά ὁμορφιά, γιά ἔννοια. «Ἡ σκόνη τοῦ θανάτου» τά σκιάζει ὅλα. Καί ὅπως τίς μέρες τοῦ Ἰερεμία, ἔτσι καί σήμερα ὑπάρχει ἡ ἀκατανίκητη ἐπιθυμία γιά ἕνα ἱκανό παρηγορητή.

Ὁ Ἰερεμίας λέει στούς Θρήνους α : 16: «Διά τοῦτο ἐγώ θρηνῶ οἱ ὀφθαλμοί μου καταρρέουσι ὕδατα διότι ἀπεμακρύνθη ἀπ' ἐμοῦ ὁ παρηγορητής, ὁ ἀναζωποίων τήν ψυχήν μου». Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰερεμία ἔψαχναν γιά παρηγοριά καί δέν τήν εὑρισκαν; Γιατί ξέχασαν «Τό τέλος τοῦ ἀνθρώπου», τόν προσορισμό τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ κύριος σκοπός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νά δοξάζει τόν Θεό γιά νά Τόν ἀπολαύσει γιά πάντα. Αὐτό ἀλλάζει ἐντελῶς τήν ἄποψη τῆς ζωῆς.

Ἡ κλήση μας εἶναι νά ἀπολαύσουμε τόν Θεό ὅσο καί νά Τόν δοξάζουμε. Ἡ πραγμάτωση αὐτή ἀνταποκρίνεται στό σκοπό γιά τόν ὁποῖο δημιουργηθήκαμε, νά εἴμαστε σέ σχέση μέ τόν Θεό, σέ προσωπική ἐπικοινωνία μαζί Του, νά γεμίζουμε ἀπ' Αὐτόν κι' ἔτσι νά ἔχουμε μιά θετική ζωή.

Ὁ Χριστιανισμός δέν πρέπει μέ κανένα τρόπο νά δώσει δικαίωμα στόν ὁποιοδήποτε ἀρνητή νά συμπεράνει ὅτι ὁ Χριστιανισμός πιστεύει στήν ἄρνηση τῆς ζωῆς. Ὁ

Χριστιανισμός πρέπει να είναι θετικός. Όλα τὰ ἄλλα ἐκτός τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐξαρτημένα, ἀλλά ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πλασμένος, μπορεῖ νὰ θρῖσκειται σέ προσωπική ἐπαφή μὲ τὸ Ὑπέρτατο Ὄν. Μποροῦμε νὰ γεμίσουμε τὴν προσωπικότητά μας στὸν ἀνώτατο βαθμὸ καὶ ὅλες τὶς ἐπὶ μέρους ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας. Δέν ὑπάρχει τίποτα τὸ Πλατωνικὸ στὸν Χριστιανισμό. Δέν εἶναι μόνον ἡ ψυχὴ ποὺ θὰ πρέπει νὰ πληρωθεῖ ἐνῶ τὸ σῶμα καὶ ἡ διάνοια νὰ μειωθοῦν. Ἐδῶ ὑπάρχει μιά τέτοια διδασκαλία ποὺ εἶναι καταστροφικὴ γιὰ τὸν Χριστιανισμό ἐνῶ δέν εἶναι ἡ πραγματικὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη. Ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος θὰ γεμίσει, ὑπάρχει θετικὴ ζωὴ γεμάτη χαρά. Πολύ συχνά ὅταν κυττάζουμε τοὺς χριστιανοὺς δέν βλέπουμε τὴν ἔκφραση ποὺ ὁ Χριστιανισμὸς φέρνει στὴ ζωὴ. Δέν τοὺς θρῖσκουμε ἐντελῶς γεμάτους ἀπὸ τὴ σχέση τους μὲ τὸν ζωντανὸ Θεό.

Ἔτσι καὶ στὶς μέρες τοῦ Ἱερεμῖα βλέπουμε ὅτι τοὺς Ἰουδαίους εἶχε ἐγκαταλείψει ἡ ἀληθινὴ πληρότητα. Ἐν τούτοις αὐτοὶ δέν ἦσαν τόσο μακρυνά ὅσο ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τοῦ μεταχριστιανικοῦ κόσμου μας.

Στράφηκαν σέ ψεύτικους θεοὺς, παρ' ὅλα αὐτὰ, πίστευαν πῶς κάποιος ὑπάρχει. Μὲ ὅμοιο τρόπο καὶ οἱ Ἕλληνες ἔχτισαν τὸν πολιτισμὸ τους. Ἀσφαλῶς οἱ θεοὶ τους ἦσαν ἀνίκανοι, ἄς θυμηθοῦμε πῶς ὁ Πλάτων δέν βρῆκε κάτι νὰ κάνει μὲ τοὺς τέλειους του, γιατί οἱ θεοὶ του δέν ἦσαν ἀρκετὰ μεγάλοι. Καὶ οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς δέν ἤξεραν τί νὰ κάνουν μὲ τὶς Μοῖρες, γιατί οἱ θεοὶ τους δέν ἦσαν τόσο μεγάλοι ποὺ νὰ μποροῦν νὰ τὶς ἐλέγχουν καὶ νὰ τὶς ἐξουσιάζουν. Παρ' ὅλα αὐτὰ, πίστευαν ὅτι κάτι ὑπάρχει. Μόνον ἡ δικὴ μας ἀσύνητη γενιά (μεταχειρίζομαι τὸν ὄρο «ἀσύνητη» ὅπως ἀναφέρεται στὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολή), ζεῖ σ' ἓνα καθαρὰ ὑλιστικὸ σύμπαν, ποὺ κάθε τί ὑπάγεται σέ μάζα, ἐνέργεια καὶ δύναμη. Ἔτσι βρήκαμε ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐγκατέλειψαν τὸν ἀληθινὸ Θεὸ γιὰ ψεύτι-

κους δπως και οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι και άλλοι, αλλά όλοι αυτοί δεν ήσαν τόσο μακριά από την αλήθεια όσο η δική μας γενιά. Η γενιά μας δεν έχει κανένα κατάλυμα στο σύμπαν, κανένα απολύτως. Άς τό καταλάβουμε πώς ό άνθρωπος πού είναι μιά ξεχωριστή προσωπικότητα, χρειάζεται και ένα προσωπικό παρηγορητή. Αυτός είναι μόνο ό αιώνιος και ζωντανός προσωπικός Θεός. Αυτός είναι ό Θεός τών 'Ιουδαιο - χριστιανικών Γραφών. Μόνον Αυτός είναι ικανός παρηγορητής.

Τό Άσμα Άσμάτων περιγράφει όμορφα την ανάγκη του προσωπικού παρηγορητή. Αυτό τό ύπεροχο τραγούδι στο μέσο της Βίβλου, δίνει έμφαση στο γεγονός ότι ό Θεός μās έπλασε άνδρα και γυναίκα. Γι' αυτό υπάρχει θέση για ένα τραγούδι αγάπης στίς Γραφές.

Ό 'Ιερεμίας στους Θρήνους α : 16, διακηρύττει αυτή την αλήθεια στους 'Ιουδαίους μ' όλη του τή δύναμη. Τους λέει δέβαια, πώς δεν έχουν παρηγορητή. Άσφαλώς γιατί Τόν έγκατέλειψαν και είναι ό μόνος πού θά μπορούσε νά είναι ικανός παρηγορητής για τους 'Ιουδαίους (θά μπορούσαμε νά πούμε και για τή γενιά μας του είκοστου αιώνα) δεν βρίσκεται εδώ.

Στους Θρήνους α : 18 βρίσκουμε πώς αυτή ή άλυσίδα σκέψης προχωρεί ακόμα ένα βήμα. «Δίκαιος είναι ό Κύριος διότι απεσάτησαν από του λόγου αυτού». Η έννοια εδώ, δεν είναι απλώς ότι ό Θεός έδωσε μερικές έντολές τίς όποιες οι 'Ιουδαίοι καταπάτησαν. Οι Γραφές εδώ είναι περισσότερο περιληπτικές. Λέγουν για την άποστασία τών 'Ιουδαίων, από την προφορική αποκάλυψη του Θεού, εκεί πού τους δίνει τίς πραγματικές άπαντήσεις για τή ζωή, τόν τρόπο νά Τόν ευαρεστήσουν και τόν τρόπο της έπικοινωνίας μαζί Του. Η μοναδική αίτια για την όποια οι άνθρωποι της εποχής του 'Ιερεμιά βρέθηκαν σ' αυτή τή θέση, δπως και ό δικός μας μεταχριστιανικός κόσμος, είναι ότι έγκατέλειψαν την αποκάλυψη του Θεού και έτσι βρίσκον-

ται κάτω από την ήθική κρίση του Θεού. Στην επιστολή στους Ρωμαίους, στο α' κεφάλαιο, ο Παῦλος δίνει έμφαση στο γεγονός ότι επειδή οι άνθρωποι γνώρισαν την αλήθεια και αποστράφηκαν απ' αυτήν βρίσκονται κάτω από την όργη του Θεού. Ο Θεός είναι πανταχού παρών, αλλά καθώς οι Ιουδαίοι των ημερών του Ίερεμιά έγκατέλειψαν την αποκάλυψη του Θεού και χωρίστηκαν ήθικά απ' Αυτόν, έτσι και οι άνθρωποι της γενιάς μας έγκατέλειψαν την αποκάλυψη του Θεού και βρίσκονται στην ίδια θέση, ώστε δεν υπάρχει ίκανός παρηγορητής γιατί ήθικά έχουν αποχρισθεί από τον Θεό.

Τότε, διαβάζουμε στους Θρήνους α : 19: «Έκάλεσα τους αγαπώντας με άλλ' αυτοί μέ ήπάτησαν, οι ιερείς μου και οι πρεσβύτεροί μου εξέπνευσαν εν τή πόλει, διότι έζήτησαν τροφήν υπέρ εαυτών, διά νά επανέλθη ή ψυχή αυτών». Βρίσκουμε αυτή τή σκέψη τής «επανόδου τής ψυχής» νά περιλαμβάνεται τρεις φορές σ' αυτό τό κομμάτι των Θρήνων α : 11, α : 16 και α : 19. Ποιό είναι τό συμπέρασμα όταν ό άνθρωπος αποστρέφεται την αποκάλυψη του Θεού και τον αληθινό και ζωντανό Θεό; Από ποιά άποψη πρέπει νά κυττάξουμε τον μεταχριστιανικό κόσμο μας;

Κάθε χριστιανός αντιδρά προς τή γενιά μας σέ 2 σημεία: Τό πρώτο σημείο, πρέπει νά θρηνοῦμε γιά τήν καταστροφή του πολιτισμού μας. Καταστράφηκε όχι μόνον ό άνθρωπος σάν άτομο, αλλά τό σύνολο του πολιτισμού και τής παιδείας μας. Τό δεύτερο σημείο, πρέπει νά έχουμε τή συνείδηση ότι έφ' όσον ό πολιτισμός μας είχε κτιστεί πάνω στή σκέψη τής Βίβλου και οι γενιές πού πέρασαν αποστράφηκαν από τήν αλήθεια αυτή, επομένως ό θάνατος υπάρχει στην πόλη. Καί πρέπει νά γνωρίζουμε καλά ότι θά εξακολουθει νά υπάρχει.

Όταν ό Ίερεμιάς στους Θρήνους α : 19 λέει: «έξέπνευσαν εν τή πόλει» και ότι «ό θάνατος είναι στην πόλη»,

ή πόλη στην όποία αναφέρεται είναι ή 'Ιερουσαλήμ. 'Αφού ή λέξη «πόλη» μπορεί νά έπεκταθει, θά πρέπει νά συσχετισθει μέ τήν άρχαία έλληνική έννοια τής λέξης «πόλη», πού σημαίνει τό κοινωνικό σύνολο ή τόν πολιτισμό. 'Ετσι ό Θεός διαδικάζεται μ' ένα πολιτισμό πού άποστράφηκε άπ' Αυτόν, και ό 'Ιερεμίας ένα μόνον πράγμα λέει γι' αυτό «ό θάνατος είναι στην πόλη»! Καί αυτή ήταν αλήθεια στις μέρες του και είναι αλήθεια και σήμερα. 'Απορώ μ' εκείνους πού ξαφνιαζονται μέ τίς αλλαγές πού έγιναν στον πολιτισμό μας και τήν παιδεία μας τά τελευταία λίγα χρόνια. Θά έπρεπε νά τίς είχαμε προβλέψει. Είναι φυσικό ό θάνατος νά είναι στην πόλη, άφού οί άνθρωποι ξεφύγαν από τή δάση πάνω στην όποία είχε στηθει ό πολιτισμός μας και ή παιδεία μας.

Οί σύγχρονοι καθηγητές και συγγραφείς έχουν αντίληψη αυτής τής καταστάσεως του θανάτου στην πόλη.

'Ο De Chirico, στά σουρεαλιστικά έργα του, δείχνει τήν πόλη, τόν σύγχρονο πολιτισμό κατ' αυτό τόν τρόπο. Στά έργα του υπάρχουν μεγάλες πόλεις, ψηλοί πύργοι, σκιές, αγάλματα, τραίνα πού καπνίζουν, αλλά σχεδόν καθόλου ανθρώπινη ύπαρξη. 'Η ιδέα του τί σημαίνει αυτό, μου ήρθε πριν από λίγα χρόνια καθώς ταξίδευα στην Ευρώπη μέ τό τραίνο. Στά θαγόνια τής πρώτης θέσης ύπήρχαν όμορφοι χρωματιστοί πίνακες. Στή δεύτερη θέση ύπήρχαν μονάχα μαυροάσπροι. Είχα λοιπόν ένα μαυροάσπρο πίνακα στό θαγόني μου μέ τή φωτογραφία μιās πόλης, τής παλαιās πόλης τής Γένοβας. 'Υπήρχαν οί δρόμοι, πού τούς γνώριζα πολύ καλά, αλλά ξαφνικά ανακάλυψα ότι σ' αυτή τή φωτογραφία δέν ύπήρχε κανένας άνθρωπος στην πόλη και αισθάνθηκα τό άποτρόπαιο αίσθημα του θανάτου. Τότε κατάλαβα τί ό De Chirico ζωγράφισε.

Στίς μέρες μας ό θάνατος είναι στην πόλη. Τί είδους θάνατος; 'Εξαφανίζονται οί άνθρωποι; 'Όχι, αντίθετα έχουμε πολύ κόσμο, μάλλον είναι ό θάνατος τής ανθρώπι-

νης προσωπικότητας. Ἄς θυμηθοῦμε τόν ἀμερικανό ζωγράφο Edward Hopper πού ἐπίσης ζωγράφισε αὐτή τήν ἀπαίσια μοναξιά ἢ ἄς θυμηθοῦμε τόν Nevil Shute «στήν ἀκρογιαλιά» πού ζωγράφισε τόν κόσμο ὕστερα ἀπό τόν βομβαρδισμό καί τόν θάνατο τῶν ἀνθρώπων. Ἡ σκηνή εἶναι δυναμική: τά φῶτα ἐξακολουθοῦν ν' ἀνάβουν, οἱ γεννήτριες νά δουλεύουν, ἀλλά κανεῖς ἄνθρωπος ἐκεῖ. Εἶναι φορική ἢ μοναξιά αὐτή πού δημιούργησε ὁ Shute. Ἀλλά αὐτό πού θέλει νά πει, εἶναι πῶς θαθῶ ἀπ' αὐτό πού ζοῦμε στόν αἰῶνα μας ὑπό τήν ἀπειλή τῆς ἀτομικῆς δόμ-

ΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦῆΣ ΛΕΕΙ: «ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΕΤΕ»; Ἔτσι

δρῖσκεται σήμερα ὁ ἄνθρωπος εἴτε πέσουν εἴτε ὄχι οἱ δόμνες, γιατί δέν ὑπάρχει τελικός σκοπός στήν ὑπαρξή του. Ὑπάρχει θάνατος στή πόλη τοῦ ἀνθρώπου. Κι' ἄν πραγματικά εἴμαστε ἐνήμεροι τῶν γεγονότων τῶν ἡμερῶν μας, θά πρέπει νά ἀντιλαμβανόμαστε αὐτό πού καί οἱ ποιητές, ζωγράφοι, συγγραφεῖς καί ἄλλοι καταλαβαίνουν ὅτι εἶναι πραγματικό πρόβλημα: ὑπάρχει θάνατος στήν πόλη - θάνατος στήν πόλη τῶν ἀνθρώπων.

Τί νά ποῦμε γιά τή χώρα μας; Βέβαια εἴμαστε εὐτυχεῖς γιά τίς ἐλευθερίες πού ἔχουμε. Ἀλλά ἔχοντας ὑπ' ὄψιν αὐτά, δέν πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ πολιτισμός μας δέν ἔχει χριστιανική βάση, θά ἔρθει ὁ θάνατος στήν πόλη;

Ἄς μὴ εἴμαστε ἀνόητοι. Ὁ Ἰερεμίας θά μᾶς κύτταζε καί θά μᾶς ἔλεγε, «δέν ἔχετε σωστή προοπτική. Θά ἐπρεπε νά κλαῖτε. Γιατί θά γίνει κατά τόν ἴδιο τρόπο, ἔχοντας ἐγκαταλείψει τόν Ἔνα καί μοναδικό πού μπορεῖ νά γεμίσει, πού μπορεῖ νά δώσει παρηγοριά, ἔχοντας ἀρνηθεῖ τήν ἀγάπη Του, τήν ἐκφρασμένη ἀποκάλυψή Του, θά ἔρθει ὁ θάνατος στήν πόλη σας καί στόν πολιτισμό σας».

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δρῖσκεται σ' αὐτή τή θέση. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ὁ Ἰερεμίας μᾶς δίνει τήν εἰκόνα τῶν ἡμερῶν μας. Αὐτό εἶναι τό μήνυμά του. Ἡ ἱστορία δέν

είναι μόνο μηχανική. Στις μέρες του 'Ιερεμία, ο Θεός δούλευε μέσα από την Ιστορία σύμφωνα με τον χαρακτήρα Του και τό 'ίδιο έξακολουθεί νά κάνει και σήμερα.

Αυτοί τότε πήγαν αιχμάλωτοι στη Βαβυλώνα, όχι μόνον για στρατιωτικές και οικονομικές αιτίες. 'Ο άγιος Θεός, τούς έκρινε καθώς αυτοί απομακρύνθηκαν απ' Αυτόν. Θά κάμει τό 'ίδιο και μέ τή γενιά μας.

Αυτή είναι ή προοπτική πού μάς δίνει ο Λόγος του Θεού. Νά είσαι χριστιανός σημαίνει νά αποδέχεσαι όρισμένες διδασκαλίες, αλλά επίσης σημαίνει νά έχεις νοημοσύνη προσαρμοσμένη σ' αυτά πού ο Θεός δείχνει στό Λόγο Του για τίς ιστορικές πραγματικότητες. 'Ετσι, αυτή πρέπει νά είναι ή προοπτική μας γιατί μόνον αν οι άνθρωποι επιστρέφουν στον 'Ενα πού μπορεί πράγματι νά τούς γεμίσει, αν επιστρέφουν στην αποκάλυψη Του και ξαναέλθουν σέ έπαφή μαζί Του, όπως πρόβλεψε μέσω του 'Ιησού Χριστού, θά μπορέσουν νά βρουν τήν ικανοποιητική παρηγοριά πού τόσο πολύ επιζητούν.

Δέν υπάρχει άλλος τρόπος. Καί αν δέν έχουμε έντελώς πεισθεί γι' αυτό, δέν είμαστε έτοιμοι για αναμόρφωση και αναζωπύρωση. Δέν είμαστε έτοιμοι για τήν επανάσταση πού θά συγκλονίσει τήν 'Εκκλησία. 'Εάν νομίζουμε ότι υπάρχουν άλλες απαντήσεις στον τομέα της τέχνης, της Ιστορίας, της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας, της φιλοσοφίας ή ό,τιδήποτε άλλο είναι τό αντικείμενό μας, ή ή συμπεριφορά μας. 'Εάν νομίζουμε ότι υπάρχουν άλλες απαντήσεις, αφού ο άνθρωπος αποστάτησε από τον Θεό, αν νομίζουμε ότι υπάρχουν περισσότερες προσωρινές απαντήσεις, δέν είμαστε έτοιμοι για τήν αναζωπύρωση και τήν εποικοδομητική επανάσταση τήν όποία απεγνωσμένα έχει ανάγκη ή 'Εκκλησία μας.

'Η προοπτική μας πρέπει νά είναι ή προοπτική του Λόγου του Θεού. 'Εάν πράγματι είναι, τότε δέν θά προσφέρουμε φθηνές λύσεις και δέν θά ξαφνιαζόμαστε μέ τήν ύπαρξη της κρίσης.

Τό μήνυμα τῆς κρίσεως

Καθώς εἶδαμε, ὁ Ἱερεμίας μιλοῦσε σ' ἕναν κόσμο πολὺ ὁμοιο μέ τόν δικό μας. Ὀνομάζεται ὁ «κλαίων προφήτης», γιατί τόν βρίσκουμε νά κλαίει γιά τό λαό του. Ἡ στάση του πρέπει νά εἶναι καί δική μας, πρέπει νά κλαῖμε γιά τήν Ἐκκλησία καθώς ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τόν σκοπό της καθώς καί γιά τόν πολιτισμό μας καί τήν παιδεία μας, πού τήν ἀκολούθησαν.

Ὁ Ἱερεμίας εἶχε γεννηθεῖ στήν Ἀναθώθ, ἕνα μικρό χωριό στά βόρεια τῆς Ἱερουσαλήμ καί πέθανε προφανῶς γύρω στά ἐξήντα του χρόνια στήν Αἴγυπτο. Δέν εἶχε μιᾶ εὐκολή ζωή. Στήν ἐπιστολή πρὸς Ἑβραίους ια' 36 - 37 διαβάζουμε: «ἄλλοι δέ ἐδοκίμασαν ἐμπαιγμούς καί μάστιγας, ἔτι δέ καί δεσμά καί φυλακήν, ἐλιθοβολήθησαν, ἐπριονίσθησαν...». Καθώς ἐρευνᾶτε τή Βίβλο σας θά βρεῖτε πρόσωπα πού πέρασαν ἀντές τίς δοκιμασίες πού περιγράφονται παραπάνω. Ὅμως δέν θά μπορέσετε νά βρεῖτε κανέναν πού νά «ἐπριονίσθη». Ἡ παράδοση λέγει ὅτι καθώς τό Ἰουδαϊκό ἔθνος ὑποδουλώθηκε στούς Βαβυλώνιους, μερικοί Ἰουδαῖοι μετέφεραν τόν Ἱερεμία κάτω στήν Αἴγυπτο, ἀκριβῶς ἐκεῖ πού δέν ἤθελε νά πάει καί πού τούς εἶχε πεί νά μὴ πᾶνε κι' αὐτοί. Ἡ παράδοση (πού μπορεῖ

νά είναι ή νά μήν είναι ἀληθινή), προχωρεῖ καί μᾶς λέει ὅτι τόν ἔβαλαν σ' ἓνα μεγάλο κομμάτι ξύλου καί τόν προόρισαν.

Ἰσως ὁ συγγραφέας τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ν' ἀναφέρεται σ' αὐτό. Ἐνα εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ Ἰερεμίας, τὴν ὁποία θά δοῦμε μέ περισσότερες λεπτομέρειες, δέν ἦταν εὐκόλη.

Τό μήνυμά του, ἐπίσης δέν ἦταν εὐκόλο. Βρίσκουμε ποιό ἦταν τό βασικό μήνυμά του στόν Ἰερεμίας α' 10: «Ἴδέ, σέ κατέστησα σήμερον ἐπὶ τά ἔθνη καί ἐπὶ τὰς βασιλείας, διὰ νά ἐκκριζόνῃς καί νά κατασκάπτῃς καί νά καταστρέφῃς καί νά κατεδαφίζῃς, νά ἀνοικοδομῇς καί νά καταφυτεύῃς». Σημείωσε τῆ σειρά, πρῶτα ἓνα ἀρνητικό δυνατό μήνυμα - καί μετὰ τό θετικό. Ἀλλά τό ἀρνητικό ἦταν τό στοιχειώδες. Ἦταν ἓνα μήνυμα κρίσης κατά τοῦ ἱερατείου πού εἶχε ἀποστατήσῃ, κατά τοῦ πολιτισμοῦ πού πῆγαζε ἀπ' αὐτό. Ὁ Ἰούδας εἶχε ἀποστατήσῃ ἀπό τόν Θεό καί τὴν ἀποκαλυμμένη ἀλήθειά Του καί ὁ Θεός λέει ὅτι τό μήνυμα τοῦ Ἰερεμίας, ἔπρεπε νά εἶναι ἓνα μήνυμα κρίσης. Πιστεῦω ὅτι τό ἴδιο πρέπει νά εἶναι καί τό δικό μας σήμερα.

Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι λεπτός καί ρομαντικός, εἶναι χοντροῦφασμένος καί ρεαλιστικός. Καί ἡ Βίβλος μᾶς δίνει τό ρεαλιστικό μήνυμα πού ὁ Ἰερεμίας κήρυξε στίς μέρες του, ἓνα μήνυμα, πού εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά κηρύξῃ καί σήμερα, ἂν θέλῃ νά βοηθήσῃ τόν μεταχριστιανικό κόσμο μας.

Δέν θά πρέπει νά ἐκπλαγοῦμε ἀπό τὴν ἀντίδραση τοῦ κόσμου. Ἡ Βίβλος μᾶς προετοιμάζει ὅτι ἓνα τέτοιο μήνυμα, δέν θά γίνῃ δεκτό ἀπό τὴν Ἐκκλησία καί τόν πολιτισμό πού θρῖσκονται σέ ἀποστασία.

Διαβάζουμε στόν Ἰερεμίας α' 18, 19: «Διότι, ἰδοὺ ἐγὼ σέ ἔθεσα σήμερον ὡς πόλιν ὀχυράν καί ὡς στήλην σιδηρᾶν καί ὡς τεῖχη χάλκινα ἐναντίον πάσης τῆς γῆς, ἐναντίον

τῶν βασιλέων τοῦ Ἰούδα, ἐναντίον τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, τῶν ἱερέων αὐτοῦ καί ἐναντίον τοῦ λαοῦ τῆς γῆς καὶ θέλουσι σέ πολεμήσει ἀλλὰ δέν θέλουσι ὑπερισχύσει ἐναντίον σου, διότι ἐγώ εἶμαι μετὰ σοῦ διὰ νά σέ ἐλευθερώσω, λέγει Κύριος». *Μέ ἄλλα λόγια, ὁ Θεός τοῦ λέει: «Αὐτός εἶναι ὁ τύπος τῆς ἀποστολῆς πού ἔχεις νά κάμεις Ἰερεμία».* Ἔτσι ἂν εἶσαι χριστιανός καί ψάχνεις γιά εὐκολή ἀποστολή σέ ἓνα μεταχριστιανικό πολιτισμό, ὅπου οἱ χριστιανοί εἶναι ἡ μειοψηφία, δέν εἶσαι ρεαλιστής. Δέν ἦταν εὐκολή ἡ ἀποστολή τοῦ Ἰερεμία στίς μέρες του καί τό ἴδιο δέν εἶναι εὐκολή καί σήμερα.

Ὁ Ἰερεμίας κατόπιν ἀναλύει τοὺς διάφορους τρόπους μέ τοὺς ὁποίους ὁ πολιτισμός τους εἶχε ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τόν Θεό. Συγκεντρώνει ἕναν ἀριθμό σφαλμάτων, τήν ἀνικανότητα τῆς ἐξωτερικῆς θρησκείας, τή γενική ἀποστασία τῆς Ἐκκλησίας, μερικά ἐπιμέρους ἀμαρτήματα καί τήν τάση νά ψάχνουν γιά τήν ἔννοια τῆς ζωῆς καί τήν ἀσφάλεια μακρυνά ἀπό τόν Θεό.

Ὁ Ἰερεμίας τοὺς δείχνει ὅτι ἂν καί ὑπῆρχε ἀφθονή ἐξωτερική θρησκεία τύπων, αὐτό δέν ἦταν ἐκεῖνο πού ὁ Θεός ἤθελε. Διαβάζουμε ἐπί παραδείγματι στόν Ἰερεμία ζ' 20: «Τί πρὸς ἐμέ ὁ φερόμενος λίβανος ἀπό Σεβά καί τό ἀπό γῆς μακρᾶς εὐώδες κιννάμωμον; τά ὀλοκαυτώματά σας δέν εἶναι δεκτά, οὐδέ αἱ θυσίαι σας εὐάρεστοι εἰς ἐμέ». Ὑπῆρχε ἀφθονία ἀπό θυσίες, ἀλλά ἦταν ἀχρηστες. Ἐνεργοῦσαν μέ λανθασμένο τρόπο καί ἀπό λανθασμένο ἐλατήριον καί λανθασμένες προθέσεις. Ἔτσι ὁ Θεός τοὺς λέγει: «τί μέ ὠφελεῖ ἡ θρησκεία σας»; Τό ἴδιο τονίζεται καί στόν Ἰερεμία ζ' 4: «μή πεποιθήτε εἰς λόγους ψευδεῖς λέγοντες, ὁ ναός τοῦ Κυρίου, ὁ ναός τοῦ Κυρίου εἶναι αὐτός». Μέ ἄλλα λόγια ὁ λαός ἔλεγε: «Δέν εἶναι ὁ ναός τοῦ Κυρίου κοντά μας; Τότε ὅλα θά πᾶνε καλά». Ἀλλά ὁ Θεός μέ ὀργή τοὺς εἶπε: «δέν μ' ἐνδιαφέρει γιά τόν ναό σας ἀφοῦ ἐσεῖς ἀποστατήσατε ἀπό τήν ἀποκαλυμμένη ἀλήθειά Μου. Ἀφοῦ

κάνατε αυτό, τί κι' αν έχετε τόν ναό κοντά σας, δέν έχει καμιά σημασία γιά Μένα».

Έτσι και στίς μέρες μας τό γεγονόςς διτ υπάρχει θρησκοληψία δέν έχει σημασία γιά τόν Θεό και αυτό δέν απομακρύνει τήν κρίση. Η νέα θεολογία ή οί συμβιβασμοί πού βρίσκει κανείς ανάμεσα στίς ανθρώπινες αντίληψεις απομακρύνουν τήν πραγματική αξία πού κάνει τή θρησκεία δεκτή από τόν Θεό.

Όπως είδαμε στούς Θρήνους, οί Ίουδαίοι είχαν αποστατήσει από τήν αποκάλυψη του Θεού και όταν οί άνθρωποι αποστρέφονται από τήν έκφρασμένη αποκάλυψη του Θεού, αυτό καταστρέφει τή λατρεία τους και τήν κάνει μή αποδεκτή από τόν Θεό. Δέν ξιφομαχοῦμε πάνω σέ άφηρημένους θεολογικούς όρους. Πραγματενόμεσθε μέ τήν έρώτηση του νά πιστεύει κανείς στον Θεό και στην αποκαλυφθείσα αλήθειά Του.

Ό Ίερεμίας λοιπόν πηγαίνει άκόμη πιό πέρα στό ζ' 10: «έπειτα έρχεσθε και Ίστασθε ένώπιόν μου έν τῷ οίκῳ τούτῳ, έφ' όν έκλήθη τό όνομά μου και λέγετε ήλευθερώθημεν, διά νά κάμνητε πάντα ταῦτα τά βδελύγματα;». Δηλαδή έρχεσθε στό ναό και φεύγοντας λέτε: «τώρα μπορώ νά κάνω ό,τι θέλω, μπορώ νά ζῶ μιά ζωή ήδονής». Αλλά ό Θεός μέσω του Ίερεμιά λέει: «Όχι, έτσι». Και ό Θεός μᾶς λέει άκόμα περισσότερα μέσω του Ίερεμιά. Ό Ίερεμίας μᾶς μιλάει ειδικά κατά τῆς άποστασίας. Και μᾶς δίνει μιά έτικέτα τῆς προέλευσης τῆς γενιάς μας, μιά πού μᾶς δείχνει ότι ή έκκλησία σήμερα έχει διαποτιστεί από τήν σχετικότητα τῆς Έγγελιανῆς αντίληψης και σύνθεσης από τό 1930 περισσότερο και περισσότερο, ή έκκλησία έπαψε νά χρησιμοποιει τή λέξη «άποστασία». Είναι εύκολο νά χρησιμοποιουμέ αυτή τή λέξη κατά ένα σκληρό και άπότομο τρόπο. Αυτό βέβαια, δέν είναι σωστό. Έντούτοις στη βάση του Λόγου του Θεού υπάρχει μιά τέτοια έκδοχή τῆς άποστασίας και όταν βλέπουμε τήν άποστροφή του Θεού,

δέν εἴμαστε πιστοί στό Λόγο Του, ἐκτός καί τήν ὀνομά-
σουμε μέ τό πραγματικό της ὄνομα.

Μέσω τοῦ Ἱερεμιά ὁ Θεός μιλάει κατά τρόπο δυνατό
καί αὐστηρό ἀκόμη καί μέ ὄρους πού ἴσως σοκάρουν.
«Λέγουσι, ἐάν τις ἀποβάλη τήν γυναίκα αὐτοῦ καί ἀναχω-
ρήσῃ ἀπό αὐτοῦ καί γίνῃ ἄλλου ἀνδρός θέλει ἐπιστρέφει
πάλιν ἐκεῖνος πρός αὐτήν; ἢ γῆ ἐκεῖνη δέν θέλει ὀλῶς
μιανθῆ; σύ ἐπόρνευσας μέν μετά πολλῶν ἐραστῶν», καί
μετά κάνει τήν πρόσκληση «ἐπίστρεψον δέ πάλιν πρός ἐμέ,
λέγει Κύριος». Ἀλλά ἡ πρόσκληση αὕτη βασίζεται στό νά
δεχθεῖς τό γεγονός πῶς ὅτι συνέβη πρῖν, ἦταν μιά πραγμα-
τική ἀποστασία.

Ἡ εἰκόνα στήν ὁποία δίνεται ἡ πρόσκληση εἶναι πολύ
σημαντική. Σ' ὀλόκληρη τή Γραφή ὁ Θεός συνεχῶς λέει·
«Εἶσθε ἡ νύμφη μου». Γιά τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τό
νά ἀποστατήσῃ εἶναι πνευματική μοιχεία. Καί πρέπει κα-
νεῖς νά χρησιμοποιεῖ τή λέξη αὕτη ὄχι μέ ὑπερηφάνεια,
χωρίς ἀγάπη καί δάκρυα, ἀλλά μέ τόν τρόπο πού μᾶς
δείχνει ὁ Ἱερεμιάς. Ἡ εἰκόνα ἐπαναλαμβάνεται στόν Ἱε-
ρεμιά γ' 6· «Ὁ Κύριος εἶπε ἐτι πρός ἐμέ ἐν ταῖς ἡμέραις
Ἰωσίου τοῦ βασιλέως· εἶδες ἐκεῖνα τά ὁποῖα Ἰσραήλ ἡ ἀ-
ποστάτης ἔπραξεν; ὑπήγεν ὑποκάτω παντός πρασίνου δέν-
δρου καί ἐπόρνευσεν ἐκεῖ». Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν στραφεῖ σέ
ψεύτικους θεούς. Ἀλλά ἡ στροφή πρός τήν ψευτο-θεολο-
γία εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο μέ τή στροφή στούς ψεύτικους
θεούς. Ὅταν ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἀπομακρύνεται ἀπό
τόν ζωντανό Θεό καί τήν ἐκφρασμένη ἀλήθειά Του, πορ-
νεύει.

Στόν Ἱερεμιά γ' 9 βρῖσκουμε τά ἴδια· «καί μέ τήν δια-
φήμιση τῆς πορνείας αὐτῆς ἐμίανε τόν τόπο καί ἐμοίχευσε
μετά τῶν λίθων καί μετά τῶν ξύλων». Ἐπομένως στόν
μεταχριστιανικό κόσμο καί συχνά στή μεταχριστιανική ἐκ-
κλησία εἶναι ἀναγκαῖο νά ποῦμε μέ ἀγάπη, πού βρῖσκεται
ἡ ἀποστασία. Πρέπει νά συζητήσω μέ ἀνοιχτά χαρτιά μέ

δσους θά ἤθελαν ν' ἀκούσουν μεταχειριζόμενος τοὺς ἀνθρώπους σάν συνανθρώπους, ἀλλὰ λέγοντας τὴν ἀποστασία μὲ τὸ πραγματικό της ὄνομα. Ἄν δέν τὸ κάνουμε αὐτό, δέν εἴμαστε διατεθιμένοι γιὰ ἀναμόρφωση καὶ ἀναζωπύρωση στὴν Ἐκκλησία μὲ τὴν δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἵλοι μας εὐκόλα ἔχουμε ἐμποτισθεῖ ἀπὸ τὴ σχετικότητα καὶ τὴ σύνθεση στίς μέρες μας. Σχεδόν μᾶς λείπει ἡ ἀντίθεση. Ὑπάρχει αὐτὸ πού εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ὑπάρχει καὶ ἐκεῖνο πού δέν εἶναι θεός. Ὁ Θεὸς ὑπάρχει σὲ ἀντίθεση τοῦ ὅ,τι δέν ὑπάρχει. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη ἀντίθεση. Ὑπάρχει τὸ δεδομένο τὸ ὁποῖο εἶναι ἀντιθετικό πρὸς τὸ ἀντίθετό του. Ὅταν βλέπουμε ἀνθρώπους πού ἀγνοοῦν ἢ νοθεύουν τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά τοὺς πούμε καθαρά - ὄχι μὲ μῖσος ἢ θυμὸ - «Ἐχετε κάμει λάθος».

Ἵ Ιερεμίας δέν μιλάει μονάχα γιὰ τὴν θρησκευτικὴ ἀποστασία, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ γιὰ εἰδικὰ ἁμαρτήματα. Αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ μιὰ γενιά σάν τὴ δικὴ μας. Ἐτσι ὁ Θεὸς λέγει στὸν Ἱερεμία ε' 7 - 8· «Πῶς θέλω συγχωρήσει εἰς σέ τοῦτο; οἱ υἱοὶ σου μὲ ἐγκατέλιπον καὶ ὤμνουν εἰς τοὺς μὴ θεοὺς· ἀφοῦ ἐχόρτασα αὐτούς, τότε ἐμοίκευον καὶ συνεσωρεύοντο εἰς οἶκον πόρνῆς. Ἦσαν ὡς οἱ κεχορτασμένοι ἵπποι τὸ πρῶτ' ἕκαστος ἐκρεμέτιζε κατόπιν τῆς γυναικὸς τοῦ πλησίον αὐτοῦ».

Ἐάν ἕνα ἄλλογο ἔχει φάει καλά, λέει ὁ Ἱερεμίας, στρέφεται σὲ σεξουαλικά πράγματα. Ἐτσι, λοιπόν, εἶσθε καὶ σεῖς στὴν εὐήμεροῦσα κοινωνία σας.

Θυμηθεῖτε τὰ σύγχρονα μυθιστορήματα, ὅπως τοῦ John Updike, «Τὸ ζεῦγος» ἐκφράζει αὐτὴ τὴν ἐκτροπὴ σὲ μιὰ μοιχαλίδα κοινωνία.

Ἡ ἐκκλησία πού δέν μιλάει γιὰ τίς ἁμαρτίες τῆς προηγούμενης γενιᾶς δέν εἶναι σὲ θέση νά μιλήσει κατὰ τῶν ἁμαρτιῶν τῆς γενιᾶς αὐτῆς. Ὅταν ἡ ἐκκλησία δέν μιλάει

κατά τῆς ἁμαρτίας τοῦ μεταχριστιανικοῦ κόσμου, δέν ἀκολουθεῖ τό παράδειγμα πού ὁ Θεός δίνει μέσω τοῦ Ἱερεμίας ὡς πρός τό τί πρέπει νά περιλαμβάνει τό μήνυμά της.

Ἐξωτερικοί τύποι θρησκείας, ἀποστασία, σεξουαλικά ἁμαρτήματα καί ψεῦδος. Μιλᾷει καί γι' αὐτά ὁ Ἱερεμίας.

Στόν Ἱερεμίας θ' 2 διαβάζουμε· «Εἶθε νά εἶχον ἐν τῇ ἐρήμῳ κατάλυμα ὁδοιπόρων, διά νά ἐγκαταλείψω τόν λαόν μου καί νά ἀπέλθω ἀπ' αὐτῶν· διότι πάντες εἶναι μοιχοί, ἄθροισμα ἀπίστων» καί στό ἐδάφιο 5 «καί θέλουσι ἀπατά ἕκαστος τόν πλησίον αὐτοῦ, καί δέν θέλουσι λαλεῖ τήν ἀλήθειαν· ἐδίδαξαν τήν γλῶσσαν αὐτῶν νά λαλῇ ψεῦδη, ἀποκάνουσι πράττοντες ἀνομίαν». Ἐπίσης ὁ Θεός θέλει οἱ ἄνθρωποι νά λένε τήν ἀλήθεια.

Οἱ ἄνθρωποι πιά δέν πιστεύουν ὅτι ὑπάρχουν «τέλειοι» καί περισσότερο καί περισσότερο ἔχει γίνει ἀποδεκτό νά μὴ λέγεται ἡ ἀλήθεια. Οἱ ἐμπορικές συμφωνίες δέν τηροῦνται. Ὁ ἐργοδότης δέν τηρεῖ τίς ὑποσχέσεις του καί ὁ ἐργαζόμενος ἀνταποδίδει τά ἴδια. Καθώς οἱ ἄνθρωποι ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν Θεό, πού εἶναι ὁ μόνος πού μπορεῖ νά στήσει μιᾶ βάση γιά «τελείους ἐν ἀληθείᾳ», οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν ἀνελλικρινεῖς καί ὑποκριταί ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο.

Ἡ φράση «μιᾶ ἐπίπλαστη κουλτούρα» ταιριάζει σ' αὐτό καλά. Ἡ δική μας εἶναι μιᾶ ἐπίπλαστη κουλτούρα. Εἶναι τόσο εὐκόλο νά δεῖς αὐτή τήν ὑποκρισία καί τήν ἀσχήμα. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλε νά τό εἶχε πεῖ ἀπό χρόνια. Ἡ ὁμορφιά ἔχει φύγει ἀκόμη κι' ὅταν κάνουμε τό σωστό, γιατί ἡ βάση πού παράγει αὐτό τό σωστό ἔχει ἐκλείψει. Ζοῦμε σέ μέρες πού ἡ ἀλήθεια ἔχει φθαρεῖ ἀπό τή φιλοσοφία τῆς γενιᾶς μας. Κι' αὐτό ὄχι μονάχα στίς ἔδρες τῆς φιλοσοφίας, ἀλλά στίς θέσεις ὅπου ἡ ζωντανή φιλοσοφία κτυπιέται. Καί δέν μπορούμε νά περιμένουμε τήν ἀλήθεια

νά διαφθαρεί είτε στά πανεπιστήμια είτε στίς τέχνες, χωρίς νά ὑπάρξει διαφθορά σάν ἀποτέλεσμα στήν πρακτική ζωή τῆς κοινωνίας.

Καί ὁ Ἱερεμίας μιλάει γιά τό Θεό καί λέει· «δέν λέγω μόνο γιά τά σεξουαλικά ἀμαρτήματα, ἀλλά καί γιά τήν ἐκρίζωση τῆς ἀλήθειας». Στό θ' 8 λέει· «ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι βέλος ἐξακοντιζόμενον· λαλεῖ δόλια· ἕκαστος λαλεῖ εἰρηνικά διά τοῦ στόματος αὐτοῦ, πλήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ στήνει ἔνεδραν κατ' αὐτοῦ». Εἶναι εὐκολο γιά τίς ἐκκλησίες νά μιλοῦν γιά ἀγάπη καί ἐντούτοις νά ζοῦν χωρίς αὐτή. Καί εἶναι εὐκολο ἡ σύγχρονη γενιά ἐκτός ἐκκλησίας νά κάμει τό ἴδιο. Οἱ χίππυς ἐπίσης, συχνά μεταχειρίζονται τήν λέξη ἀγάπη, ἀλλά ἄφησαν τό Haight - Ashbury ἔρημο. Συρμένα ἀπό τήν κραυγή τῆς ἀγάπης πολλά παιδάκια χρησιμοποιήθηκαν καί ἀπομυζήθηκαν ἀπό τή ζωή μόλις στά 14 χρόνια τους.

Ὁ Θεός μίλησε στόν Ἱερεμία κατά τῆς ἀνελικρίνειας καί τῆς ἐκμετάλλευσης. Καί ἂν ἡ Ἐκκλησία δέν μιλήσει δυνατά ἐναντίον καί τῶν δύο, τῆς ἀποστασίας καί τῶν ἀμαρτιῶν τῶν ἡμερῶν μας, μὴ περιμένουμε νά δοῦμε κανένα εἶδος ἐπαναστατικῆς κίνησης σέ αὐτή τήν τραχειά γενιά. Ἡ γενιά μας εἶναι στήν κυριολεξία βαριεστημένη ἀπό τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἱερεμίας ἐπίσης μιλάει ἐνάντια στό νά κυττάει κανεῖς στόν κόσμον γιά βοήθεια. Στίς μέρες του αὐτό ἦταν πολύ συνηθισμένο. Κύτταζαν στήν Αἴγυπτο καί σέ ἄλλα μεγάλα ἔθνη γιά προστασία κατά τῆς Βαβυλώνας. Στό κεφάλαιο β' 18 βρίσκουμε τόν Ἱερεμία νά λέει· «Καί τώρα τί ἔχεις νά κάμης ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Αἰγύπτου διά νά πῆς τά ὕδατα Σιῶρ; ἢ τί ἔχεις νά κάμης ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Ἀσσυρίας διά νά πῆς τά ὕδατα τοῦ ποταμοῦ». Αὐτό σημαίνει «τί κυττᾷς πρός τήν Αἴγυπτο; τί κυττᾷς πρός τήν Ἀσσυρία; γιατί δέν κυττᾷς πρός τόν Θεό;». Γιά τόν Ἱερεμία ὑπῆρχε

ἡ Αἴγυπτος, ἡ δική μας ὁμως Αἴγυπτος εἶναι ὁ κόσμος καί ἡ σοφία τοῦ κόσμου. Δέν πρέπει νά περιμένουμε ἡ σκληρῆ γενιά μας, ἡ ἄρρωστη καί κουρασμένη ἀπό τίς φλυαρίες καί τὰ μοντέλα νά πάρει στά σοβαρά τήν Ἐκκλησία, ἄν χρησιμοποιεῖ αὐτή τούς τρόπους τοῦ κόσμου. Καθώς λέει ὁ Ἱερεμίας στό β' 36· «Διατί περιπλανᾶσαι τόσον διά νά ἀλλάξης τήν ὁδόν σου; θέλεις καταιοχυνθῆ καί ὑπό τῆς Αἴγυπτου καθὼς καταιοχύνθη ὑπό τῆς Ἀσσυρίας».

Ἐπίσης ξανά στό λζ' 7, 8, ὁ Ἱερεμίας λέγει· «Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός τοῦ Ἰσραήλ, οὕτω θέλετε εἰπεῖ πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Ἰούδα ὅστις ἀπέστειλεν ὑμᾶς πρὸς ἐμέ διὰ νά μέ ἐρωτήσετε. Ἰδοὺ τὸ στράτευμα τοῦ Φαραῶ τό ἐξελθόν εἰς βοήθειαν ὑμῶν θέλει ἐπιστρέψει εἰς τήν γῆν αὐτοῦ τήν Αἴγυπτον καί οἱ Χαλδαῖοι θέλουσι ἐπαναστρέψει καί πολεμήσει κατὰ τῆς πόλεως ταύτης, καί θέλουσι κυριεύσει αὐτήν καί κατακαύσει αὐτήν ἐν πυρί».

Ψάχνεις στόν κόσμο γιά βοήθεια; ρωτάει ὁ Θεός. Θά ἀποτύχεις, θά ντροπιαστεῖς. Ἡ ἐκκλησία πού λέει ὅτι ὑπάρχει ἀλήθεια σέ μιὰ γενιά σχετικότητας, ἡ ἐκκλησία πού λέει ὅτι ὑπάρχει Θεός ὅταν ἡ νέα θεολογία ἀντιμετωπίζει τῆ θρησκεία σάν ἀπλή ψυχολογία - αὐτή ἡ ἐκκλησία πρέπει νά ἀποδείξει πὼς πιστεύει ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεός. Θά πρέπει λοιπόν νά κυττάζουμε κατ' εὐθείαν στόν Θεό γιά βοήθεια. Καθὼς ὁ Hudson Taylor συνηθίζει νά λέει «πρέπει ἡ δουλειά τοῦ Θεοῦ νά γίνεται καί κατὰ τὸν τρόπο τοῦ Θεοῦ».

Ἔτσι ποιό ἦταν τὸ μήνυμα τοῦ Ἱερεμίας γιά τούς Ἰουδαίους. Ἦταν ἓνα ἐλαφρὸ μήνυμα; Αὐτὸ πού τούς εἶπε ἦταν· «θαδίζετε στήν καταστροφή γιατί ἀπομακρυνθήκατε ἀπὸ τὸν Θεό καί δέν θέλετε νά μετανοήσετε». Ὁ Θεός πού ἐργάζεται μέσα ἀπὸ τὴν ἱστορία, θά ἐπιφέρει πλήρη καταστροφή στόν πολιτισμό σας καί ἔτσι γράφει στό α' 14· «Καί εἶπεν Κύριος πρὸς ἐμέ. Ἀπὸ βορρᾶ θέλει ἐκκυθῆ τό κακόν ἐπὶ πάντας τούς κατοίκους τῆς γῆς» καί στό ε' 15·

«Ίδού ἐγὼ θέλω φέρεи ἐφ' ὑμᾶς ἔθνος μακρόθεν, οἶκος Ἰσραήλ, λέγει Κύριος· εἶναι ἔθνος ἰσχυρόν, εἶναι ἔθνος ἀρχαῖον, ἔθνος τοῦ ὁποίου δέν γνωρίζεις τήν γλῶσσαν, οὐδέ καταλαμβάνης τί λέγουσι». Ὀλόκληρο τό βιβλίον εἶναι γεμᾶτο ἀπό τέτοιες προφητεῖες. Παντελής καταστροφῆ ἐπέροχεται γιά τόν πολιτισμό σας, παντελής καταστροφῆ.

Αὐτό πού χρειάζομαστε σήμερα εἶναι καινούργιους Βουνιάνους* γιά νά μᾶς δείξουν τί συμβαίνει ὅταν στραφοῦμε πρὸς τήν Ματαιοπανήγυρη. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀπομακρύνονται ἀπό τόν Θεό ἢ πόλη τους εἶναι πόλη ἐρήμωσης. Διαβάζουμε στό θ' 11· «καί θέλω καταστήσει τήν Ἰερουσαλήμ εἰς σωρούς, κατοικίαν θῶων· καί τάς πόλεις τοῦ Ἰουδα θέλω κάμει ἐρήμωσιν, ὥστε νά μή ὑπάρχει ὁ κατοικῶν». Στό κα' 4· «Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός τοῦ Ἰσραήλ, Ἰδού ἐγὼ στρέφω εἰς τά ὀπίσω τά ὄπλα τοῦ πολέμου τά ἐν ταῖς χερσίν ὑμῶν».

Στή γενιά μας ὁ Θεός λέει. Ὡ γενιά. Ὡ πολιτισμέ. Νομίζεις, μέ τή γνώση πού ἔχεις τώρα, μιά γνώση ἀποχωρισμένη ἀπ' αὐτό πού εἶναι πραγματικότης (τό σύμπαν στό ὁποῖο συννιάρχει τό ὑπερβατικό καί τό ὑλικό, στό ὁποῖο κάθε τί δέν εἶναι ἀπλό ἀποτέλεσμα μιά οικονομικῆς αἰτίας), νομίζεις πῶς μπορεῖς νά κατασκευάσεις ὄπλα πού θά καλύψουν τίς ἀνάγκες σου; Ὁχι, λέει ὁ Θεός, αὐτό θά μοιάζει σάν ξίφος στά χέρια τοῦ δειλοῦ, πού θά κατατροπώσει αὐτόν πού τό κρατάει. Ἐμπιστεῦσαι στήν ηὔξημένη τεχνολογία σου; Ἡ τεχνολογία σου θά σέ καταστρέψει. Μέχρις ὅπου ἀκούσουμε ἀνθρώπους νά κηρύξουν μ' αὐτό τό θάρρος, δέν πρέπει νά περιμένουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία λαμβάνεται σοβαρά ὑπ' ὄψιν. «Ίδού ἐγὼ στρέφω τά ὄπλα τά ἐν ταῖς χερσίν ὑμῶν μέ τά ὁποῖα σεις πολεμεῖτε κατά τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος καί τῶν Χαλδαίων οἵτινες σᾶς πολιορκοῦσι ἐξωθεν τῶν τειχῶν καί θέλω συναξει αὐτούς εἰς τό μέσον τῆς πόλεως ταύτης. Καί ἐγὼ θέλω πο-

Ἰωάννης Βουνιάνος: Σιγγραφίας τοῦ «Ἀποδημητοῦ».

λεμήσει ἐναντίον σας μέ χεῖρα ἐξηπλωμένην καί μέ βραχίονα κραταῖόν καί μέ θυμόν καί μέ ἀγανάκτησιν καί μέ ὀργήν μεγάλην. Καί θέλω πατάξει τούς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης καί ἄνθρωπον καί κτήνος· ὑπό λοιμοῦ μεγάλου θέλουσιν ἀποθάνει. Καί μετά ταῦτα, λέγει Κύριος, θέλω παραδώσει Σεδεκίαν τόν βασιλέα τοῦ Ἰούδα καί τούς δούλους αὐτοῦ καί τόν λαόν καί τούς ἐναπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀπό τοῦ λοιμοῦ, ἀπό τῆς μαχαίρας καί ἀπό τῆς πείνης, εἰς τήν χεῖρα τοῦ Ναβουχοδονόσορ, βασιλέως τῆς Βαβυλώνας, καί εἰς τήν χεῖρα τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καί εἰς τήν χεῖρα τῶν ζητούντων τήν ψυχὴν αὐτῶν· καί αὐτός θέλει πατάξει αὐτούς ἐν στόματι μαχαίρας· δέν θέλει φεισθῆ αὐτούς οὐδέ θέλει οἰκτεῖρει, οὐδέ θέλει σπλαγχνισθῆ αὐτούς» (Ἱερεμίας κα' 4 - 7).

Ἡ γενιά μας ἔχει ἀνάγκη νά τῆς ποῦμε ὅτι δέν μπορεῖ νά παραβλέπει τόν Θεό καί ἕνας πολιτισμός σάν τό δικό μας, πού εἶχε τόσο φῶς καί κατόπιν στράφηκε καί ἀπομακρύνθηκε, θρῖσκεται κάτω ἀπό τήν κρίση τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεός εἶναι Θεός χάριτος, ἀλλά ἡ ἄλλη πλευρά τοῦ νομίσματος τῆς χάριτος εἶναι κρίση. Ἐάν ὁ Θεός ὑπάρχει, ἐάν ὁ Θεός εἶναι ἅγιος, πρέπει νά ὑπάρχει δικαιοσύνη.

Πιστεύεις πράγματι ὅτι ὑπάρχει; Γιατί ὑπάρχει τόση ἀβεβαιοτήτης; Ποιά εἶναι ἡ τελικὴ πραγματικότητα; Ἡ τελικὴ πραγματικότητα εἶναι ὅτι ὁ Θεός πράγματι ὑπάρχει. Ἡ Βίβλος εἶναι ὅ,τι εἶναι γιατί ὁ Θεός ὑπάρχει. Μίλησε διὰ μέσον αὐτῆς σέ προφορικό λόγο. Ἀλλά μήπως ὁ χριστιανισμός σου τελειώνει μέ κάτι πιο λίγο ἀπό τό ὅ,τι ὁ Θεός ὑπάρχει; Στίς σπονδές σου, στίς διδασκαλίες σου, στή ζωὴ σου, πιστεύεις ὅτι εἶναι παρῶν; Πράγματι πιστεύεις ὅτι ὑπάρχει, ἢ ζεῖς κάποια μορφή κοινωνικῆς πίστης; Μόνο μιά μορφή κηρύγματος ταιριάζει στή γενιά μας - τό κήρυγμα πού περιλαμβάνει τήν κρίση τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἠχώ τοῦ κόσμου

Στό τελευταῖο κεφάλαιο εἶδαμε τόν τρόπο πού ὁ Ἱερεμίας κήρυττε τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ στούς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του. Εἶδαμε πώς κήρυττε κρίση κατά τῆς ἀλλῆς ἐξωτερικῆς θρησκείας, κατά τῆς ἀποστασίας καί κατά τῶν εἰδικῶν ἀμαρτημάτων, ὅπως ἡ πορνεία, τό ψέμμα καί ἡ ὑποκρισία. Ἡ φωνή τοῦ Ἱερεμίας ὑψώθηκε ἐνάντια στήν χοντροκομμένη παραποίηση πού οἱ ἄνθρωποι τῆς γενιᾶς του εἶχαν κάνει στήν ἀποκαλυμμένη ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ.

Τώρα θά ἐξετάσουμε ὄχι τόσο τίς ἀμαρτίες τοῦ λαοῦ ὅσο τόν ἴδιο τό λαό. Σέ ποιούς ἀπενθνόταν ὁ Ἱερεμίας. Ἦταν οἱ συνηθισμένοι ἄνθρωποι τοῦ διπλανοῦ χωριοῦ; Ποιούς κατηγοροῦσε ὅτι ἐγκατέλειψαν τόν Θεό;

Στόν Ἱερεμία κβ' 11 καί 12 διαβάζουμε: «Διότι οὕτω λέγει Κύριος περί τοῦ Σαλλούμ, υἱοῦ τοῦ Ἰωσίου, βασιλέως τοῦ Ἰούδα, τοῦ βασιλεύοντος ἀντί Ἰωσίου τοῦ πατρός αὐτοῦ, ὅστις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου τούτου· Δέν θέλει ἐπιστρέψει ἐκεῖ πλέον, ἀλλά θέλει ἀποθάνει ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἔφεραν αὐτόν αἰχμάλωτον, καί δέν θέλει ἰδεῖ πλέον τήν γῆν ταύτην». Ἐδῶ βλέπουμε τό κήρυγμα τῆς τελείας καταστροφῆς νά ἀναφέρεται στόν βασιλιά τῆς χώρας.

Στόν Ἱερεμία κβ' 18, 19, ὑπάρχει ἡ ἴδια ἐμφαση: «Διά τοῦτο οὕτω λέγει Κύριος περί τοῦ Ἰωακείμ υἱοῦ τοῦ

Ίωσίου, βασιλέως τοῦ Ἰούδα. Δέν θέλουσι κλαύσει αὐτόν λέγοντες οὐαὶ ἀδελφέ μου ἢ οὐαὶ ἀδελφή! δέν θέλουσι κλαύσει αὐτόν λέγοντες οὐαὶ κύριε, ἢ οὐαὶ δόξα. Θέλει ταφῆ ταφήν ὄνου, συρόμενος καί ριπτόμενος πέραν τῶν πυλῶν τῆς Ἱερουσαλήμ». Ἐδῶ ὁ Ἱερεμίας μιλάει σοβαρά χρησιμοποιώντας μιὰ πολὺ δυνατὴ γλῶσσα. Ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐπέρχεται σ' αὐτὴ τῇ χώρᾳ πού οἱ ἄνθρωποι ἀποστάτησαν ἀπὸ τὸν Θεό, ἔτσι πού ἀντί νά ἔχει τὴν ἐνδοξη ταφή πού ἤθελαν γιὰ τούς βασιλεῖς τοῦ Ἰούδα, αὐτός ὁ ἴδιος ὁ βασιλιάς θά ἐθάπτετο ὅπως ἕνας γαΐδαρος πού τὸν θγάζουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καί τὸν ἐγκαταλείπουν ἐκεῖ. Αὐτό εἶναι τὸ εἶδος τῆς κρίσις πού ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεό σέ μιὰ γενιά πού ἀποστάτησε ἀπ' Αὐτόν.

Ξανά στό κεφάλαιο κε' 9 - 11, αἰσθανόμαστε τὴν ἐμφαση τῆς τέλειᾳ καταστροφῆς: «Ἰδοὺ ἐγὼ θέλω ἀποστείλει καί λάβει πάσας τὰς οἰκογενείας τοῦ βορρᾶ, λέγει Κύριος, καί τὸν Ναβουχοδονόσορ βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος, τὸν δούλον μου, καί θέλω φέρεи αὐτούς ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην καί ἐπὶ τούς κατοίκους αὐτῆς καί ἐπὶ πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη κύκλῳ, καί θέλω ἐξολοθρεύσει αὐτούς καί καταστήσει αὐτούς ἐκκληξιν καί ἐρημώσεις αἰωνίους. Καί θέλω ἀφαιρέσει ἀπ' αὐτῶν τὴν φωνὴν τῆς χαρᾶς καί τὴν φωνὴν τῆς εὐφροσύνης. . . ». Ἡ γενιά τοῦ Ἱερεμίας ἔψαχνε παντοῦ γιὰ πραγματιῆ χαρὰ, ἀκόμη κι' ἐκεῖ πού δέν ὑπῆρχε. Καί ὁ Θεός λέει: «θέλω ἀφαιρέσει ἀπ' αὐτῶν τὴν φωνὴν τῆς χαρᾶς». Καί ποιό μέσο θά χρησιμοποιήσω; Θά χρησιμοποιήσω ἕνα ἔθνος πού δέν εἶναι λαός μου.

Πρέπει νά πῶ ὅτι ὅταν προσεύχομαι, δέν προσεύχομαι γιὰ δικαιοσύνη ἐκ Θεοῦ, μόνον ἐκλιπαρῶ τὸ ἔλεός Του. Ἐάν θά εἶχαμε τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ δέν θά ἀπολαμβάναμε τὴν εἰρήνην πού ἔχουμε. Θά εἶχαμε παρόμοια περίπτωση σάν κι' αὐτὴ τοῦ Ἱερεμίας. Πῶς νά τολμήσουμε νά προσευχηθοῦμε γιὰ δικαιοσύνη πάνω στόν πολιτισμό μας, ὅταν τόσο πολὺ ἀποστραφήκαμε ἀπὸ τὸν Θεό καί τὴν

ἀποκάλυψή Του;

Γιατί ὁ Θεός νά μᾶς εὐλογήσει; Ὁ Ἱερεμίας λογαριάστηκε προδότης ὅταν μίλησε, ἀλλά εἶπε ὅ,τι ὁ Θεός τοῦ εἶχε δάλει στήν καρδιά του καί στό στόμα του: *Ναί, εἶσθε ὁ λαός τοῦ Θεοῦ, ναί ἐξωτερικά φαίνεσθε νά ἔχετε τήν πραγματική θρησκεία στό ναό, ἀλλά αὐτά δέν λογαριάζονται γιά Μένα, γιατί ἀπομακρυνθήκατε ἀπό Μένα καί ἀπό τήν ἐκφρασμένη ἀλήθεια πού σᾶς φανέρωσα, γι' αὐτό ἡ φοβερή κρίση μου θά ἔρθει πάνω σας. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τή γενιά μας. Προσεύχομαι μονάχα γιά ἕνα πράγμα - γιά τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ.*

Ἄλλά στίς μέρες τοῦ Ἱερεμῖα τό μήνυμα τῆς ὀλικῆς καταστροφῆς προχωρεῖ ἀκόμη περισσότερο· «καί θέλω φέρει αὐτούς ἐπί τήν γῆν ταύτην καί ἐπί τούς κατοίκους αὐτῆς καί ἐπί πάντα ταῦτα τά ἔθνη κύκλω, καί θέλω ἐξολοθρεύσει αὐτούς, καί καταστήσει αὐτούς ἐκπληξιν καί ἐρημώσεις αἰωνίους. Καί θέλω ἀφαιρέσει ἀπ' αὐτῶν τήν φωνήν τῆς χαρᾶς καί τήν φωνήν τῆς εὐφροσύνης, τήν φωνήν τοῦ νυμφίου καί τήν φωνήν τῆς νύμφης. . . ».

Τά κεντρικά σημεῖα τῆς ζωῆς θά ἔλθουν σέ ἕνα τέλος, «ὁ ἦχος τῆς μυλόπετρας καί τό φῶς τοῦ λύχνου» δηλαδή τόσο ἡ διεξαγωγή τῆς δουλειᾶς ὅσο καί ἡ χαρά τοῦ γάμου. Καί ὅλη αὐτή ἡ χώρα θά ἐρημωθεῖ. Αὐτό θά προκαλέσει ἐκπληξιν καί ὁ λαός αὐτός θά δουλέψει τόν βασιλιά τῆς Βαβυλῶνος γιά ἑβδομήντα χρόνια. Ὑστερα δέβαια, ἐρχεται ἡ θαυμαστή ὑπόσχεση: *μετά τά ἑβδομήντα χρόνια ὁ Θεός θά τούς ἐπαναφέρει στή γῆ τους.* Ἄλλά τό μήνυμα τοῦ Ἱερεμῖα στή γενιά του ἦταν ἕνα κήρυγμα καταστροφῆς. Καί ὅταν ὁ Ἱερεμίας μιλοῦσε γιά καταστροφή, δέν ἔλεγε γενικότητες. Κήρυττε ἐνάντια σ' αὐτούς πού εἶχαν τήν ἐξουσία, στούς ἀρχηγούς τοῦ τόπου, πού ὀδηγοῦσαν τόν λαό τους μακριά ἀπό τόν Θεό. Ἔτσι θρῖσκουμε στόν Ἱερεμῖα ἡ' I· «Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ λέγει Κύριος, θέλουσι ἐκρίψει τά ὀσῆ τῶν βασιλέων τοῦ Ἰουδα καί τά ὀσῆ τῶν

ἀρχόντων αὐτοῦ καί τὰ ὄσπᾶ τῶν ἱερέων καί τὰ ὄσπᾶ τῶν προφητῶν καί τὰ ὄσπᾶ τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀπὸ τῶν τάφων αὐτῶν». Ἔτσι ὁ Ἱερεμίας εἶναι σάν νά λέει· «Μιλᾶω ἐναντίον ὄλων σας».

Ἔνα παρόμοιο μήνυμα βρισκουμε καί πρὸς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου (διαλέγω στὴν τύχη ἐδῶ κι' ἐκεῖ γιατί ὁλόκληρο τὸ μήνυμα τοῦ Ἱερεμίας ἐπαναλαμβάνεται ξανά καί ξανά κατὰ τὴν διάρκεια τῶν τόσων χρόνων πού προφήτεψε). Ἔτσι ὁ Ἱερεμίας στό λδ' 19 - 20 λέγει: «τούς ἀρχοντας τοῦ Ἰούδα καί τούς ἀρχοντας τῆς Ἱερουσαλήμ, τούς εὐνοῦχους καί τούς ἱερεῖς καί πάντα τόν λαόν τοῦ τόπου, οἵτινες ἐπέρασαν μεταξύ τῶν τμημάτων τοῦ μύσου· (δηλ. πού ἔκαναν συνθήκη στό ὄνομά Μου καί κατόπιν τὴν ἀθέτησαν), καί θέλω παραδώσει αὐτούς ἐπὶ τὴν χεῖρα τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν καί εἰς τὴν χεῖρα τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν· τὰ δέ πτώματα αὐτῶν θέλουσιν εἶσθαι διὰ τροφήν εἰς τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ καί εἰς τὰ θηρία τῆς γῆς». Εἶναι ἴσως εὐκόλο νά κηρύξεις ἕνα τέτοιο μήνυμα στόν κοινὸ λαό, ἀλλὰ αὐτὸ πού ἔκανε ὁ Ἱερεμίας κάτω ἀπὸ τὴν ὄθηση τοῦ Θεοῦ ἦταν νά ἔχει τὸ θάρρος νά φωνάζει καί νά ἀκουστῆ ἀπ' ὄλους τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ ἐναντίον σ' αὐτούς πού βρισκονταν σὲ ὑπεύθυνες θέσεις, αὐτῶν πού μπορούσαν νά κάνουν κάτι.

Ἀσφαλῶς αὐτὸ τὸ μήνυμα ἔχει κάτι κοινὸ μὲ τὸ μήνυμα πού πρέπει νά φέρουμε στό μεταχριστιανικὸ μας κόσμο. Πρέπει νά συμπεριφερόμαστε στοὺς ἀνθρώπους μὲ ἀγάπη, πρέπει νά συμπεριφερόμαστε καί νά μιλάμε μὲ ἀνθρωπισμὸ, ἀλλὰ δέν πρέπει νά ἀποδυναμώσουμε τὸ μήνυμά μας. Δέν ὑπάρχει πουθενά στή Γραφή κάτι πού νά μεταφέρει τὸν ἀνθρώπο ἔξω ἀπὸ τὴν σφαῖρα τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Στὴν πραγματικότητα συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο.

Στὴ συνέχεια διαβάζουμε στόν Ἱερεμία ε' 13· «καί οἱ

προφήται είναι άνεμος και ό λόγος δέν ύπάρχει έν αύτοίς· είς αύτούς θέλει γίνει ούτω». *Τί συμβαίνει μέ τούς προφήτες; Ό κίνδυνος είναι ότι δέν μιλούν για τόν Θεό. Μονάχα μιλούν άπλώς για τά κοινωνικώς παραδεκτά τής έποχής των, και μιλάνε γι' αυτά σαν νά είναι ό Λόγος του Θεού. Στο έδάφιο 31 διαβάζουμε: «οί προφήται προφητεύουσι ψευδώς και οι ιερείς δεσπόζουσι διά μέσου αύτών» και ό λαός μου άγαπά ούτω και τί θέλετε κάμει είς τό μετά ταύτα;». *Τί γίνεται λοιπόν μ' αύτούς τούς ιερείς; Και τί μ' αύτούς τούς προφήτες; Άπλώς άντηχούν δ,τι ό καθένας γύρω τους λέει. Αυτό δέβαια φαίνεται φυσικό. Όταν άκούμε τή θρησκεία πού κηρύττεται πλατειά στή γενιά μας άκούμε άκριδώς τά ίδια πού και οι άπιστοι φιλόσοφοι και κοινωνιολόγοι λένε. Η μόνη διαφορά είναι ότι οι άλλοι μεταχειρίζονται θεολογική γλώσσα, αλλά ό Θεός μās λέει: «Δέν σώζει αυτό, αλλά σās φέρνει κάτω από τήν κρίση μου».**

Στόν *Ίερεμία* ιβ' 10 ό Θεός μās δίνει μία γραφική εικόνα τής καταστροφής πού έπλήθε στό λαό.

Στόν *Ίερεμία* κγ' 1, ή δψη του κηρύγματος αλλάζει· «Ουαί είς τούς ποιμένας τούς φθείροντας και διασκορπίζοντας τά πρόβατα τής βοσκής μου λέγει ό Κύριος». Έδώ τό καταπάτημα του άγρου και ή έρήμωση έγινε διασκορπισμός των προβάτων. Ποιός σκορπίζει τά πρόβατα;

Τά πρόβατα σήμερα σκορπίσθηκαν πολύ μακρότερα από κεϊ πού σκορπίσθηκαν από τούς ψευτο-προφήτες των ήμερών του *Ίερεμία*. Στο τέλος οι Ίουδαίοι είχαν κάποιο είδος θεών, όσο ψεύτικοι κι' άν ήσαν.

Η γενιά μας όμως θαρύνεται μέ τόση τρέλλα πού ζει μόνο σ' ένα ύλιστικό κόσμο, κλεισμένη τελικά στή ροή του άτομου, στή ροή τής αυτοσυνειδησίας, θαυμάζοντας τόν έαντό της χωρίς βάσεις και χωρίς αξίες. Μήν άποροϋμε λοιπόν πού ό Θεός λέει· «θά σās κρίνω για ό,τι έκάματε». Ποιοί ήσαν ύπεύθυνοι στίς μέρες του *Ίερεμία*; Ποιοί ευ-

θύνονται στίς μέρες μας; Ἀσφαλῶς ἡ μεγαλύτερη κρίση δέν θά εἶναι πάνω σ' αὐτούς πού ἐκ τῶν ἔξω καταπάτησαν καί κατάστρεψαν. Ἀσφαλῶς ἡ μεγαλύτερη ἐνοχὴ παραμένει πάνω στήν Ἐκκλησία πού ἤξερε τήν ἀλήθεια καί πού ἀποστράφηκε ἀπό αὐτήν καί τώρα παρουσιάζει μονάχα ἀπόψεις σχετικότητας, μιά ἡχώ τῆς μοντέρνας λαϊκῆς σκέψης.

Ὁ Ἱερεμίας συνεχίζει στό κγ' 11· «Διότι καί ὁ προφήτης καί ὁ ἱερεὺς ἐμολύνθησαν καί ἐν τῷ οἴκῳ μου εὗρηκται ἀσεβείας αὐτῶν λέγει Κύριος». Εἶναι ἀπαισιο πρᾶγμα νά παραμένεις στήν ἀσέβεια καί στήν ἁμαρτία ἂν εἶσαι ἕνας ἀπό τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά νά φέρνεις τήν ἁμαρτία στόν οἶκο τοῦ Θεοῦ εἶναι δύο φορές ἁμαρτία. Καί ὁ Θεός λέγει· «Ἀπό πού ἐξεπήγασε αὐτή ἡ ἀσέβεια; Ἐξεπήγασε ἀπό τόν ἴδιο τόν οἶκο μου». Ἔτσι καί σέ μᾶς αὐτό πού ἔσκαψε τά θεμέλιά μας ἦταν ἀπό μέσα.

Βρίσκουμε ἀκόμα κι' αὐτά τά λόγια στό κγ' 13 - 16· «Εἶδον μέν ἀφροσύνην ἐν τοῖς προφήταις τῆς Σαμαρείας· προεφήτευσαν διὰ τοῦ Βάαλ· καί ἐπλάνων τόν λαόν μου τόν Ἰσραήλ». Αὐτά συνέβαιναν στό δόρειο βασίλειο, ἀλλά τώρα ὁ Ἱερεμίας πετάει καί νοτιότερα στό βασίλειο τοῦ νότου καί λέει· «Εἴσαστε καλύτεροι»; «ἀλλ' ἐν τοῖς προφήταις τῆς Ἱερουσαλήμ εἶδον φρίκην· μοικεύουσι καί περιπατοῦσιν ἐν ψεύδει καί ἐνισχύουσι τὰς χεῖρας τῶν κακούργων. . . ». Τί εἶναι αὐτό; Δέν εἶναι ἠθικὴ τῆς περιστάσεως; καί ὁ Ἱερεμίας συνεχίζει «. . . ὥστε οὐδεὶς ἐπιστρέφει ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ· πάντες οὗτοι εἶναι εἰς ἐμέ ὡς Σόδομα καί οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὡς Γόμορρα. Διὰ τοῦτο οὕτω λέγει ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων κατὰ τῶν προφητῶν· Ἰδοὺ, ἐγὼ θέλω ψωμίσει αὐτούς ἀψίνθιον καί θέλω ποτίσει αὐτούς ὕδωρ χολῆς· διότι ἐκ τῶν προφητῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐξῆλθεν ὁ μολυσμὸς εἰς ἅπαντα τόν τόπον». Καί στό ἐδάφιο 21· «δέν ἀπέστειλα τοὺς προφήτας τούτους καί αὐτοὶ ἔτρεξαν· δέν ἐλάλησα πρὸς αὐτούς καί αὐτοὶ προεφήτευσαν».

σαν». Ἦλθαν καὶ ἐλάλησαν ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπαν: «ὁ Θεὸς λέει», ἀλλὰ δὲν εἶχαν λόγον Θεοῦ. Ἦταν μονάχα λόγια δικά τους πού πήγαζαν ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς τους καὶ πού ἀπηχοῦσαν τὰ λόγια τῆς κοινωνίας πού τοὺς περιτριγύριζε. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦλθαν καὶ εἶπαν· «Ἐδῶ εἶναι τὸ μῆνυμα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν ἦταν, ἦταν τὸ μῆνυμα τοῦ ἀνθρώπου».

Μήπως νομίζετε ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ ἀντιμετώπισε ἐλαφρά; Ἐάν πιστεύετε ὅτι ὑπάρχει ἓνας ἅγιος Θεός, πῶς θὰ τὸ ἀντιμετωπίσει μὲ ἐλαφρότητα, ὅταν ἄνθρωποι κινοῦνται σ' ὄλο τὸ πρόσωπο τῆς γῆς μεταξύ τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ λένε· «Αὐτός εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ» ὅταν μιλάνε γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ ἀντιλέγουν εὐθέως πρὸς ὃ,τι ὁ Θεός ἔχει ἀποκαλύψει στὸ Λόγο Του; Πῶς περιμένετε αὐτὸ ὁ Θεὸς νὰ τὸ ἀντιμετωπίσει μὲ ἐλαφρότητα; Ποιὸς εἶναι; Μήπως εἶναι κάποιος γέρος πού ἀναπαύεται στὴ πολυθρόνα του τυφλὸς καὶ βαρύκοος;

Ξαναδιαβάζουμε στὸ ἴδιο κεφάλαιο καὶ ἐδάφιο 26· «Ἔως πότε θέλει εἶσθαι τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων ψευδῶς· ναί προφητεύωσι τὰ ἀπάτας τῆς καρδίας αὐτῶν». Τελικά, στὸ ἐδάφιο 30, διαβάζουμε κάτι τὸ συγκλονιστικό· «Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι ἐναντίον τῶν προφητῶν λέγει Κύριος, οἵτινες κλέπτουσι τοὺς λόγους μου ἕκαστος ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ». Τί λένε οἱ προφῆτες; Αὐτός ὁ προφήτης ἀκούει ἐκεῖνον τὸν προφήτη καὶ μετὰ ἐπαναλαμβάνει τὸ μῆνυμά του. Καὶ ὅ,τι ἀκούτε εἶναι ἀντίλαλος. Εἶναι σάν νὰ θρῖσκεσαι μέσα σ' ἓνα φωταγωγὸ σέ μιὰ πολυκατοικία καὶ ὅ,τι ἀκοῦς νὰ εἶναι ἀντίλαλος, ἤχῳ. Μελέτησε τὴ θεολογία τῆς ἐποχῆς μας καὶ θὰ ἀκούσεις ἤχῳ... ἤχῳ. Πού ἤχει τί; Τί ὁ ἓνας ἄνθρωπος εἶπε καὶ τί ὁ ἄλλος, τί ἡ ὑλιστικὴ κοινωνιολογία διδάσκει, τί ἡ ὑλιστικὴ ψυχολογία, τί ἡ ὑλιστικὴ οικονομική, τί ἡ ὑλιστικὴ φιλοσοφία. Καὶ ἀντηχεῖ, σάν οἱ λέξεις νὰ ραντίζονται μὲ ἅγιο νερὸ ἐπειδὴ ἐπαναλαμβάνουν ἀπλῶς τὰ

ἴδια πράγματα μέ θεολογικούς ὁρους.

Καί περιμένετε ἀπό τόν Θεό νά κάθεται ἐκεῖ στούς οὐρανοὺς καί νά λέει· «Δέν εἶναι ὁμορφα; Δέν εἶναι ὁμορφα»; Τί εἶδους Θεό ἔχετε; Καί ἄν ὑπῆρχε ἕνας τέτοιος Θεός, τί εἶδους Θεός θά ἦταν; Καί ποιός ὁ λόγος τῆς ὑπαρξῆς Του; Οἱ ἄπιστοι ἄνθρωποι, λένε πώς ἐμεῖς πιστεύουμε σ' ἕνα εἶδος Θεοῦ γέρον μέ γενειάδα. Καί ἐμεῖς τοὺς λέμε πώς αὐτό δέν εἶναι διόλου σωστό. Ἀλλά ἄν κνττάξουμε σωστά, θά πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι πολλές φορές τοὺς δίνουμε ἐμεῖς τό δικαίωμα νά τό λένε αὐτό. Καί ἔτσι θά μιλήσω στή γενιά μου καθὼς ἐπίσης καί στό τμήμα αὐτό τῆς ἐκκλησίας πού τρέμει παρήμερα καί λέει· «ὁ Θεός θά κάμει κρίση». Ἐάν δέν ἔχουμε τό θάρρος νά τό ποῦμε καί νά ἐννοοῦμε αὐτό πού λέμε, ἄς μὴ περιμένουμε οἱ νέοι μας νά κάνουν κάτι περισσότερο ἀπό τό νά λένε θεολογίες, θεολογίες!

Ἀλλά ἐμεῖς κάνουμε τή φοβερότερη ἁμαρτία: Στό ς' 14 διαβάζουμε· «καί ἰάτρευσαν τό σὺντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου ἐπιπολαίως, λέγοντες, Εἰρήνη, εἰρήνη καί δέν ὑπάρχει εἰρήνη». Τὴν ἴδια γλώσσα χρησιμοποιεῖ καί στὸν Ἱερεμία ἡ' 9 - 11. Τί σημαίνει αὐτό; Φαντάσου ἕνα τοῖχο μᾶς οἰκοδομῆς πού εἶναι ἔτοιμος νά πέσει καί κάποιος ἔρχεται καί μονάχα τόν ἀσπρίζει! Οἱ προφῆτες δίνουν ἔτσι φτηνές λύσεις, λέει ὁ Θεός, ἰατρεύουν τὴν πληγὴ τοῦ λαοῦ μου ἐπιπόλαια. Λένε «εἶναι καλύτερο ἀπ' ὅ,τι νομίζετε, μὴν εἰσθε ἀπαισιόδοξοι, μὴν θορυβεῖστε, μὴν τό παίρνετε τόσο βαριά, ἢ ἡμέρα δέν εἶναι τόσο κακὴ, μὴν ἀνησυχεῖτε πολὺ, εἰρήνη, εἰρήνη». Καί ὁ Θεός λέει, μισῶ αὐτόν πάνω ἀπὸ κάθε τί ἄλλο, ὁ λαός μου εἶναι κάτω ἀπὸ κρίση διότι ἐπαναστάτησαν κατ' ἐμοῦ καί οἱ προφῆτες πού διατείνονται ὅτι μιλοῦν ἐξ ὀνόματός μου, λένε, εἰρήνη, εἰρήνη, ἀλλὰ εἰρήνη δέν ὑπάρχει.

Στό τέλος αὐτῆς τῆς προφητείας στό κς' 14, 15, τὸν ξαναβρίσκουμε νά λέει καί πάλι ἀκριθῶς τό ἴδιο. «Διὰ

τοῦτο μή ἀκούετε τούς λόγους τῶν προφητῶν οἵτινες λαλοῦσι πρὸς ἐσᾶς, λέγοντες Δέν θέλετε δουλεύσει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος· διότι αὐτοὶ προφητεύουσι εἰς ἐσᾶς ψευδῶς. Διότι ἐγὼ δέν ἀπέστειλα αὐτούς λέγει Κύριος καὶ αὐτοὶ προφητεύουσι ψευδῶς ἐν τῷ ὀνόματί μου· διὰ νὰ σᾶς διώξω καὶ νὰ ἀπολεσθῆτε σεῖς καὶ οἱ προφῆται οἱ προφητεύοντες πρὸς ἐσᾶς». Ἔλεγον μὴ φοβᾶσθε τὴ Βαβυλῶνα, δέν πρόκειται νὰ καταλάβει αὐτὴ τὴ χώρα, στήν πραγματικότητα δέν θά συμβοῦν αὐτά τὰ ἄσχημα, θά τό ξεπεράσετε. Καί ὁ Θεός εἶπε: «διότι ἐγὼ δέν τούς ἀπέστειλα αὐτοὶ προφητεύουσι ψευδῶς ἐν τῷ ὀνόματί μου». Ἔτσι καὶ τώρα ξανά - μιλώντας μ' ἐλαφρότητα γιά κάτι τό σοβαρό, δίνουμε κάθε εἶδους δευτερεύουσες λύσεις.

Τί προκάλεσε μιά τέτοια κατάπτωση στόν πολιτισμό μας; Οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι; Μὴ τό πιστεύετε. Ἄν τό σπῆτι ἦταν γερό δέν θά ἔπεφτε μέ τό σεισμό. Ἄν ἡ καρδιά δέν ἦταν διαβρωμένη ἀπό τόν πολιτισμό μας οἱ παγκόσμιοι πόλεμοι δέν θά τὴν τσάκιζαν. Μερικοὶ λένε: «μὴν ἀνησυχεῖτε», εἶναι τεχνολογικό πρόβλημα, ἡ τεχνολογία θά θρεῖ τὴ λύση. Ἄλλὰ αὐτό δέν εἶναι ἀλήθεια. Ὁ ἄνθρωπος δέν θά ἦταν στή θέση πού εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνον ἐξ αἰτίας τῶν τεχνολογικῶν προβλημάτων, ἂν πραγματικά εἶχε μιά χριστιανικὴ βάση. Ἡ πληθυσμιακὴ ἔκρηξη; Βεβαίως εἶναι σοβαρὴ, ἀλλὰ δέν εἶναι ἡ καρδιά τοῦ προβλήματος. Τό γεγονός ὅτι σήμερον ἡ κοινωνία εἶναι ἀστική καὶ ὄχι ἀγροτική; Εἶναι αὐτό τό τελικὸ πρόβλημα; Ὅχι. Νὰ λύσουμε μονάχα τό πρόβλημα τῆς ἀστυφιλίας εἶναι ἐπιτόλαιο γιατροσόφι. Μπορεῖτε ν' ἀκούτε ὄλων τῶν εἰδῶν τίς δευτερεύουσες λύσεις γιά δευτερεύοντα προβλήματα. Βέβαια κι' αὐτά εἶναι προβλήματα, ἀλλὰ δέν εἶναι τό κυρίως πρόβλημα. Καὶ οἱ ἄνθρωποι πού μεταχειρίζονται θεολογικὴ γλῶσσα γιά νὰ προσελκύσουν τὰ μάτια μας πάνω τους σάν στό κυρίως πρόβλημα, βρίσκονται κάτω ἀπό τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ, γιατί ξεχνοῦν ὅτι ἡ πραγματικὴ αἰτία πού

δορισκόμαστε σέ μιά τέτοια σύγχυση είναι γιατί απομακρυνθήκαμε από τόν Θεό καί από τήν αποκαλυμμένη ἀλήθειά Του. Τό πρόβλημα είναι ὅτι τό σπίτι μας είναι τόσο ἐρειπωμένο πού καί οἱ μικρότεροι σεισμοί τό κουνοῦν ἀπό τά συθέμελά του.

Ὁ Ἱερεμίας στό κη' 1 - 15, μᾶς δίνει ἕνα εἰδικό παράδειγμα τοῦ προφήτη Ἀνανία πού εἶπε: Μὴν ἀνησυχεῖτε, ὅλα θά πᾶνε καλά. Ὁ Ἀνανίας προφήτησε ὅτι σέ δύο χρόνια ὁ Θεός θά ἐπανέφερε πίσω τοὺς αἰχμαλώτους πού εἶχαν πάρει στή Βαβυλώνα. Ἀλλά ὁ Θεός μιλώντας μέσω τοῦ Ἱερεμία εἶπε: «Ἀνανία δέν είναι ἔτοι καί ὄχι μόνον δέν είναι αὐτά σωστά, ἀλλά ὁ Θεός θά σέ κρίνει ἐσένα γιατί ψεύδεσαι στό λαό Του. Λές πῶς τά πράγματα δέν θά εἶναι καί τόσο ἄσχημα ὅταν ὁ Ἱερεμίας λέει: «ὦ λαέ τοῦ Θεοῦ, τό κακό μόλις ἄρχισε». Εἶναι σοβαρό πρᾶγματι νά μεταχειρίζεται κανεῖς τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί νά λέει ὅτι δευτερεύουσες λύσεις μποροῦν νά γιαιτρέψουν τά προβλήματα, ὅταν τό πραγματικό πρόβλημα είναι ὅτι ὁ λαός ἔχει ἐγκαταλείψει τόν Θεό καί τήν ἐκφρασμένη καί ἀποκαλυμμένη ἀλήθεια πού ἀφορᾷ τόν ἑαυτό Του.

Πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι ὁ Ἱερεμίας αὐτά δέν τά ἔλεγε γενικά σέ ὅλους τοὺς μεγάλους τῆς ἐποχῆς του. Τοὺς ὀνομάζει τόν καθένα ξεχωριστά, τόν «Μανασσῆ τόν βασιλέα» (κεφ. ιε'), τόν «Πασχώρ τόν προϊστάμενον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου» (κεφ. κ'), τόν «Σεδεκία τόν βασιλέα» (κεφ. κα'), τόν «Σαλλούμ, τόν Ἰωακείμ, τόν Χονία τοὺς βασιλεῖς» (κεφ. κβ'), τόν «Ἀνανία τόν προφήτη» (κεφ. κη') καί Σεμαϊαν, πού ἔγραφε ἐπιστολές ἀπό τή Βαβυλώνα στήν Παλαιστίνη (κεφ. κθ').

Πολλά ἀπ' αὐτά τά ὀνόματα παρουσιάζονται στά τελευταῖα μέρη τῆς προφητείας. Καθώς ἡ κατάσταση γινόταν διαρκῶς καί πιό σοβαρή, ὁ Ἱερεμίας δέν ἐξασθένησε τό μήνυμά του, ἀντίθετα, ἄρχισε νά ὀνομάζει τοὺς μεγάλους τόν καθένα ξεχωριστά, λέγοντάς τους: «κύττα τί ἔχεις

κάνει».

Ποιό είναι τό αποτέλεσμα τοῦ μηνύματός του; Ἔχουμε μιά ἐνδειξη στήν Ἀναθώθ, τήν πατρίδα τοῦ Ἱερεμία· «διά τοῦτο οὕτω λέγει Κύριος περί τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀναθώθ οἰτινες ζητοῦσι τήν ζωήν σου λέγοντες, Μή προφητεύσεις ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου διά νά μή ἀποθάνης ὑπό τάς χεῖρας ἡμῶν» (ια´ 21). Δηλαδή οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλης τοῦ εἶπαν: «Ἱερεμία, ἂν δέν καθήσεις ἡσυχος, θά σέ σκοτώσουμε. Δέν θέλουμε νά προφητεύεις γιά κρίσεις. Οἱ ἱερεῖς, οἱ προφήτες καί ὁ λαός, ἔρχονταν σέ ἀντίθεση μαζύ του. Ἔτσι στόν Ἱερεμία κς´ 8 διαβάζουμε· «Καί ἀφοῦ ὁ Ἱερεμίας ἔπαυσε λαλῶν πάντα ὅσα προσέταξεν αὐτόν ὁ Κύριος νά λαλήσῃ πρὸς πάντα τόν λαόν, οἱ ἱερεῖς καί οἱ προφῆται καί πᾶς ὁ λαός συνέλαβον αὐτόν λέγοντες, θέλεις ἐξάπαντος θανατωθῆ». Καί τό ἐδάφιο 11 μᾶς λέγει· «Τότε οἱ ἱερεῖς καί οἱ προφῆται ἐλάλησαν πρὸς τοὺς ἄρχοντας καί πρὸς πάντα τόν λαόν λέγοντες, Κρίσις θανάτου πρέπει εἰς τόν ἄνθρωπον τοῦτον, διότι προεφήτευσεν κατά τῆς πόλεως ταύτης, ὡς ἠκούσατε μέ τά ὦτα σας». Αὐτοὶ πού θέλουν νά φέρουν τό μήνυμα τοῦ Θεοῦ σέ μιά γενιά σάν τήν δική μας, πρέπει νά ξέρουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι θά τοὺς ποῦν· «Μᾶς χαλάτε τήν αἰσιοδοξία μας, γι´ αὐτό θά χρησιμοποιήσουμε κάθε μέτρο βίας πού μπορούμε». Ἄν κάποιος σήμερα σταθεῖ καί κηρύξει γιά τήν κρίση τοῦ Θεοῦ σέ ὀλοκληρωτικές χῶρες, στίς μέρες μας, θά δεχθεῖ ἀσφαλῶς τήν ἴδια μεταχείριση μ´ αὐτή τοῦ Ἱερεμία. Ἀκόμα καί στή Δύση τά ἀποτελέσματα θά εἶναι παρόμοια. Οἱ ἄνθρωποι θά τοῦ ποῦν· «εἶσαι κατά τοῦ πολιτισμοῦ μας, κατά τῆς ἐνότητος καί τῆς προόδου στήν παιδεία, κατά τῆς αἰσιοδοξίας γιά τόν πολιτισμό μας, γι´ αὐτό καί μεῖς θά κάνουμε ὅ,τι μπορούμε ἐναντίον σου».

Ὁ πολιτισμός μας ἴσως κάνει ἐλάχιστα ἂν ἐμεῖς κηρύξουμε μόνο ἓνα θετικό μήνυμα, ἀλλά ἂν εἴμαστε συνεπεῖς καί κηρύξουμε γιά κρίση ἐπάνω στό ἔθνος ἢ στήν Ἐκκλη-

σία, τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι ὅμοιο ὅπως στόν Ἱερεμία. Οἱ ἄνθρωποι δέν ἄλλαξαν καθόλου. Σήμερα, ἂν σκεφτεῖ κανεῖς ὅτι μπορεῖ νά κηρύξει τό Λόγο τοῦ Θεοῦ χωρίς νά πειραματιστεῖ τήν πραγματική ἀξία τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ - μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν θά γίνει ἀποδεκτός ἀπό τήν κοινωνία μας - ἂν σκεφτεῖ κανεῖς ὅτι μπορεῖ νά μιλήσει, ἀδιάφορα ἂν εἶναι δάσκαλος, ἰερωμένος, χριστιανός καλλιτέχνης, μουσικός, παραγωγός φίλμς ἢ δραματοουργός - ὅποιοσδήποτε πού θά σκεφτεῖ πώς μπορεῖ νά πει τήν ἀλήθεια γιά τά πράγματα τοῦ Θεοῦ σέ μιᾶ κοινωνία σάν τήν δική μας, χωρίς ν' ἀντιμετωπίσει τά ἴδια μέ τόν Ἱερεμία, θά εἶναι σίγουρα τρελλός. Δέν εἶναι δυνατόν. Δέν εἶναι δυνατόν εἴτε μιλήσει μέ τή μουσική του ἢ μέ τή φωνή του, ἢ μέ τό παίξιμο τοῦ ὄργάνου του, ἢ ἀπό τόν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας του, ἢ γράψει κάποιο βιβλίο, ἢ ζωγραφίσει ἕνα πίνακα, νά σκεφτεῖ πώς μπορεῖ νά μεταδώσει τό χριστιανικό μήνυμα καί νά μὴν ἀντιμετωπίσει τόν κόσμο μέ τόν μονολιθικό μεταχριστιανικό πολιτισμό του νά ξεσηκώνεται ἐναντίον του, δέν καταλαβαίνει τήν ἀγριότητα τῆς μάχης στίς μέρες σάν τοῦ Ἱερεμία καί στίς μέρες σάν τίς δικές μας.

Στόν Ἱερεμία λς' 22 - 24, βρισκόμεν τά ἴδια: Νά ξεσηκώνονται κατά τοῦ μηνύματος: «ὁ δέ βασιλεύς ἐκάθητο ἐν τῷ οἴκῳ τῷ χειμερινῷ ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνί, καί ἦτο ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐστία καίουσα. Καί καθὼς ὁ Ἰουδαί ἀνεγίνωσκε τρεῖς καί τέσσαρες σελίδας, ἐκεῖνος ἔκοπτεν αὐτό διά τοῦ μαχαιριδίου τοῦ γραμματέως καί ἔρριπτεν εἰς τό πῦρ τό ἐπί τῆς ἐστίας, ἕωσού κατηναλώθη ἅπας ὁ τόμος ἐν τῷ πυρί τό ἐπί τῆς ἐστίας. Καί δέν ἐτρόμαξαν, οὔδέ διέσχισαν τά ἱμάτια αὐτῶν ὁ βασιλεύς καί πάντες οἱ δούλοι αὐτοῦ οἱ ἀκούσαντες πάντας τούς λόγους τούτους». Καί ὁ Ἱερεμίας ἀπορεῖ πῶς μπόρεσαν νά πάρουν τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ νά τόν κόψουν μέ τό μαχαίρι καί νά τόν πετάξουν στήν φωτιά μέχρι πού ὀλόκληρ·: τό μήνυμα καταστράφηκε. Καί

λέει μέ δέος· «καί δέν ἐτρόμαξαν, οὐδέ διέσχισαν τά ἱμάτια αὐτῶν οὔτε ὁ βασιλεύς οὔτε οἱ δούλοι του πού ἄκουσαν τά λόγια αὐτά».

Αὐτή εἶναι μιὰ ἀκριβῆς εἰκόνα τῆς ἐποχῆς μας. Οἱ ἄνθρωποι σήμερα, ἴσως δέν καίνε τή Βίβλο. Ἄλλά τήν καταστρέφουν μέ τήν μορφή τῆς ἐρμηνείας, μέ τόν τρόπο πού τήν μεταχειρίζονται, τήν καταστρέφουν μέ τό νά τήν διαβάσουν ὄχι ὅπως ἔχει φυσικά γραφτεῖ, ἀγνοώντας ἱστορικές καί γραμματικές ἐρμηνεῖες, ἀλλάζοντας τήν προοπτική αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς Βίβλου ὡς τῆς ἐκφρασμένης ἀποκάλυψης τοῦ Θεοῦ διά μέσου τῆς ἱστορίας.

Ὁ Ἱερεμίας γνώριζε ὅτι ἂν καί τόν μισοῦσαν αὐτόν τόν ἴδιο προσωπικά, ὅμως βασικά ἔβριζαν τή φωνή τους κατά τοῦ Θεοῦ πού εἶχε στείλει αὐτό τό μήνυμα. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στήν ἐποχή μας. Θά πρέπει νά ἀποροῦμε καί νά ἐκπλησοῦμεθα, πού οἱ ἄνθρωποι τολμοῦν νά μεταχειρίζονται ἔτσι τό Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Πρέπει νά θυμηθοῦμε ὅτι ὅλα αὐτά ἦταν μιὰ ἐκτεταμένη ἀνάλυση τοῦ Ρωμαίου α' 21 - 22· «Διότι γνωρίσαντες τόν Θεόν δέν ἐδόξασαν ὡς Θεόν οὐδέ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καί ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδιά· Λέγοντες ὅτι εἶναι σοφοί ἐμωράνθησαν».

Ὁ Ἱερεμίας εἶδε τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του νά καίνε τό Λόγο τοῦ Θεοῦ καί εἶπε: «Δέν καταλαβαίνετε τί πρόκειται νά συμβεῖ; Θά μεταφερθεῖτε μακρὰ στή Βαβυλώνα γιατί ὁ Θεός θά κάμη κρίσιν». Ἐάν ἐμεῖς πού πιστεύουμε στή Βίβλο, μπορούμε νά βλέπουμε τό Λόγο τοῦ Θεοῦ, τό γραπτό μήνυμά Του, νά τό μεταχειρίζονται ὅπως τόν μεταχειρίζονται στήν ἐκκλησία σήμερα καί δέν θλιβόμαστε καί δέν ἀγανακτοῦμε καί δέν φωνάζουμε· «Δέν καταλαβαίνετε πού θά ὀδηγήσει αὐτό;», τότε ἀπορῶ: πῶς ἀγατοῦμε τόν Θεό; πῶς ἀγατοῦμε τό Λόγο Του; Πιστεύουμε πράγματι ὅτι ὑπάρχει;

Ἐάν πολεμοῦμε τίς φιλοσοφικές διαμάχες μας, τίς καλλιτεχνικές, τίς ἐπιστημονικές, τίς κοινωνικές, τίς ψυχολογικές, τίς φιλολογικές, ἔτσι ψυχρά χωρίς κανένα συγκινησιακό στοιχείο, ἄραγε ἀγαπάμε τόν Θεό; Πῶς μποροῦμε νά τό κάνουμε χωρίς νά συγκλονισθοῦμε ὅπως ὁ Ἱερεμίας; Πῶς μποροῦμε νά μιλήσουμε γιά κρίση καί νά μή σταθοῦμε ὅπως ὁ «κλαίων προφήτης» μέ δάκρυα νά μιλήσουμε;

Ἡ ἐπιμονή τῆς ἀγάπης

Ἦδη ρίζαμε μιά ματιά στά προσωπικά ἀποτελέσματα πού εἶχε τό κήρυγμα τῆς κρίσης τοῦ Ἱερεμία. Οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀναθώθ τοῦ εἶπαν: «Κάθησε ἡσυχος γιατί θά σέ σκοτώσουμε». Οἱ ἀπειλές γιά τήν ἐλευθερία του δέν ἦσαν λιγότερες γιατί διαβάζουμε στόν Ἱερεμία κ' 2: «καί ἐπάταξεν ὁ Πασχώρ Ἱερεμίαν τόν προφήτην καί ἔβαλεν αὐτόν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τό ἐν τῇ ἄνω πόλῃ τοῦ Βενιαμίν τό ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου». Τό πρῶτο πράγμα πού ἔκαμαν ἦταν νά τόν δάλουν στήν φυλακή. Ὁ φτωχός Ἱερεμίας πού κήρυττε πιστά μέσα σ' αὐτή τή γενιά, θρέθηκε κλεισμένος στό δεσμοκτήριο, ἀλλά ἡ τιμωρία του δέν τελείωσε ἐκεῖ.

Τό δεσμοκτήριο δέν ἦταν ἀρκετό, ἔτσι τόν ἔφεραν καί στή φυλακή. «Τότε ὁ στρατός τοῦ βασιλιά τῆς Βαβυλώνας πολιόρκησε τήν Ἱερουσαλήμ καί ὁ Ἱερεμίας κλείστηκε στήν αὐλή τῆς φυλακῆς πού ἦταν στό σπίτι τοῦ βασιλιά τοῦ Ἰούδα» (Ἱερεμίας λβ' 2).

Ὅταν ἀκριβῶς ἡ προφητεία του ἄρχισε νά ἐπαληθεύεται καί ὁ βασιλιάς τῆς Βαβυλώνας ἦταν στίς πόρτες τους, ὅταν οἱ προφῆτες τους ἀποδείχτηκαν ψεῦτες, ὁ Ἱερεμίας κλείνεται στή φυλακή, στή φυλακή πού εἶναι στό σπίτι τοῦ

βασιλιᾶ. Αὐτοί πού ξέρονν τό παλάτι τοῦ Δόγη στή Βενετία, μποροῦν νά ἔχουν μιὰ εἰκόνα γιατί καί τό παλάτι αὐτό εἶχε φυλακή ὅπως καί αὐτό πού μιλάμε.

Ἀργότερα στό λγ' 1, ὁ Ἱερεμίας εἶναι ἀκόμα φυλακισμένος. «Καί ἔγινεν λόγος Κυρίου πρὸς τόν Ἱερεμία ἐκ δευτέρου ἐνῶ αὐτός ἦτο ἐτι κεκλεισμένος ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς». Ἀλλά κι' αὐτό δέν ἦταν τό τέλος. Στόν Ἱερεμία λζ' 15 - 16 διαβάζουμε: «Καί ὠργίσθησαν οἱ ἄρχοντες κατὰ τοῦ Ἱερεμίου καί ἐπάταξαν αὐτόν καί ἐφυλάκισαν αὐτόν ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωνάθαν τοῦ γραμματέως διότι ταύτην εἶχον κάμει δεσποτήριον. Ὅτε δέ ὁ Ἱερεμίας εἰσηλθεν εἰς τόν λάκκον καί εἰς τὰς κρύπτας καί ἐκάθησεν ὁ Ἱερεμίας ἐκεῖ πολλάς ἡμέρας τότε...».

Ἔτσι σταδιακά μεγάλωναν τήν τιμωρία του ἀπό τό δεσποτήριο στή φυλακή κι' ἀπό κεῖ στό λάκκο καί τίς κρύπτες. Τελικά καθὼς διαβάζουμε στό λη' 4 καί 6, ὁ καθένας μας θά πρέπει νά συγκινηθεῖ γιατί ἦταν κι' αὐτός ἓνας ἄνθρωπος μέ αἷμα καί σάρκα ὅπως κι' ἐμεῖς, σέ μιὰ ἱστορική στιγμή, μέ τά ἰδανικά του, πού ὁμως ρίχτηκε στό λάκκο καί τώρα κινδυνεύει καί ἡ ζωὴ του. «Καί εἶπον οἱ ἄρχοντες πρὸς τόν βασιλέα, ὃς θανατωθῆ παρακαλοῦμεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος διότι ἐκλύει οὕτω τὰς χεῖρας τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν, τῶν ἐναπολειφθέντων ἐν τῇ πόλει καί τὰς χεῖρας παντός τοῦ λαοῦ». Βέβαια ὁ Ἱερεμίας δέν ἔδινε μιὰ αισιόδοξη ἀπάντηση, δέν τοὺς ἔλεγε ὅτι ὅλα θά πάνε καλά καί ὅτι ὑπάρχει μιὰ εὐκολὴ λύση. Πῶς ὁ,τι χρειαζόμαστε εἶναι λίγη ἀκόμη τεχνικὴ ἀνάπτυξη καί θά φθάσουμε στό ἀποτέλεσμα. Τοὺς μίλαγε ἀντίθετα στήν ἀνθρώπινη αισιοδοξία τους, ὅτι βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ καί ἔτσι παρέλκε τὸ λαό, σπάζοντάς τους τό ἠθικό. «Διότι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δέν ζητεῖ τό καλόν τοῦ λαοῦ τούτου· ἀλλὰ τό κακόν». Βέβαια δέν εἶναι ἀλήθεια αὐτό. Ὁ Ἱερεμίας ἤθελε τὴν πραγματικὴ τους εὐημερία καί τοὺς ἔλεγε ὅτι πρέπει νά γιαντρευτοῦν ἀπὸ τὴν πραγματικὴ τους

ἀρρώστεια, τὴν ἀνταρσία τους κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι κάποιον ἐπιπόλαιον ἐξωτερικὸν τραυματισμὸν. Ἄλλὰ αὐτὸ δὲν ἱκανοποιοῦσε τοὺς ἄρχοντες.

Ἔτσι, διαβάζουμε: «Καὶ εἶπεν ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς: Ἴδού εἰς τὴν χειρὰν σὰς εἶναι διότι ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται οὐδὲν ἐναντίον σὰς. Τότε ἔλαβον τὸν Ἰερεμίαν καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τοῦ Μαλχίου υἱοῦ τοῦ Ἀμμέλεχ τὸν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς, καὶ κατεβίβασαν τὸν Ἰερεμίαν διὰ σχοινίων· καὶ ἐν τῷ λάκκῳ δὲν ἦτο ὕδωρ ἀλλὰ βόρβορος, καὶ ἐκώθη ὁ Ἰερεμίας εἰς τὸν βόρβορον». Ἡ ἱστορία αὐτὴ θά μπορούσε νὰ γίνῃ ἓνα ζωντανὸ δράμα, ἀλλὰ δὲν εἶναι θεατρικὸ κομμάτι. Ὁ Ἰερεμίας, ἓνας ἄνθρωπος ὅπως ἐμεῖς, φυλακίστηκε καὶ τέλος τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν κατέδασαν στὸν βόρβορον. Καθὼς θά κατέβαινε, θά σκεφτόταν «ποῦ θά πατήσουν τὰ πόδια μου». Δὲν θά πνιγόταν, ἀλλὰ ἦταν βουρκὸς στό πνιγμένα καὶ θνιζόταν καθὼς τὸν ἄφιναν ὄλο καὶ περισσότερο, ἴσως μέχρι τὰ γόνατα, ἴσως μέχρι τὴ μέση ἢ καὶ τοὺς ἀγκῶνες, δὲν ξέροντε ἀκριβῶς, ἀλλὰ ξέροντε πὼς θρέθηκε σ' αὐτὴ τὴ θέσῃ ἀκριβῶς ἐπειδὴ πιστὰ διακήρυξε τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ στὸν προχριστιανικὸν του κόσμον.

Δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ ἐπιμένεις σ' ἓνα τέτοιο μῆνυμα. Εἶναι εὐκόλον νὰ αἰσιοδοξεῖς. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ αἰσιοδοξεῖ κατὰ πολλοὺς τρόπους ἀλλὰ ἂν πραγματικὰ κηρύττουμε τὸ Λόγον τοῦ Θεοῦ θά πρέπει νὰ καταλάβουμε ὅτι θά ἔχουμε τὸ ἴδιον τέλος ὅπως ὁ Ἰερεμίας.

Δὲν πρέπει νὰ νομίσουμε ὅτι οἱ δοκιμασίαι τοῦ Ἰερεμίας ἦταν μόνον σωματικῆς. Ἦταν καὶ ψυχολογικῆς θεδαίως γιατί ὁ Ἰερεμίας δὲν εἶδε καμιά ἀλλαγὴ στὴ ζωὴ του. Ἦξερε ὅτι ἑβδομήντα χρόνια ἀργότερα ὁ λαὸς θά ξαναγύριζε, ἀλλὰ δὲν ἔζησε γιὰ νὰ τὸ δεῖ. Ὁ Ἰερεμίας ὅπως κάθε ἄνθρωπος, ζοῦσε στὴν κόψῃ τοῦ μαχαίριου στιγμῇ με στιγμῇ καὶ καθὼς ὄλοι ἐμεῖς, ζοῦσε μέρα με τὴ μέρα τίς στερήσεις τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ Ἰερεμίας δέν ἦταν ἕνα ἄψυχο ἀντικείμενο, εἶχε ψυχολογική ζωὴ ὅμως κι' ἐμεῖς. Τότε πῶς τὰ ἀντιμετώπιζε; Ὑπῆρξαν φορές πού ὁ Ἰερεμίας στάθηκε ἀπογοητευμένος, θαρυστημένος ἀπό τοῦ νά κηρύττει τό μήνυμα τοῦ Θεοῦ πιστά στή γενιά του, μέ τήν κατάληξή του στά δεσποτήρια, στίς φυλακές καί στούς λάκκους.

Στόν Ἰερεμία ιε' 10, διαβάζουμε: «Οὐαί εἰς ἐμέ, μήτέρ μου, διότι ἐγέννησας ἐμέ ἄνδρα ἔριδος καί ἄνδρα φιλονικίας μεθ' ὅλης τῆς γῆς. Οὔτε ἐτόκιασ οὔτε μέ ἐτόκιασαν καί ὅμως πᾶς τις ἐξ αὐτῶν μέ καταρᾶται». Χαίρομαι πού ὁ Ἰερεμίας τά εἶπε αὐτά γιατί κι' ἐγώ ἀποθαρρύνομαι κάποτε - κάποτε. Καί ἂν εἶσαι πιστός στό κήρυγμά σου καί ὄχι ἀπλῶς ἕνας αἰσιόδοξος σέ μιὰ κοινωνία σάν τή δική μας, τότε ἀσφαλῶς θά πειραματιστεῖς περιόδους ἀποθάρρυνσης καί ἀπογοήτευσης.

Καί σύ ἴσως πεῖς, πῶς μπορεῖ ἕνας ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νά ἀπογοητευθεῖ; Ὁ ὅποιοσδήποτε πού θά κάμει μιὰ τέτοια ἐρώτηση ποτέ του δέν βρέθηκε στό μέσον τῆς μάχης καί δέν καταλαβαίνει καθόλου τόν ἀγῶνα μαζί μέ τόν Θεό. Εἶμαστε πράγματι ἄνθρωποι, βρισκόμαστε στήν ἀπό δῶ παράταξη, τήν ξεπεσμένη, δέν εἶμαστε τέλειοι. Ἔχουμε τά ὄνειρά μας, τίς ψυχολογικές μας ἀνάγκες καί θέλουμε νά τά ἱκανοποιήσουμε. Ὑπάρχουν στιγμές ἥρωϊσμοῦ καθῶς στεκόμαστε σταθεροί καί πιστοί στό κήρυγμά μας πρός τοὺς ἀνθρώπους πού δέν θέλουν νά τό ἀκούσουν, ἀλλά ὑπάρχουν καί στιγμές ἐπίσης πού νιώθουμε ἐντελῶς νικημένοι.

Στόν Ἰερεμία κ' 14, διαβάζουμε μιὰ ἀπό τίς μεγαλύτερες κραυγές ἀπόγνωσης πού ὑπάρχουν στή Βίβλο, κάτι παράλληλο μέ τίς κραυγές τοῦ Ἰώβ. Ἀλλά τό παράδοξο πράγμα εἶναι πῶς οὔτε ὁ Ἰώβ οὔτε ὁ Ἰερεμίας οὔτε ὁ Δαβίδ στούς Ψαλμούς (ὅπου ὁ Δαβίδ συχνά κραυγάζει στόν Θεό «ἀπέστρεψας τό πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ ὦ Θεέ πού εἶσαι»), σέ καμιά περίπτωση ὁ Θεός δέν φαίνεται νά

ἐπιπλήττει τόν λαό Του, ὅσο αὐτός δέν στρέφεται μακρυνά Του, δέν Τόν βλασφημεῖ οὔτε ἐγκαταλείπει τήν καθαρότητα τῆς στάσεώς του ἀπέναντί Του. Δέν ὑπάρχει ἀντίθεση ἐδῶ. Εἶναι δυνατόν νά εἶναι κανεῖς πιστός εἰς τόν Θεό καί ὁμως νά νιώθει πλημμυρισμένος ἀπό ἀπογοήτευση καθώς ἀντιμετωπίζει τόν κόσμο αὐτό.

Στήν πραγματικότητα ἄν ποτέ δέν νιώσαμε ἀπογοήτευση, φοβοῦμαι πώς δέν πολεμοῦμε τή μάχη μας μέ ζῆλο πραγματικό, ἀλλά ξιφασκοῦμε μέ χάρτινα σπαθιά κατά χάρτινων ἀνεμόμυλων. Ἔτσι ὁ Ἱερεμίας λέει στό κ' 14 - 18: «Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐγεννήθην· ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἡ μήτηρ μου μέ ἐγέννησεν, ἃς μή εἶναι εὐλογημένη. Ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις εὐηγγελίσατο πρός τόν πατέρα μου λέγων, Ἐγεννήθη εἰς σέ παιδίον ἄρσεν, εὐφραίνων αὐτόν σφόδρα. Καί ἃς ἦναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὡς αἱ πόλεις τά ὁποίας ὁ Κύριος κατέστρεψε καί δέν μετεμελήθη· καί ἃς ἀκούσῃ κραυγήν τό πρωί καί ἀλαλαγμόν ἐν μεσημβρία. Διὰτί δέν ἐθανατώθην ἐκ μήτρας; ἢ ἡ μήτηρ μου δέν ἔγεινε τάφος εἰς ἐμέ καί ἡ μήτρα αὐτῆς δέν μέ ἐβάστασεν εἰς αἰώνιον σύλληψιν; Διὰτί ἐξῆλθον ἐκ τῆς μήτρας, διὰ νά βλέπω μόχθον καί λύπην καί νά τελειώσωσιν αἱ ἡμέραι μου ἐν αἰσχύνῃ;».

Ὁ Ἱερεμίας ἦταν ἀπογοητευμένος γιατί ἦταν ἕνας ἄνθρωπος πού στάθηκε ἐνάντια σ' ἕνα ρεῦμα. Καί κανένας πού μάχεται τή μάχη στίς μέρες μας δέν ἀναπαύεται σέ στρῶμα Ἰνστιτούτου Καλλονῆς. Ἄν ἀγαπᾶτε τόν Θεό καί ἀγαπᾶτε καί τούς ἀνθρώπους καί ἔχετε ζῆλο γι' αὐτούς, θά πληρώσετε τό ἴδιο ψυχολογικό τίμημα.

Πολλοί ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι ἐάν ἐργαζόταν τό Ἅγιο Πνεῦμα, τότε τό ἔργο θά ἦταν εὐκολο. Μή τό πιστεύετε. Ὅταν τό Πνεῦμα τό Ἅγιο ἐργάζεται, ὁ ἄνθρωπος ἀναλίσκεται. Ἔτσι ἔγιναν οἱ ἀναζωπυρήσεις, αὐτά ἀναφέρονται ὅπου ὁ Θεός ἔκαμε κάτι σημαντικό. Δέν εἶναι εὐκολο!

Καθώς στέκομαι καί προσπαθῶ νά δώσω τό μήνυμά

μου στον κόσμο, στα καφενεῖα ἢ στα Πανεπιστήμια, δημόσια καί κατ' ἰδίαν - στοιχίζει. Συχνά ἀπογοητεύομαι, πολλές φορές λέω ὅτι δέν μπορῶ νά ξαναεπιχειρήσω. Καί ποιά εἶναι ἡ ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ; Πρῶτα εἶναι ἀπαραίτητο νά γνωρίζουμε ὅτι ὁ Θεός δέν θυμώνει μέ τόν ἄνθρωπο πού κουράστηκε ἐξ αἰτίας τῆς μάχης καί κλαίει ἀπό τόν ζῆλο.

Σᾶς θυμίζω ὅτι ὁ Ἰερεμίας ἦταν ὁ κλαίων προφήτης. Αὐτό ἔχει ψυχολογικό βάθος καθώς καί ἱστορική ἔννοια. Εἶναι πράγματι ὁ ἄνθρωπος πού κλαίει. Ἀλλά τί περιμένει ὁ Θεός ἀπό τόν Ἰερεμία; Τί περιμένει ὁ Θεός ἀπό τόν καθένα μας πού κηρύττει σέ μιά χαμένη γενιά σάν τῆ δική μας; Ἀπλῶς ζητάει τόν ἄνθρωπο πού θά θέλει νά προχωρήσει. Δέν τόν κακίζει πού κουράστηκε, ἀλλά θέβαια δέν περιμένει ἀπ' αὐτόν νά σταματήσει τό μήνυμά του γιατί οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐναντίον του. Καί ὁ Ἰερεμίας ἔδωσε τό μήνυμά του μέχρι τέλους. Ἦταν ἐνάντιος στό νά ζητήσουν τήν βοήθεια τῆς Αἰγύπτου. Καί ὅταν ἦλθε ἡ αἰχμαλωσία θά μπορούσε νά ξεφύγει πρὸς τή Βαβυλώνα. Ἀντίθετα ἔμεινε μέ τόν λαό τοῦ Θεοῦ καί ἐξακολουθοῦσε νά δίνει τό μήνυμά του καί μετά ἀπό τό ξέσπασμα τῆς κρίσης.

Ὁ λαός του τόν ἔσυρε στήν Αἴγυπτο, ἀλλά ἀκόμη κι' ἐκεῖ ἐξακολουθοῦσε νά κηρύττει τό ἴδιο μήνυμα ἐκεῖ στήν Αἴγυπτο πού ποτέ δέν θέλησε νά πάει. Ἔτσι ὁ Ἰερεμίας, μᾶς προσφέρεται γιά μιά ἐκτεταμένη μελέτη μιᾶς ἐποχῆς ὁμοίας μέ τῆ δική μας, ὅπου οἱ ἄνθρωποι στράφηκαν μακρυνά ἀπό τόν Θεό καί ἡ κοινωνία ἔγινε μεταχριστιανική. Τώρα, πρὶν νά ξαναγυρίσουμε στό βιβλίον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς, μέ τό ὅποιο ἀρχίσαμε, θά πρέπει νά συγκεντρώσουμε ὅτι μάθαμε ἀπό τόν Ἰερεμία.

Πρῶτα πρέπει νά πούμε ὅτι ὑπάρχει μιά περίπτωση, καί ἡ δική μας εἶναι μιά τέτοια περίπτωση, ὅπου εἶναι ἀνάγκη πρῶτα νά δοθεῖ ἕνα ἀρνητικό μήνυμα πρὶν ὅ,τιδήποτε θετικό ἀρχίσει. Πρέπει νά δοθεῖ τό μήνυμα τῆς κρί-

σης, τῆς καταστροφῆς. Ὑπάρχουν περιπτώσεις, ὅπως οἱ ἡμέρες τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἱερεμία καθὼς καὶ οἱ δικές μας, πού δέν μπορούμε νά περιμένουμε μιά ἐποικοδομητικὴ ἐπανάσταση ἂν ἀρχίσουμε προτάσσοντας ἕνα θετικὸ μῆνυμα. Οἱ ἄνθρωποι συχνά μου λένε: «Τί θά ἔκανες ἂν συναντούσες στό τραῖνο ἕνα μοντέρνο ἄνθρωπο καὶ δέν ἔχεις παρά μονάχα μιά ὥρα γιὰ νά μιλήσεις γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο»; Θά δαπανήσω 45 - 50 λεπτά ἀρνητικά γιὰ νά τοῦ δείξω τὸ πραγματικὸ του δῆλημα καὶ νά τοῦ δείξω ὅτι εἶναι νεκρὸς ἂν καὶ δέν τὸ φαντάζεται ὅτι δέν εἶναι ἀπλῶς νεκρὸς μέ τὴν ἔννοια τοῦ νεκροῦ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα (μὴ ἔχοντας καμιά ἀξία ἢ σημασία γιὰ τὴ ζωὴ), ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἠθικά νεκρὸς γιατί ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ ζωντανό Θεό. Καὶ κατόπιν θά χρησιμοποιοῦσα τὰ δέκα ἢ δεκαπέντε λεπτά πού ἀπομένουν γιὰ νά τοῦ πῶ γιὰ τὸν Χριστό. Καὶ πιστεύω ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ σωστός τρόπος γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο γιατί συχνά χρειάζεται περισσότερος χρόνος γιὰ νά φέρεις τὸν ἄνθρωπο σὲ συναισθήση τῆς ἄρνησης. Καὶ μόνον ὅταν καταλάβει ποιὸ εἶναι τὸ λάθος, τότε θά μπορέσει νά καταλάβει τὸ θετικὸ μῆνυμα.

Πιστεύω ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ εὐαγγελιστικοῦ καὶ προσωπικοῦ ἔργου σήμερα δέν εἶναι τόσο καθαρό ἀπλῶς καὶ μόνο γιατί διαζόμεστε νά δώσουμε τὴν ἀπάντηση πρὶν ἀκόμα κάνουμε τὸν ἄνθρωπο νά καταλάβει τὴν αἰτία τῆς ἀρρώστειας του, πού εἶναι πράγματι ὁ ἠθικός ξεπεσμός (καὶ ὄχι ψυχολογικά ἁμαρτωλά συναισθήματα) ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς εἶναι καὶ μέ τὸν πολιτισμὸ μας. Ἄν πρόκειται νά δώσω στὴν κοινωνία μας τὸ μῆνυμά μου, πρέπει νά εἶναι αὐτὸ τοῦ Ἱερεμία.

Δεύτερο, μέ ἀγάπη πρέπει ν' ἀντιμετωπίσουμε τὸ γεγονός ὅτι ἡ κοινωνία μας εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ. Δέν μπορούμε νά θεραπεύσουμε τὴν πληγὴ τῆς ἐπιπόλαια. Πρέπει νά τονίσουμε τὴν πραγματικότητα. Πρέπει νά φέρομε τὸ μῆνυμα μέ δάκρυα καὶ ἀγάπη. Διὰ τοῦ

Ἄγιου Πνεύματος πρέπει νά δοθεῖ μιά πλήρης ἔκθεση τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἀγάπης Του, καθὼς μιλάμε. Δέν πρέπει νά φωνάζουμε ἢ νά ἀντιδικοῦμε μαζί τους. Πρέπει νά αισθανθοῦν ὅτι εἴμαστε μαζί τους, ὅτι καί μεῖς εἴμαστε ἐπίσης ἁμαρτωλοὶ καί ὅτι αὐτὰ πού λέμε δέν εἶναι ἀπλῶς «καλά λόγια», ἀλλά τὰ ἐννοοῦμε. Πρέπει νά αισθανθοῦν ἀπό τή στάση μας ὅτι δέν εἴμαστε ἐσωτερικά καλοὶ γιατί γεννηθήκαμε ἀπλῶς σ' ἓνα χριστιανικό σπίτι ἢ παρακολουθοῦμε κάποια ἐκκλησία. Γιά ὅλα αὐτὰ χρειάζονται δάκρυα, δέν μπορεῖς νά τὰ λές αὐτὰ ψυχρά. Ὁ Ἱερεμίας ἔκλαιγε καί μεῖς πρέπει νά κλαίμε γιά τό φτωχό χαμένο μας κόσμο γιατί ὅλοι μας εἴμαστε ἴδιοι.

Τό μήνυμα πρέπει νά εἶναι καθαρό, ὁ πολιτισμός μας, ἡ χώρα μας, οἱ ἐκκλησίες μας, παρεξέκλιναν ἀπό αὐτό πού ὁ Θεός μᾶς εἶχε δεῖξει καί ἔτσι ὅλοι εἴμαστε κάτω ἀπό τήν κρίση τοῦ Θεοῦ.

Ἔχω τήν πείρα ὅτι δίνοντας ἓνα ρεαλιστικό μήνυμα, οἱ ἄνθρωποι δέν τό ἀποστρέφονται ἄν μάλιστα διακρίνουν τήν ἀγάπη μας. Ἄν καί εἶναι γεγονός τό ἀντίθετο. Πάρτε γιά παράδειγμα τόν πίνακα τοῦ Edward Munch στόν ὁποῖο ἓνας ἄνθρωπος κραυγάζει ἢ ἀκοῦστε τούς νέους μας πού φωνάζουν «ὑπάρχει κάτι ἐπίπλαστο, ὁ πολιτισμός μας εἶναι ἐπίπλαστο». Οἱ καλλιτέχνες, οἱ ποιητές, οἱ χίπνυς, ὅλοι φωνάζουν «κάτι δέν εἶναι σωστό».

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τό ξέρει ἀλλά κανείς δέν τοῦ λέει τό γιατί. Πρέπει οἱ χριστιανοὶ νά τό κάμουν, νά δεῖξουν ποιό εἶναι τό λάθος καί νά ποῦν στό σύγχρονο ἄνθρωπο γιατί εἶναι καταδικασμένος καί γιατί ὁ πολιτισμός μας εἶναι ἐπίπλαστο.

Συχνά οἱ χριστιανοὶ εἴτε ἠλικιωμένοι εἴτε νέοι δέν τό ἀντιμετωπίζουν σάν γεγονός ὅτι οἱ χώρες τους θρῖσκονται κάτω ἀπό τήν κρίση τοῦ Θεοῦ. Ἴσως αὐτό ἐξηγεῖ γιατί εἶναι ἐνθουσιώδεις στό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, γιατί στόν ἐτοιμόροπο τοῖχο περνᾶνε ἓνα χέρι χρωμα.

Τρίτο, πρέπει νά ποῦμε ὅτι ἐάν πιστεύουμε στήν ἀλήθεια πρέπει καί νά ζοῦμε τήν ἀλήθεια. Ζοῦμε στόν αἰῶνα τῆς σχετικότητας καί τῆς σύνθεσης τοῦ Hegel, οἱ ἄνθρωποι δέν πιστεύουν ὅτι ὑπάρχει ἀλήθεια. Καί πῶς περιμένουμε ὁ κόσμος νά μᾶς πάρει στά σοβαρά ὅταν λέμε πῶς πιστεύουμε ὅτι ὑπάρχει ἀλήθεια καί ὁμως ζοῦμε μ' ἕνα τρόπο σχετικότητας;

Στόν αἰῶνα τῆς σχετικότητας, ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀλήθειας ὅ,τι κι' ἄν στοιχίζει, εἶναι ὁ μόνος τρόπος πού θά κάμει τόν κόσμο νά πάρει στά σοβαρά ὑπ' ὄψιν του τίς διαμαρτυρίες μας τίς σχετικές μέ τήν ἀλήθεια. Συνεργασία καί ἐνότητα πού δέν ὀδηγοῦν σέ καθαρότητα ζωῆς καί καθαρότητα διδασκαλίας εἶναι λανθασμένα καί ἀτελῆ.

Ὅλοι μας ἐπίσης τήν μόνη ἀντίθεση πού ἐπιδειξαμε στόν κόσμο καί στά παιδιά μας εἶναι νά μιλοῦμε γιά ἀγιότητα ἢ γιά ἀγάπη, παρά νά τά ζοῦμε.

Δέν μποροῦμε νά περιμένουμε νά πάρουν στά σοβαρά τή πίστη μας στήν ἀντικειμενική ἀλήθεια, ἄν μέ τίς πράξεις μας δείχνουμε μονάχα μιᾶ ποσοτική διαφορά μεταξύ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πού κι' αὐτοί ἀνήκουν σέ ἐκκλησιαστικές ἀποχρώσεις καί πού κι' αὐτοί μεταχειρίζονται θεολογική γλώσσα. Δέν ἐννοῶ ὅτι θά πρέπει νά μὴ ἔχουμε ἀνοιχτά διάλογο μέ τούς ἀνθρώπους. Τά λόγια μου καί οἱ πράξεις μου δίνουν ἐμφαση στή πίστη μου ὅτι ἡ ἀγάπη ἀπαιτεῖ τό διάλογο. Ἀλλά ἐννοῶ ὅτι δέν πρέπει νά δώσουμε τήν ἐντύπωση μέ τίς πράξεις μας ὅτι μόνον καί μόνον ἐπειδὴ ἐκφράζονται μέ τήν παραδοσιακή χριστιανική ὀρολογία ὅλες οἱ θρησκευτικές ἀντιλήψεις βρῖσκονται σ' ἕνα διαβαθμισμένο ποσοτικά φάσμα, (ὅπως τό φάσμα τῆς διαθλάσεως τοῦ φωτός, πού τά μέρη του εἶναι τακτοποιημένα ἀνάλογα μέ τό μήκος τοῦ κύματός τους) καί ὅσον ἀφορᾷ τήν κεντρική δογματική δέν ὑφίσταται χάσμα μεταξύ σωστοῦ καί λάθους.

Τέταρτο, πρέπει νά κατανοήσουμε ὅτι τό νά ξέρομε

τήν ἀλήθεια καί νά τήν πραγματοποιοῦμε θά στοιχίσει. Κάποτε τό τμήμα εἶναι μεγάλο σέ σχέση μέ τίς οἰκογενειακές σου σχέσεις. Συχνά ὑπάρχει μιᾶ φοβερή πίεση πάνω σέ νέους χριστιανούς ἀπό τίς μὴ χριστιανικές οἰκογένειές τους. Ἀλλά τό τμήμα εἶναι ἐξ ἴσου μεγάλο καί ἀπό τήν κοινωνία. Δέν θά ἔχεις τήν τιμὴ πού σου ἀρμόζει στόν ἀκαδημαϊκό κόσμο, στόν καλλιτεχνικό κόσμο, στόν ἐπαγγελματικό κόσμο, ἢ ἀκόμα καί στόν ἐμπορικό κόσμο. Τό τμήμα μπορεῖ πραγματικά νά εἶναι μεγάλο.

Πέμπτο, πρέπει νά ἐξακολουθήσουμε νά μιλάμε ἀκόμα καί ὅταν τό τμήμα εἶναι μεγάλο. Τίποτα στή Βίβλο δέν ὑπάρχει πού νά μᾶς λέει νά σταματήσουμε. Ἡ Βίβλος μάλλον μᾶς λέει: «Προχώρα, προχώρα».

Μποροῦμε νά σκεφτοῦμε τόν Παῦλο καθώς γράφει στή Β' Κορινθίους ια' 24 - 28, πού θά μπορούσα νά μεταφράσω: «μαστιγώθηκα ἀπό Ἰουδαίους καί ἐθνικούς, πολέμησα μέ τή θάλασσα, γνώρισα τήν ὀργή τῶν ἀνθρώπων μά καί τή δύναμη τοῦ Σατανᾶ». Σταμάτησε ὁ Παῦλος; Ὁχι, εἶπε ὁ Παῦλος, θέλω νά πάω καί στή Ρώμη νά κηρῦξω κι ἐκεῖ τό Εὐαγγέλιο.

Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι μιᾶ ἱστορία μοντέρνας ἐπιτυχίας. Πρέπει νά κηρυχθεῖ μέ ἀγάπη καί δάκρυα, νά κηρυχθεῖ χωρίς ἀνταμοιβή, χωρίς νά ἀποβλέπουμε στήν ἀντίληψη πού ἔχει ὁ κόσμος γιά τήν ἐπιτυχία. Ἄν φαίνεται ὅτι δέν ἔχει ἀποτελέσματα, θυμηθεῖτε τόν Ἱερεμία πού δέν εἶδε τά ἀποτελέσματα στίς μέρες του. Ἦρθαν ἀργότερα.

Ἄν φαίνεται ὅτι δέν ὑπάρχει ἀποτέλεσμα, αὐτό δέν ἀλλοιώνει τήν ἐπιταγή τοῦ Θεοῦ. Ἐξαρτᾶται ἀπλῶς ἀπό μᾶς τό νά προχωρήσουμε, νά προχωρήσουμε εἴτε βλέπουμε τό ἀποτέλεσμα εἴτε ὄχι. Ἄν δέν θέλουμε νά προχωρήσουμε τότε πρέπει νά ρωτήσουμε τόν ἑαυτό μας: Πιστεύω ἀλήθεια ὅτι ὁ Χριστιανισμός εἶναι ἀληθινός: ἢ ἡ πίστη μου εἶναι μιᾶ θρησκευτική ἀντίληψη ἀνώτερης κλάσης.

Οἱ μέρες μας εἶναι μοναδικές. Κατά καιροῦς οἱ χρι-

στιανικοί πολιτισμοί απέβαλαν έναντους. Πάρτε γιά παράδειγμα τήν ἐκκλησία τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ στίς Ἰνδίες. Ἄρχισε ν' ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ἀλήθεια. Ἔτσι ἡ ἐκκλησία πέθανε. Μποροῦμε νά φανταστοῦμε ὅτι στήν Κίνα, γύρω στό 800 μ.Χ., ὑπῆρχαν χριστιανικές ἐκκλησίες σχεδόν σέ κάθε πόλη; Φανταζόμαστε ὅτι ὑπῆρχαν ἑκατοντάδες χριστιανοί στήν Ἀραβική χερσόνησο πρὶν ἀπό τόν Μωάμεθ στό 550 μετὰ Χριστό; Γιατί ὁ Μωαμεθανισμός στάθηκε ἱκανός νά σαρώσει ὅλη τή χώρα; Λόγω στρατιωτικῆς ἰσχύος; Ὁχι. Ὅταν ὁ Μωάμεθ δγῆκε καί κῦτταξε τούς χριστιανούς εἶπε: «Δέν ὑπάρχει τίποτε σ' αὐτούς». Καί εἶχε πέρα γιά πέρα δίκιο. Καί ὁ Μωαμεθανισμός ἄρχισε νά καλύπτει τό μέρος αὐτό τοῦ κόσμου. Τό ἴδιο ἀκριβῶς εἶναι ἀληθινό καί γιά τήν ἐκκλησία στή Βόρεια Ἀφρική καθῶς καί τήν πρωτόγονη ἐκκλησία τῆς Ἀρμενίας, τῆς Γεωργίας καί τῆς Γαλατίας. Σ' ὅλους αὐτούς τούς τόπους ὑπῆρχαν χριστιανικές ἐκκλησίες καί χριστιανική παιδεία ἀλλά ἡ ἐκκλησία πέθανε. Τό σχῆμα εἶναι καθαρό: ξεπεσμός καί κατόπιν καταστροφή.

Καί μεῖς σήμερα σάν χριστιανοί τί λέμε; Λέμε ὅτι θέλουμε ἀναζωπύρηση, ἀλλά ἀκόμα δέν κηρύττουμε στή γενιά μας ἀναφέροντας τ' ἀρνητικά στοιχεῖα πού εἶναι ἀπαραίτητα.

Ὁ Θεός ὑπάρχει καί εἶναι Ἅγιος, γι' αὐτό πρέπει νά γνωρίζουν ὅτι θά ὑπάρξει κρίση. Καί ὅπως ὁ Ἱερεμίας πρέπει νά ἐξακολουθήσουμε νά τό λέμε ἀδιάφορο ἀπό τό τί θά μᾶς στοιχίσει αὐτό. Ὁ κόσμος εἶναι χαμένος. Ὁ Θεός τῆς Βίβλου ὑπάρχει, ὁ κόσμος εἶναι χαμένος, ἀλλά ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀλήθεια, ἔτσι δέν μποροῦμε παρά νά συνεχίσουμε, νά συνεχίσουμε...

Ἡ σημασία τοῦ ἀνθρώπου

Αὐτό τό βιβλίον ἄρχισε μέ τήν Ρωμαίους α' 21 - 22. Τά ἐδάφια αὐτά μᾶς λένε γιατί ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται στό σημερινό δίλημμα. Ὁ ἄνθρωπος γνώρισε τήν ἀλήθεια καί οἰκειοθελῶς τήν ἀποστράφηκε. Εἶδαμε πῶς ἡ γενιά μας ἀπομακρύνθηκε τίς τελευταῖες δεκαετίες καί κατόπιν κάναμε μιά σύγκριση μέ τίς μέρες τοῦ Ἱερεμίας γιά νά δοῦμε τί εἶδους μήνυμα ἐμεῖς σάν χριστιανοί πρέπει νά φέρομε στόν μεταχριστιανικό κόσμον τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα μας.

Τώρα πρέπει νά γυρίσουμε στήν ἀνάλυση τῆς πρὸς Ρωμαίους, ἀρχίζοντας πάλι νά κυττάμε τά ἴδια ἐκεῖνα πρῶτα ἐδάφια, Ρωμαίους α' 21 - 22, γιατί πρέπει νά δοῦμε τώρα πῶς ἡ Βίβλος λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τόν ἄνθρωπον τόν ἴδιο - τή φύση του καί τήν ἀξία του. Πολλοί ἐκπαιδευμένοι ἄνθρωποι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα τείνουν νά δίνουν ἔμφαση σέ κάποιο εἶδος ντετερμινισμοῦ. Συνήθως εἶναι ἕνας ἀπό τούς δύο: ὁ χημικός ντετερμινισμός ἢ ὁ ψυχολογικός ντετερμινισμός (Freud).

Κατά τόν πρῶτον, ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιά συνένωση χημικῶν δυνάμεων. Κατά τόν δεύτερον κάθε ἀπόφαση πού ὁ ἄνθρωπος παίρνει εἶναι προδιαγεγραμμένη ἀπό τοῦ τί ἔχει

συμβεί ἤδη στό παρελθόν. Ὡστε εἶτε εἶναι χημικός ντε-
τερμινισμός ἢ ψυχολογικός, ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι πιά ὑ-
πεύθυνος γιά τό τί εἶναι ἢ τί κάμει, οὔτε μπορεῖ νά ἐνερ-
γήσει ὥστε νά δημιουργήσει ἀξιόλογη ἱστορία. Ὁ ἄνθρω-
πος δέν εἶναι πιά παρά μέρος τῆς κοσμικῆς μηχανῆς.

Ἡ ἄποψη τῆς Βίβλου γιά τόν ἄνθρωπο δέν μποροῦσε
νά εἶναι διαφορετική ἀπό αὐτή πού ἐκφράζεται στήν πρὸς
Ρωμαίους α' 21 - 22, ὅπου διαβάζουμε «διότι γνωρίσαντες
τόν Θεόν δέν ἐδόξασαν αὐτόν ὡς Θεόν, οὔδε εὐχαρίστησαν
ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καί ἐσκοτί-
σθη ἡ αὐθεντος αὐτῶν καρδία. Λέγοντες ὅτι εἶναι σοφοί,
ἐμωράνθησαν».

Ἰδιαίτερης σημασίας εἶναι τό γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος
γνώρισε τήν ἀλήθεια καί τήν ἀπεδοκίμασε. Ἀλλά ἂν αὐτό
εἶναι ἔτσι, τότε ὁ ἄνθρωπος εἶναι θαυμαστός, μπορεῖ στήν
πραγματικότητα νά ἐπηρεάζει σημαντικά τήν ἱστορία. Ναι,
γιατί ὁ Θεός τόν ἔπλασε κατ' εἰκόνα Του, ὁ ἄνθρωπος δέν
εἶναι δέσμιος τῶν τροχῶν τοῦ ντετερμινισμοῦ. Μάλλον
εἶναι τόσο μέγας, ὥστε νά μπορεῖ νά ἐπηρεάζει τήν ἱστο-
ρία τήν δική του καί τῶν ἄλλων γι' αὐτή τή ζωή καί γιά τή
μέλλονσα.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ μεγαλύτερη ἀδυναμία στό κήρυγ-
μα τοῦ Εὐαγγελίου τά τελευταῖα χρόνια εἶναι ὅτι χάσαμε
τήν ὄραση τοῦ Βιβλικοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι
θαυμαστός. Εἶδαμε τόν ἀντιβιβλικό οὐμανισμό πού μᾶς
περιτριγυρίζει καί ἐρχόμαστε σ' ἀντίθεση μ' αὐτόν, μέ τήν
ἐμφασή μας ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι χαμένος. Τεῖνουμε νά
μειώσουμε τόν ἄνθρωπο στό μηδέν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι
πράγματι χαμένος ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει ὅτι εἶναι τιπο-
τένιος. Πρέπει νά ἀνταχθοῦμε στόν οὐμανισμό, ἀλλά τό
νά παρουσιάζουμε τόν ἄνθρωπο μηδενικό δέν εἶναι οὔτε
σωστό οὔτε ὁ καλύτερος τρόπος γιά νά τόν ἀντιμετωπί-
σουμε.

Μπορεῖτε νά δίνετε ἐμφαση στό γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρω-

πος είναι χαμένος, νά έχετε όμως τή Βιβλική απάντηση ότι ο άνθρωπος στην πραγματικότητα είναι μεγάλος. Στην πραγματικότητα μόνο ή Βιβλική τοποθέτηση οδηγεί στον πραγματικό και σωστό ούμανισμό. Ο φυσικός ούμανισμός οδηγεί στη μείωση του ανθρώπου και καταλήγει στον μηδενισμό του. 'Αλλά ή χριστιανική θέση είναι ότι ο άνθρωπος είναι καμωμένος κατ' εικόνα Θεού και παρ' όλο πού είναι άμαρτωλός, μπορεί νά κάμει τρομερά πράγματα - μπορεί νά έπηρεάσει τήν ιστορία αυτής τής ζωής και τής μέλλουσας, τόσο για τόν έαντό του όσο και για τούς άλλους.

Η έμφαση τής Βίβλου είναι ότι ο άνθρωπος είναι υπεύθυνος και ή έκλογή του επηρεάζει τήν ιστορία. 'Ακόμη και μέσα στην άμαρτία δέν είναι κάτι τό μηδαμινό. 'Η πρός Ρωμαίους α' 21 - 22, επιβάλλει τήν μεγαλειότητα του ανθρώπου.

Ο άνθρωπος δέν είναι ένα γρανάξι κάποιας μηχανής, μπορεί νά επηρεάσει τήν ιστορία. 'Από Βιβλική άποψη, ο άνθρωπος είναι χαμένος, αλλά είναι μεγάλος. Θά μπορούσαμε νά ξοδέψουμε πολύ χρόνο σ' αυτό τό σημείο, γιατί είναι κρίσιμο στη συζήτησή μας μέ τούς ανθρώπους του είκοστου αιώνα, για νά ξεκαθαρίσουμε ότι ο Χριστιανισμός δέν καταστρέφει τήν έννοια «άνθρωπος». Στην πραγματικότητα είναι τό μόνο σύστημα πού δίνει ένα τελικό και ίκανοποιητικό νόημα για τόν άνθρωπο. Ο άνθρωπος μπορεί νά επηρεάσει τήν ιστορία.

Ας παρατηρήσουμε ότι στην πρός Ρωμαίους α' 21, μάς λέει και κάτι άλλο, πώς οί άνθρωποι αρχίζουν νά ενεργούν όταν γνωρίσουν τόν άληθινό Θεό. 'Εκείνοι από μάς πού είναι χριστιανοί, άληθινοί χριστιανοί πού πιστεύουν στη Βίβλο, μπορούν νά τό πάρουν σάν προειδοποίηση για τούς έαυτούς τους. «γνωρίσαντες τόν Θεόν δέν έδόξασαν αυτόν ως Θεόν ούδέ εύχαρίστησαν». Καί είμαι βέβαιος ότι τό πρώτο δήμα πού κάνουν οί άνθρωποι του Θεού

πρίν στραφοῦν μακρυνά Του εἶναι - ἔστω καί ἄν θαρραλέα καί προοδευτικά μάχονται γιά τήν τοποθέτησή τους - ὅτι σταματοῦν νά δοῦνται σέ ἐπικοινωνία μαζί Του μ' εὐ- γνώμονη καρδιά.

Ἐπομένως καθὼς τό διάβάζουμε αὐτό σάν χριστιανοί, ἄν καί τό κέντρο τοῦ δάρους εἶναι, γιὰτί ὁ ἄνθρωπος δο- ρίσκεται σ' αὐτή τή θέση, πρέπει νά μιλήσει καί σέ μᾶς. Ἄς προσέξουμε ἐμεῖς πού σκεκόμαστε στή χριστιανική πίστη στόν εἰκοστό αἰῶνα, νά ἔχουμε μιά εὐγνώμονη καρδιά.

Ὁ Θεός μέσω τοῦ Παύλου βάζει τό Ρωμαίους α' 21 σ' ἕνα πολύ προσεκτικά αἰτιολογημένο σημεῖο. Εἶναι γεγονός ὅτι τό πρῶτο αὐτό κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς πρὸς Ρωμαί- ους εἶναι ἡ περισσότερο συστηματική παρουσίαση τῆς χρι- στιανικῆς θέσης στήν Καινή Διαθήκη. Εἶναι ἡ θεωρία μου ὅτι ἡ αἰτία πού τά πρῶτα ὀκτώ κεφάλαια τῆς πρὸς Ρω- μαίους εἶναι σέ ἀπόλυτη ἄρμονία μέ ὁλόκληρο τό βιβλίο, εἶναι γιὰτί παρουσιάζουν τό βασικό μήνυμα τοῦ Παύλου στόν Ἑλληνικό καί τόν Ρωμαϊκό κόσμο. Ἡ πρὸς Ρωμαί- ους εἶναι ἡ μόνη ἐπιστολή πού γράφτηκε ἀπό τόν Παῦλο γιά μιά ἐκκλησία πού ποτέ δέν εἶχε ἐπισκεφθεῖ.

Ὅταν ἔγραφε στήν Ἐφεσο ἢ στήν Κόρινθο, ὁ Παῦλος μποροῦσε νά ξέρει ὅτι ἤδη εἶχαν τό βασικό αὐτό μήνυμα γιὰτί τούς τό εἶχε κηρύξει ὁ ἴδιος. Ἀλλά ὅταν ἔγραφε στήν Ρώμη, πού δέν εἶχε ποτέ κηρύξει, τούς παρουσίαζε πρῶτα τή συνολική δομή τῆς χριστιανικῆς θέσης. Κατόπιν, δεδαί- ως πρόσθεσε σ' αὐτό καί τά τελευταῖα κεφάλαια.

Ὁ Ἑλληνικός καί Ρωμαϊκός κόσμος δέν εἶναι διαφο- ρετικός ἀπό τόν δικό μας στήν πνευματική του τοποθέτη- ση. Ἦταν ἕνας κόσμος σκεπτομένων ἀνθρώπων, πολύ ἀνε- πτυγμένος κόσμος, ὅπως ὁ δικός μας. Καί μποροῦμε νά δοῦμε ἐδῶ, πώς ὅ,τι κήρυξε ὁ Παῦλος καί ὅ,τι σκέφτηκε, πρέπει νά τό γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι ἄν θέλουν νά κατα- λάβουν τόν ἀληθινό Χριστιανισμό.

Τά ὀκτώ κεφάλαια διαιροῦνται σέ μιά συστηματική

διαδοχή.

Ρωμαίους α' 1 - 15 είναι ή εισαγωγή και α' 16 - 17 είναι τό θέμα όλων τών ύπολοίπων.

Ό Παῦλος ἐδῶ μᾶς ἐκθέτει τό χριστιανικό μήνυμα. Ἀπό τό α' ἐδάφιο 18 τώρα, μέχρι τό η' 39 είναι μιᾶ διαδρομή πλήρους ἐξηγήσης τών δύο αὐτῶν ἐδαφίων. Αὐτή ή ἐξηγήση διαιρεῖται σέ διάφορα μέρη:

Πρῶτα είναι ή ἀνάγκη τῆς σωτηρίας (α' 18 - γ' 20). Καί καθώς εἶδαμε χρειάζεται ἕνα ἀρνητικό μήνυμα πρὶν οἱ ἄνθρωποι μπορέσουν ν' ἀκούσουν καί νά προσέξουν στό θετικό μήνυμα.

Δεύτερο, είναι ή δικαίωση (γ' 21 - δ' 25). Μέχρι τώρα ὁ Παῦλος μιλοῦσε γιά τό πῶς νά γίνεις Χριστιανός. Στό τρίτο μέρος παίρνει σάν δεδομένο ὅτι οἱ ἀναγνώστες του είναι πιστοί καί μιλάει γιά ἁγιασμό στή χριστιανική ζωή καί αὐτό θεβαίως ἀναφέρεται στό θέμα μας τῆς ἀναμόρφωσης καί εἰδικά στήν ἀναζωπύρωση (ε' 1 - η' 17). Τέταρτο, είναι ὁ δοξασμός πού ἄπτεται πραγμάτων τοῦ μέλλοντος (η' 18 - 25) καί τελευταῖο (η' 26 - 36), μᾶς μιλάει γιά τήν αἰώνια ζωή.

Ἄν ἀκολουθήσετε τόν Παῦλο ὅπου ὑπῆρξε μεγάλη σύναξη καί μέγανος εὐαγγελισμός, θά τόν ἀκούσετε νά δίνει τό ἴδιο βασικό μήνυμα ξανά καί ξανά, ἔτσι ὥστε τό Εὐαγγέλιο νά ἔχει ἱκανοποιητικό περιεχόμενο. Ὁ κόσμος δέν μποροῦσε νά σωθεῖ χωρίς αὐτό. Αὐτοί πού μελετοῦν τόν Marshall Mc Luhan, θά μποροῦσαν νά τό ποῦν κατ' αὐτόν τόν τρόπο: δέν είναι ἀρκετό νά ἔχουμε μιᾶ ψυχρή ἐπικοινωνία, πρέπει νά ἔχουμε μιᾶ θερμή ἐπικοινωνία.

Ὁ Χριστιανισμός πρέπει νά μεταδίδεται μέ ἱκανοποιητικό περιεχόμενο. Ἐπομένως θρῖσκουμε ὅτι ὁ Παῦλος ἦταν προσεκτικός στό νά δίνει πλήρεις πληροφορίες σ' αὐτούς πού κήρυττε. Στή συνέχεια ἄς παρατηρήσουμε τή φράση ἀπό τό ἐδάφιο 16· «διότι δέν ἐπαισχύνομαι τό εὐαγγέλιον». Στήν πρός Ρωμαίους α' 16 καί ε' 5, ὁ Παῦλος

παίζει μέ τή λέξη «αισχύνομαι». Στο κεφάλαιο ε' ο Παῦλος μιλώντας στους χριστιανούς γράφει· «ἡ ἐλπίς δέν καταισχύνει, διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκκεχυμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διά Πνεύματος Ἁγίου». Ὁ Παῦλος μᾶς λέει ἀπό πείρα του, ὅτι ἀφοῦ εἶναι χριστιανός δέν πρόκειται νά ντραπεῖ. Ἄλλά στό α' 16 ἀπευθύνεται σ' αὐτούς πού δέν εἶναι χριστιανοί καί τούς λέει ὅτι αὐτός ὁ Παῦλος, ὁ κήρυκας, ὁ Παῦλος ὁ μορφωμένος ἄνθρωπος - δέν αἰσχύνεται γιά τό Εὐαγγέλιο τῆς ἀλήθειας καί τό περιεχόμενο τοῦ Εὐαγγελίου καθῶς τό παρουσίαζε στίς διάνοιες τῶν ἀνθρώπων, τῶν μορφωμένων Ἑλλήνων καί Ρωμαίων.

Ἄλλά ὁ Παῦλος λέει «δέν αἰσχύνομαι» ὅταν στέκεται στόν Ἄρειο Πάγο, γιατί ἔχω ἀπαντήσεις πού οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι δέν ἔχουν. Δέν αἰσχύνομαι ἀνάμεσα στους τραχεῖς καί θορυβώδεις τύπους τῆς ἀγορᾶς, γιατί γνωρίζω ὅτι ἡ Βίβλος θά μοῦ δώσει τίς ἀπαντήσεις τίς ἀληθινές πού χρειάζονται οἱ ἄνθρωποι, καί πού τίποτε ἄλλο δέν μπορεῖ νά τίς δώσει. Δυστυχῶς ὑπάρχει ἓνα εἶδος ἀντι-διανοήσης· ἡ πνευματικότητα ἐσφαλμένα ἀντιτίθεται κατά τῆς διανοητικῆς κατανόησης σάν νά βρίσκονται σέ διχοτόμηση. Μιά τέτοια ἀντι-διανόηση, κτυπάει καίρια τό χριστιανικό μήνυμα. Ἀσφαλῶς ὑπάρχει ἡ ψεύτικη διανόηση, ἡ ὁποία καταστρέφει τό ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄλλά αὐτό δέν συμβαίνει ὅταν οἱ ἄνθρωποι τίμια ἐπιζητοῦν ἀπάντηση στίς ἐρωτήσεις τους καί τότε βλέπουν ὅτι ἡ Βίβλος ἔχει τίς ἀπαντήσεις. Αὐτή δέν ἀντιτίθεται στήν ἀληθινή πνευματικότητα. Ἔτσι ὁ Παῦλος στέκεται ἐδῶ καί λέει· «Δέν ἐπαισχύνομαι». Καί «δέν ἐπαισχύνομαι τό εὐαγγέλιο», γιατί αὐτό δίνει ἀπαντήσεις στίς ἐρωτήσεις τῶν ἀνθρώπων, «γιατί εἶναι δύναμις Θεοῦ πρός σωτηρίαν εἰς πάντα τόν πιστεύοντα, Ἰουδαῖον πρῶτον καί Ἕλληνα».

Ὅταν ὁ Παῦλος ἐδῶ μιλάει γιά σωτηρία, δέν περιορίζει τό ὄριο στό νά γίνεις χριστιανός. Ἡ ἔννοια τῆς σωτη-

ορίας στίς Γραφές είναι πολύ πλατύτερη από την έννοια της δικαίωσης. Σωτηρία είναι ολόκληρη ή διαδικασία πού είναι αποτέλεσμα του τελειωμένου έργου του Ίησού Χριστού στο Σταυρό, όπου πέθανε κατά τον ορισμένο χρόνο. Είναι ή δικαίωση κατά την όποία ή ένοχή μας εξαλείφεται σύμφωνα μέ την αποδεδειγμένη διακήρυξη του Θεού ότι έφ' όσον ένας άνθρωπος άτενίσει στον Ίησού Χριστό και πιστέψει στο τελειωμένο έργο Του, ή ένοχή του έχει εξαλειφθεί.

Άλλά ή σωτηρία είναι επίσης άγιασμός (ή χριστιανική ζωή) και δοξασμός (ή μεγάλη ήμέρα όταν ό Ίησούς επιστρέψει και τά σώματα των χριστιανών θ' άναστηθούν). Έτσι αυτό πού λέει εδώ ό Παύλος είναι: Δέν αισχύνομαι τό Εύαγγέλιο τό όποιο είναι δύναμη Θεού προς σωτηρία ολόκληρου του ανθρώπου, όλης της ιστορίας και ολόκληρου του μέλλοντός μας στην αιώνιότητα.

Άς καταλάβουμε ότι ό άληθινός Χριστιανισμός δέν είναι πλατωνικός. Πολλά έν τούτοις άπ' αυτά πού περνούν σαν Χριστιανισμός έχουν τόν πλατωνικό τρόπο σκέψης. Ό Πλατωνισμός λέει ότι τό σώμα είναι κακό και πρέπει νά περιφρονηθεί, νά παραβλεφθεί, τό μόνο πού έχει άξία είναι ή ψυχή. Άλλά ή Βίβλος λέει ότι ό Θεός έκαμε όλον τόν άνθρωπο. Όλος ό άνθρωπος θά γνωρίσει τή σωτηρία και όλος ό άνθρωπος θά γνωρίσει τήν κυριότητα του Ίησού Χριστού. Η μεγάλη διδαχή της άνάστασης του σώματος δέν είναι μιá άφηρημένη δογματική, αλλά στέκει σαν άπόδειξη και ένθύμηση μιás πολύ σημαντικής και έλπιδοφόρου πραγματικότητας. Λέει ότι ό Θεός έκαμε ολόκληρο τόν άνθρωπο, πνεύμα και σώμα και εναρεστήθηκε και στά δύο. Έκαμε τόν άνθρωπο μέ διάνοια, και ενδιαφέρεται για τήν διάνοια. Έκαμε τόν άνθρωπο μέ μιá καλλιτεχνική και δημιουργική έννοια της όμορφιάς και ενδιαφέρεται γι' αυτήν. Τό σώμα, τό πνεύμα, ή καλλιτεχνική τάση, αυτά δέν είναι πράγματα εντελή, είναι ύψηλά. Βέβαια μπορεί

νά σφάλουν αν θά τοποθετηθοῦν σέ λανθασμένες προοπτικές, ἀλλά δέν εἶναι ἐλαττωματικά αὐτά καθ' ἑαυτά. Ἐπομένως ἐφ' ὅσον ὁ Θεός ἔκαμε ὀλόκληρο τόν ἄνθρωπο καί ἐνδιαφέρεται γι' αὐτόν, ἡ σωτηρία τήν ὁποία κηρύττει ὁ Παῦλος, εἶναι μιὰ σωτηρία πού περιλαμβάνει ὀλόκληρο τόν ἄνθρωπο. Ἡ σωτηρία ἔχει κάτι νά πεῖ ὄχι μόνον ἀτομικά στόν ἄνθρωπο, ἀλλά ἐπίσης καί στήν κουλτούρα. Ὁ Χριστιανισμός εἶναι ἐξατομικευμένος, ὑπό τήν ἔννοια ὅτι κάθε ἄνθρωπος πρέπει νά ἀναγεννηθεῖ κάποτε, ἀλλά δέν εἶναι ἀτομιστικός. Ἡ διάκριση εἶναι σημαντική. Καθώς ὁ Θεός ἔκαμε τόν ἄνδρα, ἔκαμε ἐπίσης καί τήν γυναίκα ὥστε νά μπορέσουν νά ὑπάρξουν ὀριζόντιες σχέσεις μεταξύ δύο ἀνθρώπων. Καί αὐτές οἱ ἀνθρώπινες σχέσεις εἶναι σημαντικές γιά τόν Θεό διότι τό «δύναμις Θεοῦ, πρὸς σωτηρίαν» ἐπίσης θέλει νά δώσει καί μιὰ ἀπάντηση στίς κοινωνικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, στίς ἀλληλοεπιδράσεις μεταξύ δύο ἢ περισσότερων ἀνθρώπων.

Ἔτσι ὅταν ὁ Παῦλος λέει ὅτι δέν αἰσχύνεται διά τό Εὐαγγέλιον τό ὁποῖον εἶναι δύναμις Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν, μή νομίσετε ὅτι καλύπτει μονάχα μιὰ μικρὴ περιοχὴ. Ἐχει κάτι νά πεῖ γιά τό κάθε τι πού δημιουργήθηκε ἐξ αἰτίας τῆς πτώσης.

Ἀπό χριστιανική ἄποψη, ὅλη ἡ ἀλλοτρίωση (γιά νά μεταχειριστοῦμε τή λέξη τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα) πού ὑφίσταται ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε λόγω τῆς σέ χρόνο ἱστορικής πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν πρώτοις ὁ ἄνθρωπος ἀποχωρίστηκε ἀπό τόν Θεό, δεύτερον ἀπομακρύνθηκε καί ἀπό τόν ἑαυτό του. Ἔτσι ἔχουμε τά ψυχολογικά προβλήματα στή ζωὴ. Τρίτο, ἀποχωρίστηκε ἀπό τούς ἄλλους ἀνθρώπους, κι' ἔτσι προέκυψαν τά κοινωνικά προβλήματα τῆς ζωῆς, καί τέταρτο, ἀποχωρίστηκε ἀπό τή φύση καί ἔχουμε ἔτσι τά προβλήματα τῆς διαβίωσης, π.χ., τά οἰκολογικά προβλήματα. Ὅλα αὐτά θέδια χρειάζονται θεραπεία.

Μή θαυμάζετε λοιπόν, πού ο Παῦλος, λέγει ὅτι «δέν αἰσχύνομαι τό εὐαγγέλιο διανοητικά γιατί ἔχει τίς ἀπαντήσεις πού χρειάζονται οἱ ἄνθρωποι».

Δέν αἰσχύνεται γιά τό Εὐαγγέλιο γιατί εἶναι δύναμη Θεοῦ πρός σωτηρία σέ κάθε εἰδική περίπτωση, ἔχει ἀπαντήσεις καί σημασία καί γιά τήν αἰωνιότητα καί γιά τό παρόν, τό Εὐαγγέλιο εἶναι μοναδικό.

Ἄν εἶσαι χριστιανός πρέπει νά εἶσαι βέβαιος ὅτι ὁ Βιβλικός χριστιανισμός δέν εἶναι φθηνός, δέν εἶναι κάτι μικρό πού ἀσχολεῖται μέ μικρολεπτομέρειες τῆς ζωῆς. Ἐάν δέν εἶσαι χριστιανός θά πρέπει νά συνειδητοποιήσεις ὅτι ὁ Χριστιανισμός εἶναι κάτι τό πολύ μεγάλο. Μιλάει γιά κάθε ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου, ὄχι μέ φιλολογικό τρόπο, ἀλλά μέ πλήρεις ἀποδείξεις. Παρουσιάζοντας τό περιεχόμενο τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁ Παῦλος λέει ὅτι ὑπάρχει σωτηρία, δικαίωση, ἁγιασμός καί δοξασμός - γιά ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο.

Σημειώστε ἐπίσης ὅτι ὁ Παῦλος λέει «πρῶτα στούς Ἰουδαίους καί ἐπίσης στούς Ἕλληνες». Ἐνα ἀπό τά μεγάλα σημάδια στή νέα θεολογία ἀπό τόν Karl Barth καί ἐκεῖθεν, εἶναι ἡ παγκοσμιότητα, ἡ ἀντίληψη ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι σωσμένοι. Στόν Barth αὐτή ἡ παγκοσμιότητα ἐξυπακούεται, αὐτοῖ πού τόν ἀκολουθοῦν τό παραδέχονται κατηγορηματικά. Στή Γραφή ὁμως δέν ὑπάρχει παγκοσμιότητα τέτοιας μορφῆς ἀλλά ἕνα ἄλλο εἶδος παγκοσμιότητας - ἡ διδασκαλία ὅτι ἕνα μονάχα μήνυμα μπορεῖ νά πληρώσει τήν ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων. Αὐτή εἶναι ἡ ἀληθινή Βιβλική παγκοσμιότητα, ἀδιάφορα ἂν κάποιοι εἶναι Ἰουδαῖος ἢ Ἕθνικός, ἀδιάφορα ἂν ζεῖ στή Δύση ἢ τήν Ἀνατολή, ἀδιάφορα ἂν ὑπῆρξε στίς περασμένες γενιές ἢ ὑπάρχει στό παρόν, ὑπάρχει μονάχα ἕνα μήνυμα πού μπορεῖ νά ἱκανοποιήσει τίς ἀνάγκες του: τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Παῦλος μιλάει γιά τόν Ἰουδαῖο (τόν ἄνθρωπο μέ τή Γραφή) καί τόν Ἕλληνα (τόν ἄνθρωπο χωρίς τή Γραφή). Αὐτό σημαίνει ὅτι ὑπάρχει

Ένα παγκόσμιο μήνυμα πού ταιριάζει σ' όλους τούς ανθρώπους και για τό σύνολο τών αναγκών τους.

Στό *ἐδάφιο 17* διαβάζουμε «διότι δι' αὐτοῦ ἀποκαλύπτεται ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθώς εἶναι γεγραμμένον ὁ δέ δίκαιος θέλει ζῆσει ἐκ πίστεως». Τό παίρνει ἀσφαλῶς ἀπό τόν Ἀββακούμ β' 4. Ὁ Παῦλος λέει καί κάτι παραπάνω ἀπ' τό ὅτι κανεῖς σώζεται μέ τήν πίστη. Πράγματι πρέπει κανεῖς νά εἶναι προσεκτικός γιά νά καταλάβει αὐτή τή φράση, γιατί συχνά παρουσιάζεται κατά τέτοιο τρόπο πού παύει νά εἶναι Βιβλική! Ἡ βάση τῆς σωτηρίας μας δέν εἶναι ἡ πίστη μας. Ἡ πίστη εἶναι μάλλον τό μέσον, τά ἄδεια χέρια, μέ τά ὁποῖα δεχόμαστε τό δῶρο. Δέν σωζόμαστε διά τῆς πίστεως, ἐκ τῆς πίστεως. Ἡ βάση τῆς σωτηρίας μας εἶναι τό τελειωμένο ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σέ τόπο καί χρόνο. Ὁ Παῦλος ἐμφατικά τό λέει αὐτό στό τρίτο κεφάλαιο, ὅπου λέει ὅτι σωζόμαστε βάσει τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ πίστη σηκώνει τά ἄδεια τῆς χέρια γιά νά δεχθεῖ τό δῶρο.

Ἀλλά ἄν αὐτό εἶναι ἡ ἀλήθεια γιά τή δικαίωσή μας, εἶναι ἐπίσης καί ἡ ἀλήθεια γιά τόν ἀγιασμό μας. Ἐτοι ὄχι μονάχα γινόμαστε χριστιανοί διά τῆς πίστεως, ἀλλά ζοῦμε στήν ὑπαρξη διά τῆς πίστεως.

Ὁ χριστιανός ὀφείλει νά ἀποκηρύξει τήν φιλοσοφία τοῦ ὑπαρξισμοῦ ἀλλά πρέπει νά δώσει ἔμφαση σ' αὐτό πού εἶναι ἀληθινά ὑπαρκτό, γιατί ἡ Βίβλος δέν διδάσκει μιά στατική κατάσταση στήν ὁποία κάποιος ἔγινε χριστιανός καί αὐτό εἶναι ὅλο. Μάλλον διδάσκει ὅτι ὁ καιρός παρέρχεται καί ἡ σχέση μέ τόν Θεό σέ κάθε στιγμή τῆς ζωῆς μας εἶναι ἀπαραίτητη. Ἐπομένως δέν ἀρχίζουμε τή χριστιανική ζωή μέ τήν πίστη καί κατόπιν παραμένουμε στατικοί. Ἐξακολουθοῦμε νά ζοῦμε διά τῆς πίστεως. Μεγάλο μέρος ἀπό τήν διδασκαλία τοῦ Παύλου ἀπό τήν πρός Ρωμαίους καί ἀπό τό κεφάλαιο ε' καί μετά, πραγματεύεται αὐτό τό θέμα.

Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τῆ Βίβλο

Σέ τρεῖς διαφορετικές περιπτώσεις ὁ Παῦλος μίλησε ἀποκλειστικά σέ ἀνθρώπους πού δέν γνώριζαν τή Βίβλο. Ἡ πρώτη στά Λύστρα (Πράξεις ιδ' 15 - 17), ὅπου τό μήνυμα ἦταν μερικό γιατί διακόπηκε. Ἡ δεύτερη εἶναι στήν Ἀθήνα, στόν Ἄρειο Πάγο (Πράξεις ιζ' 16 - 32), ὅπου ὁ λόγος ἦταν μακρότερος ἀλλά κι' αὐτός διακόπηκε. Ἡ τρίτη θρῖσκεται στήν πρός Ῥωμαίους α' 18 - β' 16, ὅπου μπορεῖ νά ἀναπτύξει τά ἐπιχειρήματά του εὐκόλα. Βλέπουμε ἐδῶ τί ἀκριβῶς ἔλεγε καί στίς ἄλλες περιπτώσεις, γιατί καί οἱ ἄλλες δύο συντονίζονται μ' αὐτή τήν πρώτη του ἀναφορά στήν πρός Ῥωμαίους. Ἐδῶ, πιστεύω, εἶναι ὁ Θεός πού δίνει τή μέθοδο.

Πῶς λοιπόν ὁ Παῦλος ἄρχισε νά μιλάει στούς ἀνθρώπους πού δέν ἤξεραν τή Βίβλο; Λέει τό ἐξῆς στό ἐδάφιο 18: «Διότι ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτεται ἀπ' οὐρανοῦ ἐπί πᾶσαν ἀσέβειαν καί ἀδικίαν ἀνθρώπων οἵτινες κατακρατοῦσι τήν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ». Τό πρῶτο πράγμα πού ὁ Παῦλος λέει στόν ἄνθρωπο χωρὶς τή Βίβλο, εἶναι τοῦτο. Εἴσαστε κάτω ἀπό τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ γιατί κατακρατεῖτε τήν ἀλήθεια «ἐν ἀδικίᾳ». Σημειώστε ὅτι ἀμέσως ἀρχίζει νά τούς κηρύττει γιά τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ.

Ἄν ἀπλῶς πείτε ὅ,τι ὁ Παῦλος λέει στά ἐδάφια 16 καί 17· «Ἐδῶ εἶναι ἡ σωτηρία», θά σηκώσουν τούς ὄμους τους καί θά πούν· «Γιατί χρειάζομαι σωτηρία»; Ἡ ἐάν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νομίσει ὅτι χρειάζεται σωτηρία, θά πρέπει νά εἶναι κάποια ψυχολογική σωτηρία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα. Ἄλλά ὁ Παῦλος λέει· «Ὅχι, αὐτό πού χρειάζεσαι εἶναι ἠθική σωτηρία. Εἶσαι ἔνοχος. Εἶσαι πραγματικά ἔνοχος μπροστά στήν παρουσία τοῦ Θεοῦ».

Εἶμαι βέβαιος ὅτι πολλοί πού κηρύττουν καί ἀγαποῦν τόν Κύριο, συχνά ἔχουν παρανοηθεῖ. Οἱ ἄνθρωποι διατείνονται ὅτι ἔχουν σωτηρία γιατί δέν ἔχουν καταλάβει τό πραγματικό μήνυμα, δέν ἔχουν σωθεῖ. Αἰσθάνονται τήν ψυχολογική ἀνάγκη καί θέλουν ψυχολογική ἀνακούφιση, ἀλλά δέν καταλαβαίνουν ὅτι τό χριστιανικό μήνυμα δέν μιλάει γιά ψυχική ἀνακούφιση (ἄν καί τήν περιλαμβάνει), ἀλλά μιλάει γιά τήν ἀληθινή ἠθική ἐνοχή μπροστά στήν παρουσία ἑνός Ἁγίου Θεοῦ. Ἡ πραγματική ἀνάγκη εἶναι ἡ σωτηρία ἀπό τήν ἀληθινή ἠθική ἐνοχή, ὄχι ἀπλή ἀνακούφιση ἀπό τό συναίσθημα τῆς ἐνοχῆς. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι πολλοί πού ὁμολογοῦν φεύγουν ἀλύτρωτοι, μὴ ἔχοντας ἀκούσει μιά λέξη γιά τό πραγματικό Εὐαγγέλιο, γιατί ἔχουν φιλτράρει τό μήνυμα μέσα ἀπό δικές τους φόρμουλες σκέψεων καί μέσα σέ δικά τους διανοητικά πλαίσια, ἔτσι ὥστε ἡ λέξη «ἐνοχή» νά σημαίνει «συναίσθημα ἐνοχῆς».

Ἄλλά ὁ Παῦλος δέν τό ἐπιτρέπει αὐτό, μιλάει εὐθέως γιά τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ, καί ὁ καθένας πού δέν θά ἤθελε νά μιλήσει γιά τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ δέν καταλαβαίνει τήν χριστιανική πίστη. Ἔχουμε ἕνα θαυμαστό ἐδάφιο πού μᾶς λέει πῶς νά σωθοῦμε: «Ὁ πιστεύων εἰς τόν Υἱόν ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάννης γ' 36). Ἄλλά πρέπει νά θυμᾶστε τό τέλος αὐτοῦ τοῦ ἐδαφίου, πού εἶναι τό ἐξῆς: «ὁστις ὄμως ἀπειθεῖ εἰς τόν Υἱόν δέν θέλει τήν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω αὐτοῦ».

Δέν ὑπάρχει πραγματικό κήρυγμα χριστιανικοῦ εὐαγ-

γελίου εκτός από τό ότι ό άνθρωπος είναι ύποκειμένος στην όργή του Θεού - τήν ήθική όργή του Θεού. Έτσι ό Παύλος έχει μιá απάντηση για τόν άνθρωπο πού θά σηκώσει τούς ώμους και θά πει: «Γιατί χρειάζομαι σωτηρία»; 'Η απάντησή του είναι αυτή: 'Έχεις ανάγκη σωτηρίας γιατί θρίσκεσαι κάτω από τήν όργή του Θεού. Έχεις παραβεί τό νόμο του Θεού.

Πρέπει νά είμαστε προσεκτικοί εδώ γιατί υπάρχει βέβαια ένας θετικός, λανθασμένος νομικισμός. Ό Παύλος μιλάει έναντίον του στους Γαλάτες. Έντούτοις δέν υπάρχει χριστιανικό μήνυμα χωρίς τό σωστό νομικισμό. Είναι αυτό πού σημαδεύει τή χριστιανική από τή μή χριστιανική σκέψη σ' αυτό τό σημείο. Ό μή χριστιανός στόν είκοστό αιώνα δέν έχει νομική και ήθική βάση.

'Η Βίβλος όμως είναι κατηγορηματική: Υπάρχει ήθικός νόμος στό σύμπαν. Καί αυτός ό βασικός νόμος είναι ό χαρακτήρας του ίδιου του Θεού. Δέν υπάρχει νόμος εκτός του Θεού πού νά Τόν δεσμεύει. Μάλλον αυτός ό ίδιος ό Θεός είναι ό νόμος γιατί δέν είναι άνικανοποίητος αλλά Θεός μέ χαρακτήρα. Ό χαρακτήρας Του είναι ό νόμος του συμπαντος. Όταν αποκαλύπτει αυτόν τόν χαρακτήρα σέ μās μέ λόγια, μέ εκφράσεις, έχουμε τίς έντολές του Θεού για τούς ανθρώπους.

Έπομένως όταν οί άνθρωποι παραβαίνουν αυτές τίς έντολές είναι ένοχοι, ένοχοι κατά τόν ίδιο τρόπο πού ένας άνθρωπος είναι ένοχος όταν παραβαίνει τό νόμο του κράτους. Όταν ένας άνθρωπος άμαρτάνει, άμαρτάνει ενάντια στόν χαρακτήρα του Θεού και έχει ήθική ένοχή μπροστά στην παρουσία του μεγάλου Κριτή. Ξέρω πώς οί άνθρωποι δέν βάζουν τούς ίδιους όρους. Άλλά αυτό είναι επίσημο. 'Ισως ν' άπορείτε πώς κάποιος λέει τέτοια πράγματα στό τέλος του είκοστού αιώνα στους ανθρώπους μέ τούς όποιους έρχεται σ' έπαφή. Θά σās πω από τήν καρδιά μου, ότι δέν μπορώ νά μιλήσω μαζί τους άν δέν τούς πω αυτά τά

πράγματα. Μόνο ἡ διδασκαλία τῆς Βίβλου δίνει ἠθικές ἀπαντήσεις στους ἀνθρώπους.

Διαβάζουμε στό ἐδάφιο 18 ὅτι ὁ ἄνθρωπος χωρίς τή Βίβλο κατακρατᾷ τήν ἀλήθεια ἐν ἀδικία, ἢ ἂν θέλετε, μπορείτε νά πεῖτε «ἐμποδίζει» ἢ «συμπιέζει» τήν ἀλήθεια. Θ' ἀσχοληθῶ ἀργότερα μέ τή διαφορά μεταξύ τοῦ «κατακρατῶ» καί τοῦ «ἐμποδίζω». Πρός τό παρόν θά χρησιμοποιήσω τό «ἐμποδίζω» πού τό μεταχειρίζονται στίς σύγχρονες μεταφράσεις.

Ποιά ἀλήθεια «ἐμποδίζει» ὁ ἄνθρωπος χωρίς τή Βίβλο; Ἀρχικά μιλῆσαμε γιά τήν ἀποστασία σέ μιά γενιά πού γνώριζε τό Εὐαγγέλιο καί τό ἀποδοκίμασε. Οἱ Ἑβραῖοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἱερεμῖα ἐμπόδιζαν τήν ἀλήθεια πού εἶχαν. Ἀλλά τί ἀλήθεια μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά «ἐμποδίζει» ὅταν δέν ἔχει τή Βίβλο. Διαβάζουμε στά ἐδάφια 19 καί 20: Ἐπειδή ὁ,τι δύναται νά γνωρισθῆ περί Θεοῦ εἶναι φανερόν ἐν αὐτοῖς διότι ὁ Θεός ἐφάνέρωσε τοῦτο πρὸς αὐτούς. Ἐπειδή τά ἄόρατα αὐτοῦ βλέπονται φανερώς ἀπό κτίσεως κόσμου νοούμενα διὰ τῶν ποιημάτων ἢ τέ ἀίδιος αὐτοῦ δύναμις καί θειότης, ὥστε αὐτοί εἶναι ἀναπολόγητοι».

Ὁ Παῦλος χωρίζει τήν ἀλήθεια πού «ἐμποδίζουν» σέ δύο μέρη. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι καί ὁ Jung, ἂν καί δέν ἔχει πραγματική λύση, προσδιορίζει ἀκριβῶς αὐτά τά δύο βασικά πράγματα πού ἀντιτίθενται στόν ἄνθρωπο - ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος - καί τό ἐξωτερικό σύμπαν. Καί ὁ Παῦλος πολύ πρὶν εἶπε, αὐτές εἶναι οἱ δύο ἀλήθειες τίς ὁποῖες ὁ ἄνθρωπος, ἀκόμη καί ὁ ἄνθρωπος χωρίς τή Βίβλο «ἐμποδίζει». Καθώς εἶδαμε ὁ Παῦλος σ' ἄλλα μέρη κήρυξε σ' ἐθνικούς χωρίς νά εἶναι παρόντες Ἰουδαῖοι, στά Λύστρα καί τόν Ἄρειο Πάγο. Κι' ἐκεῖ μεταχειρίστηκε ἀκριβῶς τόν ἴδιο τρόπο προσεγγίσεως στόν ἄνθρωπο χωρίς τή Βίβλο.

Ὁ ἄνθρωπος διακρίνεται ἀπό τά ζῶα καί ἀπ' τίς μηχανές μέ βάση τό ἠθικό του κίνητρο, τήν ἀνάγκη του γι'

αγάπη, τό φόβο του γιά τήν μή ύπαρξη, τή νοσταλγία του γιά τήν όμορφιά. Μόνο τό Βιβλικό σύστημα έχει τρόπο έξηγήσεως όλων αυτών των παραγόντων πού καθιστούν τόν άνθρωπο μοναδικό.

Στήν πρός Ρωμαίους β' 15, ό Παύλος δίνει ειδική έμφαση στήν ήθική φύση του ανθρώπου: «οίτινες δεικνύουσι τό έργον του νόμου γεγραμμένον έν ταίς καρδίαις αυτών έχοντες συμμαρτυρούσαν τήν συνείδησιν αυτών, και τούς λογισμούς κατηγορούντας ή και άπολογουμένους μεταξύ άλλήλων».

Ό Θεός διά του Παύλου λέει έδω, τί πρέπει νά πούμε στόν σύγχρονο άνθρωπο. Ό άνθρωπος πού λέει ότι δέν ύπάρχει ήθική δέν είναι άμοραλιστής στήν έννοια ότι δέν έχει ήθικά κίνητρα. Οί άνθρωποι μπορεί νά έχουν διάφορα ήθη αλλά κανείς δέν μπορεί νά θρει ανθρώπους χωρίς ήθική φύση.

Πάρε ένα κορίτσι του δρόμου γιά παράδειγμα. Ίσως νά φαίνεται έντελώς άμοραλιστρια, αλλά αν τήν πάρεις μόνη και συζητήσεις θά δεις ότι έχει τά δικά της μέτρα ήθικής. Μπορεί νά είναι διάφορα, μπορεί νά είναι φτωχά. Άλλά δέν είναι μηχανή. Ό σύγχρονος άνθρωπος καθώς ήδη είπα, βλέπει τόν έαυτό του στήν ντετερμινιστική κατάσταση όπου ή ήθική δέν έχει έννοια, αλλά δέν μπορεί νά ζήσει κατ' αυτόν τόν τρόπο. Τό απλό γεγονός είναι ότι αν είσαι ντετερμινιστής δέν ύπάρχει τρόπος υπεκφυγής. Ό De Sade έχει δίκιο. Και ό σαδισμός είναι τότε τό άριστο λογικό άποτέλεσμα.

Προφανώς ή φύση έκαμε τόν άνδρα δυνατότερο από τήν γυναίκα: έπομένως ένας άνδρας έχει τό δικαίωμα νά κάνει ό,τι θέλει σέ μιά γυναίκα. Αυτός ήταν ό ιδιαίτερος τρόπος του σαδισμού του De Sade. Κανείς από αυτούς πού παραδέχονται τόν ντετερμινισμό είτε χημικό είτε ψυχολογικό, δέν μπορεί νά έξηγήσει γιατί ό De Sade δέν έχει δίκιο. Ό ντετερμινισμός όδηγεϊ στήν κατεύθυνση τής σκλη-

ρότητας και άπανθρωπιᾶς εἴτε παίρνει τὴν εἰδική φόρμα τοῦ σαδισμού τοῦ De Sade εἴτε ὄχι. Ἀλλά ἀκόμα καὶ ὁ De Sade, πού εἶχε διακηρύξει ὅτι ὄλοι οἱ ἄνδρες εἶναι ἀπλῶς προκαθορισμένοι, δέν μπόρεσε νά ζήσει ἔτσι. Ἄν τόν διαβάσετε προσεκτικά, ἀπό τίς λέξεις του καὶ τὴν ἱστορία του, θρῖσκετε ὅτι στό τέλος τῆς ζωῆς του θρέθηκε σ' ἕνα ἄστυλο ψυχοπαθῶν. Τό τί ἔκανε φαίνεται ἀπίστευτο. Διέθετε τόν καιρό του παραπονούμενος γιά τόν τρόπο πού τόν μεταχειρίζονταν οἱ δεσμοφύλακές του καὶ διάβαζε τά γράμματα τῆς γυναίκας του μέ ἐξαιρετική προσοχή ἔχοντας φτιάξει ἕνα εἶδος συστήματος μέ τό ὅποιο σκεφτόταν ὅτι θά μπορούσε νά σχηματίσει ἀπό τόν ἀριθμό τῶν γραμμάτων στίς σειρές τὴν ἡμέρα τῆς ἀποφυλακίσεώς του!

Πολλοί πού ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι μόνο σεξουαλική, παντρεύονται καὶ ξαναπαντρεύονται ἐλπίζοντας νά θροῦν κάτι περισσότερο ἀπό τὴ φυσική ἱκανοποίηση. Ἀκόμη καὶ ὅταν λένε ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι μόνο σεξουαλική ψάχνουν γιά κάτι πού κάνει τὴν ἀγάπη νά σημαίνει αὐτό πού ἡ καρδιά τους θέλει. Ἀπλῶς δέν μπορούν νά ζήσουν συνετεῖς μέ τίς ἀπόψεις τους.

Γιά μερικούς ἡ ἀνάγκη τῆς ὁμορφιᾶς εἶναι τό σημεῖο στό ὅποιο ὁ «ἄνθρωπισμός» τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται καθαρότερα ἢ καὶ ἐπὶ τῆ θάσει τῆς ἀντίληψῆς τους γιά τόν ἄνθρωπο σάν τυχαία συνένωση ἀτόμων σ' ἕνα ἀπόσωπο σύμπαν, ἢ καθ' αὐτό ἔννοια τῆς λέξεως «ὁμορφιά» εἶναι ὑπό συζήτηση.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐντούτοις ἔχουν μιὰ βαθειὰ ἐπιθυμία γιά νά ἔχουν κάποια σημασία, μιὰ ἐπιθυμία γιά ὄντοτητα. Ξαφνιασθήκα τελευταῖα μέ τὴν εἰσαγωγή στό μάθημα Ἱστορίας τοῦ Will καὶ Ariel Durant. Στὴν πρώτη παράγραφο ἀναφέρουν γιά τίς κοσμικές διαστάσεις τοῦ σύμπαντος, καὶ ὅτι οἱ πλανῆτες θά παραμείνουν ὄχι μονάχα ὅταν μεμονωμένα ἄτομα φύγουν ἀπ' αὐτόν τόν κόσμο, ἀλλά καὶ ὅταν ὀλόκληρο τό ἀνθρώπινο γένος ἐκλείψει. Ἐχουν ἐντυ-

πρωσιαστει από την μεταβατικότητα του ανθρώπου τόσο όσο και ο Proust ήταν έντυπρωσιασμένος όταν έλεγε ότι «ή σκόνη του θανάτου είναι σε κάθε τι ανθρώπινο». Άλλά όσον αφορά την οντότητα του ανθρώπου οί Durant μπορούν να δείξουν ένα είδος μεγαλειότητας που έχει ο άνθρωπος γιατί μπορεί να παρατηρεί τους πλανήτες ενώ εκείνοι δέν μπορούν να κάνουν τό ίδιο για τόν άνθρωπο.

Είμαι έντελώς ξεκάθαρο: κανείς - αδιάφορα ποιά είναι ή φιλοσοφία του, αδιάφορα σε ποιά εποχή ή ποιόν αιώνα βρίσκεται - δέν είναι ίκανός να αποφύγει την επιθυμία να είναι κάτι περισσότερο από ένα ρεύμα συνειδητό ή μία τυχαία συνένωση ατόμων. Σε μία απώτερη φόρμα, ή επιθυμία για οντότητα εκφράζεται πιο καθαρά μέ τό φόβο της ανυπαρξίας. Είναι ολοφάνερο επί αιώνες ότι ο άνθρωπος φοβάται τόν θάνατο, αλλά οί ψυχολόγοι του δάθους μās λένε ότι ένας τέτοιος φόβος που δέν βρίσκεται στά ζώα, είναι για τόν άνθρωπο μία βασική ψύχωση: κανείς αδιάφορα από τό θεωρητικό σύστημά του, δέν είναι ικανοποιημένος να βλέπει τόν έαυτό του τελικά σαν μία μηχανή χωρίς έννοια, ή όποία μπορεί να εξαρθρωθεί έντελώς και για πάντα. 'Ακόμη κι' αυτοί που ζητούν τό θάνατο και φωνάζουν για την έκπλήρωση αυτής τους της επιθυμίας, ακόμη κι' αυτοί έχουν τό φόβο της ανυπαρξίας κάπου μέσα τους.

Παραξενεύομαι όταν μιλώντας μέ ανθρώπους που θαυμάζουν την αυτοκτονία, κάπου μέσα τους, βλέπουν τόν έαυτό τους σαν ένα συνεχή θεατή. "Αν ακόμα ανατρέξουμε στην τέχνη θά βρούμε ότι όπου υπάρχει ο άνθρωπος υπάρχει και ο στοιχειώδης ανθρωπισμός του. Τελανταία οί αρχαιολόγοι ξέθαψαν έναν άνθρωπο που διατείνονται ότι έζησε πριν 30 χιλιάδες χρόνια περίπου. Τόν βρήκαν θαμμένο σ' ένα μνήμα γεμάτο μέ πέταλα λουλουδιών. Τώρα αυτό είναι παράξενο. Δέ βρίσκεις τά ζώα να θάδουν

τούς νεκρούς τους με άνθολέταλα. Ἄκόμα μπορούμε νά ἐξετάσουμε τή ζωγραφική στά σπήλαια - ἡ πλατύτερη πρωτόγονη τέχνη πού μᾶς δίνει μιά μεγάλη ἱκανοποίηση.

Οἱ ζωγραφικές ἀποκαλύπτουν ὅτι αὐτοί οἱ τρογλοδύται εἶχαν τίς ἴδιες ἐπιθυμίες πού ἔχουμε κι' ἐμεῖς. Ἄκριβῶς ἐκεῖ, ἀνάμεσα στίς ζωγραφικές αὐτές ὑπάρχουν ἐνδείξεις κάποιου πού φωνάζει: «Ξέρω μέσα μου ὅτι εἶμαι κάτι πάρα πάνω ἀπό τή σκόνη πού μέ περιτριγυρίζει».

Στήν πραγματικότητα ὑπάρχει ἡ θεωρία πού ἐξηγεῖ τίς ζωγραφικές τῶν σπηλαίων στήν Ν. Γαλλία καί στήν Β. Ἰσπανία σάν ἕνα συμβολικό σύστημα πού μιλάει γιά τήν ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν καί εἶναι ὑπό συζήτηση, νομίζω ὅτι προφανῶς εἶναι σωστό, ἀλλά κι' ἂν ἀκόμη αὐτή ἡ θεωρία ἀποδειχθεῖ πῶς δέν εἶναι σωστή, παρ' ὅλα αὐτά δείχνει τόν ἄνθρωπο νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του σάν κάτι τό μοναδικό, καί τελείως ξεχωριστό ἀπό αὐτά πού δέν εἶναι ἄνθρωπος.

Θά πρέπει νά ἀναφέρουμε τή μαρτυρία τοῦ λόγιου Levi Strauss. Ἄν καί οἱ θεωρίες του εἶναι ἀλληλοσυγκρουόμενες, ὁ Levi Strauss εἶναι ἕνας ἀπό τούς πιό σημαντικούς ἀνθρωπολόγους στόν κόσμο σήμερα. Αὐτός ὁ Γάλλος ἐπιστήμων ἐξέθεσε μιά γνώση πού συντάραξε τόν κόσμο τῆς ἀνθρωπολογίας.

Ἄδιάφορα πού θά στραφεῖς, μᾶς λέει, ἡ στίς πολιτισμένες κοινωνίες ἢ στούς πρωτόγονους λαούς, στό παρόν ἢ στό παρελθόν θρῖσκεις ὅτι οἱ ἄνθρωποι σκέπτονται κατὰ τόν ἴδιο τρόπο. Ἡ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου βασικά δέν ἔχει ἀλλάξει καθ' ὅλη τήν διαδρομή τῶν αἰώνων. Ἔτσι, ἂν καί οἱ πρωτόγονες φυλές δέν μπορούν νά κάμουν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἀναλυτικές ἀντιθέσεις, ὑπάρχει στή σκέψη τῶν φυλῶν μιά καθαρή ἀντίθεση μεταξύ «φυλῆς» καί «μή φυλῆς», «ζεστοῦ» καί «κρύου» καί οὕτω καθ' ἐξῆς. Ὁ ἀνθρωπισμός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐμφανῆς, τόσο πίσω ὅσο μπορεῖ κανεῖς νά διεισδύσει.

Τά συμπεράσματα του Michael Polanyi πού αφορούν τον τύπο του DNA, δείχνουν τό ίδιο πράγμα. Χωρίς νά μπορούμε σέ λεπτομέρειες, ἄς πούμε ἀπλά ὅτι ὁ Polanyi εἰδικά ἀπορρίπτει τόν χημικό ντετερμινισμό του Francis Crick. Οἱ χημικές καί φυσικές ιδιότητες του τύπου του DNA δέν δίνουν ἐξήγηση του τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐπί τῆ βάσει αὐτῶν τῶν χημικῶν καί φυσικῶν ιδιοτήτων.

Ἔτσι ὁ Levi Strauss λέει νά κυττάξουμε τή σκέψη του ἀνθρώπου ὅπουδήποτε στό παρελθόν ἢ στό παρόν, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄνθρωπος.

Ὁ Polanyi μᾶς λέει ὅτι ὁ τύπος του DNA ὁ μόνος δέν ἐξηγεῖ αὐτό τό ιδιόρρυθμο πράγμα πού εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Adler ἐπίσης μαρτυρεῖ γιά τό πρόβλημα τῆς μοναδικότητας του ἀνθρώπου στό βιβλίο του «Ἡ διαφορά του ἀνθρώπου καί ἡ διαφορά πού αὐτό κάνει». Δέν ἔχει μιά ἀπάντηση, ἀλλά λέει ὅτι ὑπάρχει κάτι διαφορετικό στόν ἄνθρωπο καί πρέπει καλύτερα νά τό ἀναγνωρίσουμε αὐτό, γιὰτί ἄλλιῶς θ' ἀρχίσουμε νά μεταχειριζόμαστε τοὺς ἀνθρώπους σάν μὴ ἀνθρώπινους καί τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι ἀκόμη πιό τραγικό. Ἀδιάφορα του τί εἶναι τό θεωρητικό του σύστημα, ὁ ἄνθρωπος ξέρεי μέσα του ὅτι δέν μπορεῖ νά ἐξισωθεῖ μέ τόν μὴ - ἄνθρωπο.

Αὐτό πού λέει ὁ Παῦλος στήν πρὸς Ρωμαίους εἶναι τόσο καθημερινό ὅσο καί τό τίκ - τὰκ του ρολογιου πού ἀκούγεται. Οἱ ἄνθρωποι, ἀκόμη καί οἱ ἄνθρωποι χωρὶς τῆ Βίβλο, «ἐμποδίζουν» τὴν ἀλήθεια γύρω ἀπὸ τόν ἑαυτό τους. Πρωτόγονοι, πολιτισμένοι, παλιοί, μοντέρνοι, ἀναλφάβητοι, δυτικοί ὄλοι μαρτυροῦν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι οἱ θεωρίες τους μποροῦν νά ἐξηγήσουν.

Ὁ Παῦλος τότε γυρίζει σ' ἕνα δεύτερο πεδίο, στό ὁποῖο οἱ ἄνθρωποι «ἐμποδίζουν» τὴν ἀλήθεια. Στήν πρὸς Ρωμαίους α' 20 λέει: «ἐπειδὴ τά ἀόρατα αὐτοῦ βλέπονται φανερώς ἀπὸ κτίσεως κόσμου νοούμενα διὰ τῶν ποιημάτων».

Ἔτσι ἡ δεύτερη μαρτυρία τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἐμποδίζει εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ὁ Jean Paul Sartre ἔχει πει ὅτι ἡ βασική φιλοσοφική ἐρώτηση ὄλων τῶν ἐρωτημάτων εἶναι αὕτη: «Γιατί τό κά τι ὑπάρχει μάλλον ἀπό τό τί π ο τ ε;». Ἔχει δίκιο. Τό μεγάλο μυστήριο τοῦ ὑλιστοῦ εἶναι ὅτι ὑπάρχει κάπου κάτι. Ἐντούτοις δέν εἶναι μόνο ὅτι κάτι χαῶδες ὑπάρχει, ἀλλά ὅτι ὑπάρχει κάτι τό καθορισμένο.

Ὁ Einstein τό κατάλαβε αὐτό πολύ καλά στό τέλος τῆς ζωῆς του. Σύμφωνα μέ τόν φίλο του τόν Oppenheimer καί ἀπ' ὅ,τι ξέρουμε ἀπό τά γραπτά του, ὁ Einstein στό τέλος τῆς ζωῆς του ἔγινε ἕνας σύγχρονος μωστικιστής. Δέν εἶχε τὴν ἀπάντηση, δέν γύρισε στήν Ἰουδαῖο - Χριστιανική θέση ἢ στή Βίβλο, ἀλλά κατάλαβε ὅτι ἔπρεπε νά ὑπάρχει μιὰ μεγαλύτερη ἀπάντηση, γιατί εἶδε στό σύμπαν μιὰ τάξη πού ἦταν ἀδιαφιλονίκητη. Ὁ Einstein τό ἐκφράστηκε ὁμορφα αὐτό ὅταν εἶπε ὅτι «ὁ κόσμος μοιάζει μ' ἕνα καλά καταστρωμένο σταυρόλεξο, μπορεῖς νά προτείνεις ἕνα σωρό λέξεις, ἀλλά μιὰ μονάχα ταιριάζει σ' ὄλους τούς παράγοντες». Ἔτσι κι ὁ Sartre λέει: «Ἔπάρχει κάτι» καί ὁ Einstein προσθέτει: «Ναί, κῦττα τό μεγαλεῖο τοῦ τύπου του». Ἄς τό ποῦμε κι' ἄλλιῶς: ὑπάρχει διαφορά μεταξύ ἐπιστήμης καί ἐπιστημονικῆς φαντασίας. Στήν ἐπιστημονική φαντασία μπορεῖς νά σκεφτεῖς ὅ,τιδήποτε στό σύμπαν, ἀλλά στήν ἐπιστήμη πρέπει νά πραγματευθεῖς τό σύμπαν ὅπως εἶναι καί ὑπάρχει.

Γιά μερικά χρόνια ὁ Murray Eden στό Ἰνστιτοῦτο Τεχνολογίας τῆς Μασαχουσέτης μεταχειρίστηκε ταχύτατους ἠλεκτρονικούς ὑπολογιστές καί ἄλλα μέσα γιά νά λογαριάσει τὴ δυνατότητα ἂν μέ βάση τὴν τύχη μπορούσε νά ὑπάρχει τέτοια πλοκή στό σύμπαν μέσα σ' ἕνα παραδεκτό χρονικό ὄριο. Τό συμπέρασμα του εἶναι ὅτι ἡ δυνατότητα εἶναι μηδενική.

Βρίσκουμε τό ἴδιο πράγμα στόν Charles Darwin στήν

αυτοβιογραφία του. Είναι εκπληκτικό ότι αυτός ο γέρος πιά άνθρωπος στά τέλη της ζωής του είπε: «Δέν μπορῶ νά πιστέψω μέ τό μυαλό μου ὅτι ὄλο αὐτό εἶναι προῖόν τύχης». Ὅχι μέ τά συναισθήματά του, ἀλλά μέ τό μυαλό του. Καί ἀκόμη ἔπρεπε νά δικαιολογήσει τή μαρτυρία τῆς ἐξυπνάδας του λέγοντας ὅτι τό μυαλό του προῆλθε ἀπό τήν ἐξέλιξη τοῦ μυαλοῦ τοῦ πιθήκων, καί ὅτι ποιός μπορεῖ νά τό πιστέψει αὐτό; Βέβαια ὑπάρχει κάποιον τρῖκ σ' αὐτό. Ἄν δέν μποροῦσε νά ἐμπιστευθεῖ στό μυαλό του, σ' ἔνα τέτοιο κρίσιμο σημεῖο, πῶς μποροῦσε νά τό ἐμπιστευθεῖ νά διατυπώσῃ αὐτή τήν ἐπαναστατική ὑπόθεση;

Ἐν συντομία, ἡ μαρτυρία τῆς ὑπάρξεως καί τῆς μορφῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ σύμπαντος καί αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου, εἶτε στόν παλιό κόσμο εἶτε στόν σύγχρονον, συνεχῶς μιλάει στόν ἄνθρωπον καί τοῦ λέει: «Κάνε τίς ὑποθέσεις σου - τούς θεούς σου, τή φιλοσοφία σου ἢ τήν νατουραλιστική ἐπιστήμη σου - αὐτά πράγματι ἐξηγοῦν τί εἶσαι; Ὁ Παῦλος λέει ὅτι τήν ἀλήθεια τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος μακρυνά ἀπό τή Βίβλο ἐμποδίζει, εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ «τί εἶναι», μιά ἀλήθεια πού τόν περιτριγυρίζει ἀπό παντοῦ. Ἡ Βίβλος μᾶς λέει· «εἶναι ἀναπολόγητοι». Ὁ ἄνθρωπος μακρυνά ἀπό τή Βίβλο εἶναι ἀναπολόγητος γιατί ἐμποδίζει τήν ἀλήθεια τῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς φύσης τοῦ ἐξωτερικοῦ σύμπαντος.

Σ' αὐτό ἀναφέρονται οἱ διάφορες μεταφράσεις τοῦ Ρωμαίουσ ἀ' 18 πού εἶναι σημαντικές. Στήν «authorised version» διαβάζουμε «κατακρατοῦν τήν ἀλήθεια ἐν ἀδικία», ἐνῶ οἱ πιό μοντέρνες μεταφράσεις τό ἀποδίδουν ὡς «ἐμποδίζουν» ἢ «καταπιέζουν» τήν ἀλήθεια ἐν ἀδικία. Ἄλλά τό «κατακρατοῦν» φαίνεται στήν πραγματικότητα ἡ καλύτερη μετάφραση. Ἡ ἐξήγηση πού πιστεῶ εἶναι ἡ ἐξῆς: Ὁ Παῦλος λέει ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδή ἀρνοῦνται νά ὑποκύβουν στόν ζωντανό Θεό καί ἐπειδή κρατοῦν τίς ὑποθέσεις τους σάν πίστη, κρατοῦν μέρος τῆς ἀλήθειας

πού ἀφορᾶ τόν ἑαυτό τους καί τό σύμπαν, ἀλλά δέν ὀδη-
γοῦνται μέ βάση αὐτά πού κρατοῦν, σέ λογικά συμπερά-
σματα γιατί ἀντιτίθενται στίς ὑποθέσεις τους. Ἔτσι κρα-
τοῦν ἕνα μέρος τῆς ἀλήθειας, ἀλλά τό κρατοῦν ἐν ἀδικία.

Πρέπει νά κρατοῦν κάποιες ἀλήθειες γιά τόν ἑαυτό
τους καί τό σύμπαν γιατί πρέπει νά ζοῦν στό σύμπαν ὅπως
τό 'φτιαξε ὁ Θεός, ἀλλά ἀρνοῦνται νά φέρουν αὐτές τίς
ἀλήθειες στά δικαιολογημένα συμπεράσματά τους, γιατί
εἴτε ζοῦν στόν παλιό κόσμο εἴτε στόν σύγχρονο, ἐπιμένουν
στίς λανθασμένες ὑποθέσεις τους. Ὁ Παῦλος μᾶς λέει:
«Δέν ἀντιλαμβάνεσθε πράγματι ὅτι σᾶς περιμένει ἡ ὀργή
τοῦ Θεοῦ γιατί κι' ἐσεῖς πού θρίσκεσθε μακριά ἀπό τή
Βίβλο, κατακρατεῖτε αὐτή τή μαρτυρία ἐν ἀδικία»; Ἔτσι ὁ
Παῦλος συνεχίζει στά ἐδάφια 21 καί 22 τά ὅποια ἤδη ἐ-
ξετάσαμε· «οἱ ἄνθρωποι ἐματαιώθησαν στούς διαλογι-
σμούς τους, οἱ καρδιές τους σκοτίστηκαν, καί ἔγιναν ἀνό-
ητοι». Κρατώντας αὐτές τίς θέσεις μπροστά στόν ζωντανό
Θεό, οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὑποκείμενοι στήν κρίση τοῦ Θεοῦ
ὄχι γιατί ὁ Θεός τούς σκόρπισε ἐδῶ κι' ἐκεῖ σάν μιά χού-
φτα χαλίκια, ἀλλά γιατί τούς μεταχειρίστηκε καθώς τούς
ἔπλασε - σάν σημαντικά ὄντα. Ἡ δική τους ἐκλογή τούς
ὀδήγησε ἐκεῖ πού θρίσκονται.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μέ τόν τρόπο τους βέβαια μοιάζουν
μέ τούς μοντέρνους νεαρούς ἄπιστους πού λένε: «Δέν μέ
ἐνδιαφέρει τί θά συμβεῖ στήν ἐπόμενη γενιά, ἐγώ θά πάρω
LSD ἔστω κι' ἂν αὐτό καταστρέφει τα χρωμοσώματα,
ἐγώ ἐνδιαφέρομαι μονάχα γι' αὐτή τή στιγμή». Γενιά μέ
γενιά οἱ ἄνθρωποι πού εἶχαν τήν ἀλήθεια, τήν ἀπαρνήθη-
καν. Καί ὁ κόσμος εἶναι ὅ,τι εἶναι ὄχι σάν ἀποτέλεσμα τῆς
ἐκδίκησης τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπο, ἀλλά τῆς ἐκδίκη-
σης τοῦ ἀνθρώπου πρός τόν ἄνθρωπο.

Στήν πρός Ρωμαίους α' 24 διαβάζουμε: «διά τοῦτο καί
παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεός διά τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν καρδιῶν
αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, ὥστε νά ἀτιμᾶζονται τά σώματα

αὐτῶν μεταξύ αὐτῶν». Οἱ ἄνθρωποι στήν κοινωνιολογικά καί ψυχολογικά προσανατολισμένη γενιά μας ἔχουν ἕνα σωρό ἐξηγήσεις γιά τά ἠθικά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλά σύμφωνα μέ τή Βίβλο δέν εἶναι ὁ ἠθικός ξεπεσμός ἡ αἰτία τοῦ θρησκευτικοῦ ξεπεσμοῦ, εἶναι ἀκριβῶς τό ἀντίθετο. Ἀποφεύγοντας τήν ἀλήθεια - αὐτό πού εἶναι γνωστό, αὐτό πού μπορεῖ νά γίνει γνωστό περί Θεοῦ - ὁδηγούμαστε στόν ἠθικό ξεπεσμό.

Οἱ σύγχρονοι καλλιτέχνες, οἱ δραματοποιοί, μυθιστοριογράφοι, δείχνουν πόσο μακρυνά ἔχει ξεφύγει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος στά στενοσόκακα μιᾶς ἀμφίβολης ἠθικῆς. Ἡ Βίβλος μᾶς λέει τήν αἰτία: οἱ ἄνθρωποι πού γνώρισαν τήν ἀλήθεια, τήν ἀποστράφηκαν καί αὐτό καταλήγει σ' ὄλα τά εἶδη τῆς ἠθικῆς ἐκτροπῆς. Ὁ Παῦλος ἐπαναλαμβάνει αὐτή τήν ἀποψη τρεῖς φορές στήν πρός Ρωμαίους α' 23, 24, 25 - 27 καί ἀπό τό 28 καί πέρα. Λέει, προσέξτε καί προσέξτε καλά, γιατί τό λέω τρεῖς φορές, ὥστε νά τό καταλάβετε σωστά αὐτό πού διαβάσατε τήν πρώτη φορά. Εἶναι ἐπειδή οἱ ἄνθρωποι ἀρνήθηκαν τόν Θεό πού ὑπάρχουν ἠθικά προβλήματα.

Αὐτό τό μήνυμα εἶναι ἐξαιρετικῆς σημασίας γιά τόν χριστιανό πού μελετάει κοινωνιολογία, ψυχολογία, ἠθική ἢ φιλοσοφία. Εἶναι ἐπιτακτική ἀνάγκη νά μὴ δεχθοῦμε μικρότερες, δευτερεύουσες αἰτίες γιά τό ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνει. Μερικές ψυχολογικές ἢ κοινωνιολογικές καταστάσεις συμβαίνουν στήν ζωὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου καί ἐπηρεάζουν τίς ἀποφάσεις πού παίρνει. Ἄλλά πρέπει νά ἀντισταθοῦμε στή σύγχρονη ἀποψη, ὅτι ἡ ἁμαρτία γενικά μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ ἀπλῶς καί μόνον βάσει τῶν καταστάσεων.

Ἕνα χτυπητό παράδειγμα τῆς μεγάλης προσπάθειας νά ἐξηγήσουν τίς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου ἀνατρέχοντας στίς συνθήκες, εἶναι ὁ Richard Speck, ὁ ἄνθρωπος πού σκότωσε ὀκτώ νοσοκόμες στό Σικάγο. Ὁ ψυχολόγος του

στό Σικάγο έγραψε ένα βιβλίο στό όποιο λέει ότι ό Speck δέν μποροῦσε νά μή σκοτώσει, όπως ένας άλλος δέν μποροῦσε ν' άποφύγει τό φτέρνισμα. Αὐτή ή άποψη ξεσήκωσε πολλές έρωτήσεις. Πρώτα άπ' όλα τί συμβαίνει μέ τίς νοσοκόμες πού σκοτώθηκαν, μερικές μάλιστα κατά ένα πολύ θάιο τρόπο; Αὐτές πρέπει νά διαγραφούν. Μ' αυτό τό είδος τής εξήγησης, αὐτές μηδενίζονται. Δεύτερο, τί συμβαίνει μέ τήν κοινωνία; 'Η κοινωνία καί τά προβλήματα πού τήν διέπουν διαγράφονται επίσης. Σ' αὐτή τήν περίπτωση, ή βάση στην κοινωνία είναι άπλως σάν μιά μεγάλη μηχανή πού άσχολείται μέ μικρές μηχανές. Τρίτο, τί συμβαίνει μέ τόν ίδιο τόν Speck; 'Η εξήγηση τοῦ ψυχολόγου, κάνει σ' αὐτόν μεγαλύτερο κακό γιατί τόν εξαφανίζει σάν άνθρωπο. 'Απλως γίνεται ένα ρεύμα συνείδησης. Καί αὐτός επίσης μηδενίζεται.

Στήν εποχή μας υπάρχει σταθερή τάση νά εξηγοῦμε τήν άμαρτία άνάλαφρα καί νομίζουμε ότι μιά τέτοια εξήγηση είναι πιό οὐμανιστική. 'Αλλά δέν είναι. Μειώνει τή σημασία καί τήν αξία τοῦ ανθρώπου. Συνεπώς μποροῦμε νά εἶμαστε εὐτυχησμένοι γιά λογαριασμό τοῦ ανθρώπου πού ή Βίβλος στην εξήγησή της, σχετικά μέ τήν άμαρτία είναι τόσο έμφατική.

'Ο Παῦλος επαναλαμβάνει στό έδάφιο 25· «μετήλλαξαν τήν αλήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τό ψεύδος καί εσεβάσθησαν καί ελάτρευσαν τήν κτίσιν μάλλον παρά τόν κτίσαντα». Αὐτή είναι ή δεύτερη από τίς τρεῖς επαναλήψεις. 'Ο Παῦλος σκεφτόταν τούς ψεύτικους θεούς από μάρμαρο καί άργυρο καθώς καί τή λατρεία τοῦ σύμπαντος ή μέρους αὐτοῦ. Καί μᾶς λέει ότι οἱ άνθρωποι έκαμαν τέτοιους θεούς αντί νά λατρεύουν τόν ζωντανό Θεό.

'Ο 'Ησαΐας 700 χρόνια π.Χ., έλεγε: «Δέν εἶστε άνόητοι ὥστε νά κάμετε θεούς πού είναι ὑποδεέστεροί σας, πού πρέπει νά τούς μεταφέρετε καί δέν μποροῦν νά σᾶς μεταφέρουν» ('Ησαΐας μδ' 9). Δέν είναι άνόητο νά κάνεις

όλοκληρωτικό σου σκοπό κάτι που είναι λιγότερο από σένα τόν ίδιο; 'Ο Παῦλος μεταχειρίστηκε ακριβῶς τό ἴδιο ἐπιχείρημα στόν Ἄρειο Πάγο. Οἱ ἄνθρωποι που ἀρνοῦνται νά ὑποκύψουν στόν Θεό, παίρνουν τά γεγονότα που ἀφοροῦν τό σύμπαν καί τόν ἄνθρωπο, τοποθετοῦν αὐτά τά γεγονότα κάτω ἀπό τό προϋποθετικό τους πέλμα, ἀποτυγχάνουν στό νά ὀδηγήσουν τήν σκέψη τους σ' ἕνα λογικό συμπέρασμα κι' ἔτσι ἀντιμετωπίζουν ἕνα τρομερό ψέμα.

Ἔτσι, ὁ Παῦλος συνεχίζει: «διά τοῦτο παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεός εἰς πάθη ἀτιμίας, διότι καί αἱ γυναῖκες αὐτῶν μετήλλαξαν τήν φυσικήν χρῆσιν εἰς τήν παρά φύσιν ὁμοίως δέ καί οἱ ἄνδρες ἀφήσαντες τήν φυσικήν χρῆσιν τῆς γυναικός ἐξεκαύθησαν εἰς τήν ἐπιθυμίαν αὐτῶν πρός ἀλλήλους, πράττοντες τήν ἀσχημοσύνην, ἄρσενες εἰς ἄρσενας καί ἀπολαμβάνοντες εἰς ἑαυτούς τήν πρέπουσαν ἀντιμισθίαν τῆς πλάνης αὐτῶν».

Συνηθῶς τό πρώτο ἀπ' αὐτά, ἀποδίδεται στό λεσβιασμό, ἀλλά προσωπικά πιστεύω πῶς ὁ λεσβιασμός δέν εἶναι αὐτό που ἐννοεῖται ἐδῶ. Εἶναι μάλλον παράλληλο μέ τό 'Ἡσαΐας γ' 16· «καί λέγει Κύριος ἐπειδή αἱ θυγατέρες τῆς Σιών ὑπερηφανεύθησαν καί περιπατοῦσι μέ ὑψωμένον τράχηλον καί μέ ὄμματα ἄσμενα, περιπατοῦσι τρυφηλά καί τρίζουσαι μέ τούς πόδας αὐτῶν». Αὐτό εἶναι που ὁ Παῦλος θέλει νά πρωτοπεῖ γιά τήν ἑτεροφιλία.

Οἱ γυναῖκες ἔφυγαν ἀπό τήν ἀλήθεια καί μεταχειρίζονται κακῶς τή φυσική τους θελκτικότητα καί ὅλη τή σεξουαλικότητα που εἶναι συνδεμένη μ' αὐτή. Ἡ σεξουαλικότητα ἐδῶ εἶναι οὐδέτερη λέξη, γιατί ἡ σωστή ἀποψη τοῦ σέξ ἐξαρτᾶται ἀπό τοῦ τί κάνεις μ' αὐτό. Ὁ Παῦλος λέει ὅτι οἱ γυναῖκες χρησιμοποίησαν τό σῶμα τους καί τήν σεξουαλικότητά τους σάν παγίδα γιά τούς ἄνδρες, διαστρεβλώνοντας ἔτσι ἕνα δῶρο τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖο ἀσφαλῶς εἶχε ἡ Εὐα, σέ κάτι που εἶναι ἐσφαλμένο. Ἔτσι ὁ Παῦλος μάς λέει, πήρατε ἕνα ἀπό τά ὠραιότερα πράγματα

πού υπήρξαν ή θά υπάρξουν στον κόσμο μας και τό μετατρέψατε σέ κακό.

Τό εδάφιο 27 βεβαίως αναφέρεται στην όμοφυλοφιλία. Καθώς οί άνθρωποι αποστράφηκαν από την αλήθεια, ή σεξουαλική τους ζωή έχει ανακατευθει. Πώς αντιδρούμε όταν όμοφυλόφιλοι ή λεσβίες έρχονται σέ μās για βοήθεια; Πρώτα απ' όλα πρέπει νά δείξουμε συμπάθεια. Άλλά συγχρόνως πρέπει νά δείξουμε πόσο κακό πράγμα είναι ή όμοφυλοφιλία. Η διάπραξη αυτής της άμαρτίας είναι ενάντια στις απόλυτες άρχές του Θεού.

Η τρίτη από τίς τρεΐς επαναλήψεις έρχεται στο εδάφιο 28· «και καθώς άπεδοκίμασαν τό νά έχωσι επίγνωσιν του Θεού παρέδωκεν αυτούς ό Θεός εις άδόκιμον νοϋν». Ένα μυαλό χωρίς κρίση, μιά φράση πού αναφέρεται και στα εδάφια 21 και 22· «έματαιώθησαν έν τοίς διαλογισμοίς αυτών», όχι μόνο από θρησκευτικής πλευράς αλλά είναι και διανοητικά τρελλοί. Αυτοί οί άνθρωποι δέν καταλαβαίνουν τί είναι τό σύμπαν και δέν καταλαβαίνουν ουτε τί αυτοί οί ίδιοι είναι. Αυτό μοιάζει πολύ μοντέρνο αλήθεια.

Ό Paul Gauguin, ό γάλλος ζωγράφος, διάσημος καθώς ήταν μās δίνει ένα θαυμάσιο παράδειγμα. Άκολουθώντας την θεωρία του Jean - Jacques Rousseau περί της άυτονομίας του ανθρώπου, έντελώς ελεύθερος, έλεγε ότι τον στενοχωρεί τό γεγονός ότι 2 και 2 κάνουν πάντα 4. Ηθελε νά είναι τόσο ελεύθερος πού την Τρίτη τό πρωϊ στις 8 θά μπορούσε νά πει ότι 2 και 2 κάνουν 4 1/2.

Έτσι ό Παϋλος αυτό πού θέλει νά τονίσει είναι ότι δταν αποστραφείς από τον Θεό και ακολουθήσεις τίς ύποθετικές σου άπόψεις, όσο πιο συνεπής είσαι σ' αυτές, τόσο πιο μακρυνά από την πραγματικότητα πηγαίνεις. Έτσι βλέπουμε και ό Gauguin προσπαθώντας νά σκιαγραφήσει μιά αυτόνομη ελευθερία, μιά πρωτόγονη απλότητα, χτυπώντας τό πόδι του λέει· «έάν τό σύστημά μου είναι σωστό, κατά τον έναν ή τον άλλο τρόπο, 2 και 2 δέν πρέπει πάντα νά

κάνουν 4».

Ἄς ἀνακεφαλαιώσουμε σύντομα τή διαδρομή τοῦ ἐπιχειρήματος σ' αὐτό τό κεφάλαιο. Ἀρχίσαμε σημειώνοντας ὅτι ὁ Παῦλος μιλάει μέ εἰδικό τρόπο στόν ἄνθρωπο πού δέν γνωρίζει τή Βίβλο, γιατί αὐτός δέν ἀπέκρυψε τήν εἰδική ἀποκάλυψη, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀποκάλυψη διά τῆς Βίβλου, ἀλλά τή γενική ἀποκάλυψη πού δίνεται διά τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί διά τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου (σύμπαντος). Ἔτσι εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὁ ἄνθρωπος χωρίς τή Βίβλο κατακρατεῖ τήν ἀλήθεια ἐν ἀδικίᾳ, κρατάει κάποια ἀλήθεια γιά τόν ἑαυτό τον καί τό σύμπαν, ἀλλά δέν τήν ἀκολουθεῖ στά λογικά συμπεράσματά της. Ἐπομένως μιά κατάρρευση ἠθική ἐπέρχεται καί ὁ Θεός λέει στόν ἄνθρωπο πού θρῖσκεται σ' αὐτή τήν κατάσταση: «Εἶσαι ὑπό κρίσιν». Ἔτσι γεννιόνται τά ἐρωτήματα, πῶς θά κριθεῖ ὁ ἄνθρωπος χωρίς τή Βίβλο; Εἶναι δίκαιο αὐτό;

Ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ

Πῶς θά κριθεῖ ἀπό τόν Θεό ὁ ἄνθρωπος πού δέν γνωρίζει τήν Βίβλο; Ἄφου εἶναι δίκαιος ὁ Θεός, θά κρίνει ἕναν ἄνθρωπο πού δέν γνωρίζει τή Βίβλο;

Διαβάζουμε στήν πρὸς Ρωμαίους α' 32 - β' 3· «Οἵτινες ἐνῶ γνωρίζουσι τήν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ὅτι οἱ πράττοντες τά τοιαῦτα εἶναι ἄξιοι θανάτου (μ' ἄλλα λόγια ἔχοντας μιὰ ἠθικὴ φύση ἀδιάφορα ἀπὸ τά φιλοσοφικά τους συστήματα) οὐχὶ μόνον πράττουσι ταῦτα ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι εἰς τούς πράττοντας. Διὰ τοῦτο ἀναπολόγητος εἶσοι ὦ ἄνθρωπε (ἄνθρωπε δίχως τή Βίβλο) πᾶς ὅστις κρίνεις διότι ἐάν κρίνεις τόν ἄλλον σεαυτόν κατακρίνεις ἐπειδὴ τά αὐτά πράττεις σὺ ὁ κρίνων. Ἐξεύρωμεν δέ ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν ἐναντίον τῶν πραττόντων τά τοιαῦτα. Καί νομίζεις τοῦτο ὦ ἄνθρωπε, σὺ ὁ κρίνων τούς πράττοντας τά τοιαῦτα καὶ πράττων αὐτά, ὅτι θέλεις ἐκφύγει τήν κρίσιν τοῦ Θεοῦ;».

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἠθικά συναισθήματα, ἀκόμη καὶ οἱ μοντέρνοι, πού θεωρητικά δέν πιστεύουν στήν ἠθική. Ἔτσι, ἂν καὶ τό στάνταρτ τῆς ἠθικῆς τους κρίσις εἶναι πολύ χαμηλότερο ἀπ' αὐτό πού ἐκτίθεται στή Βίβλο, ἠθικές κρίσεις κάνουν συνεχῶς ὅλοι.

Ἔτσι ὁ Θεός ρωτᾷ «ἐπὶ τῇ θάσει τῶν λόγων σου φύλαξες τὸ δικό σου ἠθικό στάνταρτ»; Καί κάθε ἄνθρωπος μένει σιωπηλός, γιατί σ' ὅλο τὸν κόσμο δέν φύλαξε ποτέ τὸ ἠθικό στάνταρτ μέ τὸ ὁποῖο προσπάθησε νά δεσμεύσει τοὺς ἄλλους. Εἶναι σημαντικό ὅτι στὴν πρὸς Ῥωμαίους β' 15 - 16 ὁ Παῦλος ὑπογραμμίζει αὐτὴ τὴν ἀντίληψη στὰ δύο τελευταῖα ἐδάφια ὅπου ἀπευθύνεται στὸν ἄνθρωπο χωρὶς τὴ Βίβλο, πρὶν ἀρχίσει νά μιλάει στὸν ἄνθρωπο πού γνωρίζει τὴ Βίβλο. «Οἵτινες δεικνύουσι τὸ ἔργον τοῦ νόμου γεγραμμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ἔχοντες συμπαρτυροῦσαν τὴν συνείδησιν αὐτῶν καὶ τοὺς λογισμούς κατηγοροῦντας ἢ καὶ ἀπολογουμένους μεταξύ ἀλλήλων, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅτε θέλει κρίνει ὁ Θεός τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου».

Ἡ Βίβλος δίνει ἔμφαση σ' αὐτὸ σέ διάφορα μέρη. Στὸν Ματθαῖο ιβ' 36 ὁ Ἰησοῦς λέει: «οὐκ λέγω δέ ὅτι διὰ πάντα λόγον ἀργόν, τὸν ὁποῖον ἠθελον λαλήσει οἱ ἄνθρωποι, θέλουσιν ἀποδώσει λόγον δι' αὐτόν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Διότι ἐκ τῶν λόγων σου θέλεις δικαιωθῆ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου θέλεις καταδικασθῆ».

Υπάρχει μιὰ θεωρία ὅτι ὅλοι οἱ ἦχοι πού πραγματοποιήθηκαν ὑπάρχουν στό σύμπαν, ἀλλά ἡ ἐνέργεια τοῦ κύματος εἶναι τόσο χαμηλὴ ὥστε κανεὶς ἀκόμη δέν μπορεῖ νά τοὺς ἀκούσει.

Τὸ γεγονός ἀκόμη, ὅτι στὴν ὑπνωση μποροῦμε νά ξαναθυμηθοῦμε ἓνα μεγαλύτερο μέρος ἀπ' ὅ,τι συνήθως θυμούμεθα, μᾶς ὀδηγεῖ στό συμπέρασμα ὅτι ἴσως βαθειὰ μέσα μας δέν ξεχνοῦμε τίποτε. Ὁ Θεός μπορεῖ ξαφνικά νά τὸ χρησιμοποιοῦσιν αὐτό, ἔτσι πού ἀπὸ μέσα μας ν' ἀκούσουμε τὸν ἑαυτό μας νά μιλάει τὰ ἴδια ἀκριβῶς λόγια πού εἶπαμε στὴν διάρκεια τῆς ζωῆς μας.

Στὸν Λουκᾶ ιβ' 2 - 3 διαβάζουμε: «Ἀλλά δέν εἶναι οὐδέν κεκαλυμμένον τὸ ὁποῖον δέν θέλει ἀνακαλυφθῆ καὶ κρυπτόν τὸ ὁποῖον δέν θέλει γνωρισθῆ· ὅθεν ὅσα εἶπετε ἐν

τιῷ σκότει ἐν τῷ φωτί θέλουσι ἀκουσθῆ καί ὁ,τι ἐλαλήσατε πρὸς τό ὠτίον ἐν τοῖς ταμείοις, θέλει κηρυχθῆ ἐπὶ τῶν δωματίων».

Δέν ὑπάρχει ἀδικία στήν μεταχείριση τῶν χαμένων ἀνθρώπων ἀπό τόν Θεό, γιατί κρίνονται μέ τό σάνταρτ πού αὐτοί κρίνουν τούς ἄλλους.

Εἶμαι ἐντελῶς πεπεισμένος ἀπό τήν πείρα μου, ὅτι χωρίς τή Βιβλική θέση περί τῆς κρίσης τοῦ Θεοῦ γιά τούς ἀνθρώπους δέν θά ἔχετε πραγματικά σωστές ἀπαντήσεις γιά τόν σύγχρονο ἄνθρωπο, ὅταν κάμει τίς ἐρωτήσεις του. Αὐτές οἱ ἐρωτήσεις, καθῶς τόνισα, εἶναι: Ποιός εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Ποιός εἶμαι ἐγώ; Ἔχει ἡ ἱστορία κάποια σημασία; Ἔχω ἐγώ κάποια σημασία; Τό περιορισμένο αὐτῆς τῆς ζωῆς δέν μπορεῖ ποτέ νά τῆς δώσει ἀρκετή σημασία. Ἄλλά ὅταν στήν ἐδῶ ζωῆ ἡ ἐκλογή τοῦ ἀνθρώπου, πάνω στήν ὁποία βασίζεται ἡ ἠθική κρίση ἐπηρεάζει τήν παρούσα ὅσο καί τήν μέλλουσα ζωῆ πού φθάνει στήν αἰωνιότητα, τότε ξαφνικά ἡ σημασία της ξεσπάει σάν μεγάλη δόμδα.

Ὁ Θεός θά κρίνει τούς ἀνθρώπους δίκαια, καί δέν θά μπορέσουν νά ὑψώσουν φωνή διαμαρτυρίας λόγῳ τῆς θάσης πάνω στήν ὁποία θά τούς κρίνει.

Ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει τή Βίβλο θά κριθεῖ μέ τά ὑψηλότερα σάνταρτ τῶν Γραφῶν, καί καθῶς συνεχίζει ὁ Παῦλος στό γ' 9 συμπεραίνει: ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει τή Βίβλο δέν εἶναι καλύτερος ἀπό τόν ἄνθρωπο πού δέν τήν ἔχει, γιατί καί οἱ δνὸ, καί οἱ Ἰουδαῖοι καί οἱ Ἐθνικοὶ ἔχουν ἁμαρτήσει.

Ὁ Θεός δέν ἔστειλε τόν Χριστό στό Σταυρό σάν μιά δννητική ἐφαρμογή ἀνάμεσα μέ πολλές δννητικές ἐφαρμογές. Ἄλλά ἐπειδὴ δέν ὑπάρχει Νόμος πού ὁ ἄνθρωπος στήν ἀποστασία του θά μπορούσε νά μὴ καταπατήσει, ὁ Θεός ἔπρεπε νά προβλέψει μιά ἐξω-ἀνθρώπινη λύση, γιά τό πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου.

Στό βιβλίο τῆς πρὸς Ῥωμαίους καί στό α' 16 - 17, στεκόμαστε μέ ἔκπληξη μπροστά στήν ἀναπάντεχη λύση τοῦ Θεοῦ: «γιατί δέν αἰσχύνομαι τό εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, γιατί εἶναι δύναμις Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν εἰς πάντα τόν πιστεύοντα, Ἰουδαῖον τε πρῶτον καί Ἕλληνα».

Σ' αὐτή τή λύση δύο μεγάλες ἀνάγκες ἱκανοποιούνται: ἡ ἀνάγκη γιά ἠθικό ἀπόλυτο καί ἡ ἀνάγκη τῆς σπουδαιότητος τοῦ ἀνθρώπου.

«Ἐπειδή πάντες ἡμαρτον καί ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιοῦνται δέ δωρεάν μέ τήν χάριν Αὐτοῦ διά τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τόν ὅποιον ὁ Θεός προέθετο μέσον ἐξιλεώσεως διά τῆς πίστεως ἐν τῷ αἵματι Αὐτοῦ πρὸς φανέρωσιν τῆς δικαιοσύνης Αὐτοῦ διά τήν ἀφεσιν τῶν προγενομένων ἁμαρτημάτων διά τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ» (Ῥωμαίους γ' 23 - 25). Ἄς κυττάξουμε τό μεγάλο ἐδάφιο, τό 26, οἱ ἄνθρωποι τό ἀντιπαρέρχονται χωρὶς νά καταλαβαίνουν τά θαυμάσια πού λέει ὁ Παῦλος ἐδῶ: «πρὸς φανέρωσιν τῆς δικαιοσύνης Αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ διά νά ἦναι Αὐτός δίκαιος (αὐτό σημαίνει ὅτι μπορεῖ νά διατηρεῖ τήν Ἁγιότητά του καί ἔτσι ἔχουμε τό ἠθικό ἀπόλυτο) καί νά δικαιῶνῃ τόν πιστεύοντα εἰς τόν Ἰησοῦν».

Ὁ Θεός δρῆκε τρόπο πού καμιὰ φιλοσοφία δέν μποροῦσε νά σκεφθεῖ.

Ἐξ αἰτίας τοῦ ποιός ἦταν ὁ Χριστός, ὁ θάνατός Του ἔχει ἀπροσμέτρητη ἀξία, μπορεῖ νά καλύψει κάθε κηλίδα καί ν' ἀφαιρέσει τήν ἀληθινή ἠθική ἐνοχή καί ὄχι μονάχα τά ἐνοχα αἰσθήματα, μπροστά στήν Ἁγία παρουσία τοῦ Θεοῦ.

Ἔτσι τρία πράγματα τοποθετοῦνται στή θέση τους: Ἡ Ἁγιότης τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, καί ἡ δυνατότητα τῆς ἐξιλέωσης τοῦ ἀνθρώπου.

Καί στέκομαι ἐδῶ τώρα, ἕνας χριστιανός πού ἔχει τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου καί μπορῶ νά πῶ «δέν εἶναι

θαυμάσιο πού έχουμε απάντηση για τον μοντέρνο άνθρωπο πού λέει ότι ο άνθρωπος είναι ένα μηδενικό»; Μπορώ νά του φωνάξω· «όχι, δέν είσαι μηδενικό». Μπορώ νά του πω· «ό Proust είχε λάθος, ή σκόνη του θανάτου δέν είναι πάνω σέ κάθε τι».

Καί όταν καθήσω κι' ακούσω και σκεφθώ όχι μονάχα τό Λόγο του Θεού, αλλά και τίς υπαγορεύσεις της συμπίνοιας της καρδιάς μου, καταλαβαίνω «τήν ξεχωριστή αξία του ανθρώπου», κι' αυτή ή αξία πρέπει νά μέ κάνει μέ συμπίνοια νά φέρω τά καλά νέα στό γένος μου.

Ὁ Παῦλος δρονητοφωνάζει προειδοποιητικά στην Α' Κορ. θ' 16· «διότι εάν κηρύττω τό εὐαγγέλιον, δέν είναι εἰς ἐμέ καύχημα ἐπειδή ἀνάγκη ἐπίκειται εἰς ἐμέ· οὐαί δέ είναι εἰς ἐμέ εάν δέν κηρύττω».

Πάνω σέ ποιά δάση πρέπει νά κηρύττω; Κάτι νεφελώδες ἐξ αἰτίας της κοινωνικῆς πίεσης ἀπό τήν ἐκκλησία μου ἢ ἀπό κάποιο χριστιανικό γκρούπ; Ποτέ! Χίλιες φορές ποτέ! Αυτό πού μέ πιέζει είναι τοῦτο· ἔχω αξία και οἱ συνάνθρωποι μου χρειάζονται τό μήνυμα πού ἐγώ γνωρίζω. Ἄλλοίμονό μας, γιά τήν ἔλλειψη συμπίνοιας. Ὑπάρχει ξεπεσμός στό ἱεραποστολικό ἐνδιαφέρον. Τί ἔχει χαθεῖ; Ἐνα ἀπό τά δύο ἢ και τά δύο μαζί; Ἡ πραγματική ἔννοια της ἀπώλειας του χαμένου ἢ και ἡ συμπίνοια ἀπό τίς καρδιές μας;

Συμπίνοια γιά τίς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων, αυτή είναι ἡ δική μας ἢ ἀνάγκη. Στό μέσον της ἀφθονίας μας, συμπίνοια γιά τούς ἀνθρώπους γι' αυτή τή ζωή και τήν αἰωνιότητα καθώς καταλαβαίνουμε τήν ἀπώλεια του χαμένου.

Ὅλη ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά ἀποτελεῖται ἀπό ἀνθρώπους πού ὁμολογοῦν. Ὁ καθένας δέν μπορεί νά γίνει ἱεραπόστολος οὔτε και ἱεροκήρυκας, αλλά δέν ὑπάρχει χριστιανός, πού πραγματικά νά ἔχει γίνει χριστιανός, πού δέν θά θαραίνει πάνω του ἡ ὁμολογία του Παύλου ότι είναι χρεώστης. Ὁ καθένας είναι ὑποχρεωμένος νά είναι

όμολογητής στη θέση του, στην κλήση του, σύμφωνα με τό ατομικό του χάρισμα τό οποίο ό Θεός του έχει δώσει.

Οί άνθρωποι πολλές φορές μου λένε: Μά μπορείς νά κηρύξεις τό Εύαγγέλιο πού έχεις περιγράψει sé ανθρώπους τής διανοητικής παρουσίας σου; Θά ακούσει ό άνθρωπος του είκοστου αιώνα; Δέν θά πεί πώς είναι άσχημο; Δέν θρηκα κανέναν άνθρωπο πού νά σκέφθηκε τόν Χριστιανισμό σαν άσχημο, μά καί κατάλαβε τίς τιτάνιες άπαντήσεις πού δίνει. Αυτό πού οί άνθρωποι θρίσκουν άσχημο, είναι αυτό πού βλέπουν στους χριστιανούς, σχεδόν παντού, πού επιμένουν στη σωστή δοξασία ότι οί άνθρωποι είναι χαμένοι αλλά δέν δείχνουν κανένα σημάδι συμπάθειας. Αυτό είναι τό άσχημο.

Στό συμπέρασμα τής μελέτης μας του Ίερεμία καί του μηνύματός του, είπαμε ότι αν θά ύπάρξει μία έποικοδομητική κίνηση, τότε σαν τόν Ίερεμία πρέπει νά μιλήσουμε για κρίση πού άφορα άτομικά τόν καθένα, μικρό ή μεγάλο. Ό Θεός ύπάρχει καί είναι Άγιος καί πρέπει νά γνωρίζουμε ότι θά ύπάρξει κρίση. Καί σαν τόν Ίερεμία πρέπει νά επιμένουμε - νά επιμένουμε νά μιλάμε, άδιάφορα από τό τί θά μās κοτίσει αυτό. Άν πρόκειται νά ύπάρξει μία έποικοδομητική κίνηση, πρέπει νά έννοήσουμε καί νά μιλήσουμε για τήν άπώλεια του χαμένου καί νά συμπεριλάβουμε τόν άνθρωπο χωρίς τή Βίβλο. Καί σαν τόν Παύλο, νά είμαστε βαθειά συμπονετικοί για τούς όμοίους μας. Άν είμαστε χριστιανοί καί δέν έχουμε τήν κλήση νά ανταποκριθούμε στην άπώλεια του χαμένου καί συμπόνια για τούς όμοίους μας, ή πίστη μας είναι άχρηστη.

Τό σύμπαν καί οί δύο θέσεις

Στή διαδρομή αὐτοῦ τοῦ βιβλίου συγκεντρώσαμε τήν προσοχή μας στό πῶς ὁ Θεός βλέπει τήν ἐκπαίδευση τῶν ἡμερῶν μας καί τούς ἀνθρώπους πού ἔχουν τή Βίβλο καί ἐκείνους πού εἶναι χωρίς τή Βίβλο καί στράφηκαν μακρονά Του. Σ' αὐτό τό τελευταῖο κεφάλαιο θά ἐξετάσουμε τό πῶς ὁ Θεός βλέπει αὐτούς πού ἔχουν τή Βίβλο, πού ἀνταποκρίθηκαν πιστεύοντας στόν ζωντανό Θεό καί ἐμπιστεύονται στό τελειωμένο ἔργο τοῦ Χριστοῦ γιά τήν ἀφαίρεση τῆς ἐνοχῆς τους μπροστά σ' ἕναν Ἅγιο Θεό.

Καθώς εἶδαμε, ὁ Παῦλος λέει στήν πρός Ρωμαίους α' 17, ὅτι ὁ δίκαιος θέλει ζῆσει ἐκ πίστεως. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὄχι μονάχα ἀρχικά δικαιώθηκαν διά τῆς πίστεως, ἀλλά θά ζοῦν διά θίου διά τῆς ἐμπιστοσύνης στόν Θεό καί τῆς πίστεως σ' Αὐτόν. Ἄς γνωρίσουμε τώρα νά δοῦμε τί σημαίνει νά ζεῖς διά πίστεως στόν κόσμον τοῦ εἰκοστοῦ μας αἰώνα.

Πρῶτα ἄς σημειώσουμε ὅτι ἐμεῖς πού ζοῦμε στό τέλος τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, ζοῦμε σ' ἕνα διαρκῶς ἀνξανόμενο περίπλοκο σύμπαν - πολύ πιό περίπλοκο γιά μᾶς, ἀπ' ὅ,τι ἦταν γιά τόν ἄνθρωπον λίγα χρόνια πρῖν. Τά τηλεσκοπία μας βλέπουν μακρονά τώρα, καί μιλάμε γιά ἔτη φωτός σέ μεγάλους ἀριθμούς.

Ἡ μεγαλειότητα αὐτῶν τῶν ἀριθμῶν μᾶς μπερδεύει. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἡ φυσική ἀντιμετώπιση μικροτέρων καί μικροτέρων μορίων καί καθὼς ἡ ὕλη μετατρέπεται σέ ἐνέργεια καί ἡ ἐνέργεια σέ τύπους, ἡ πραγματικότητα φαίνεται νά ξεγλιστρᾷ ἀπό τά χέρια μας. Καθὼς κυττάζουμε στά ἔτη φωτός μᾶς πιάνει δέος καί καθὼς κυττάζουμε στά λεπτά μόρια εἶναι σάν νά ζοῦμε τήν Ἀλίκη στήν χώρα τῶν θαυμάτων. Ἀλλά τό μέγεθός μας ἐδῶ δέν μᾶς βοηθάει γιατί τείνουμε νά εἴμαστε ἀνήσχοι καθὼς βλέπουμε τήν ὑλική πραγματικότητα νά μετατρέπεται σέ ὁμάδες μαθηματικῶν τύπων καί τά μόρια ἐνέργειας νά ξεπηδοῦν μέ τρομακτική ταχύτητα. Ἀκόμη πρέπει νά καταλάβουμε ἄν πρόκειται νά ζήσουμε σάν χριστιανοί ὅτι ἐνῶ αὐτά τά πράγματα εἶναι πράγματι πολύπλοκα καί μπερδεμένα ἐντούτοις ἀπό Βιβλικῆς πλευρᾶς τό σύμπαν εἶναι ἀπλό. Ἀφίστε με νά σᾶς τό δεῖξω αὐτό.

Φανταστεῖτε ἓνα δωμάτιο μέ τραβηγμένες κουρτίνες καί πόρτες κλεισμένες. Ὑποθέστε ὅτι αὐτό τό δωμάτιο εἶναι τό μόνο σύμπαν πού δημιούργησε ὁ Θεός. Τώρα αὐτό μπορεῖ νά εἶναι πιθανό. Ὁ Θεός θά μπορούσε νά ἔχει δημιουργήσει ἓνα τέτοιο σύμπαν. Ἔτσι, ἄς ποῦμε ὅτι τό μόνο σύμπαν πού ὑπάρχει εἶναι αὐτό τό δωμάτιο μέ τίς κλειστές πόρτες καί τίς κουρτίνες τραβηγμένες. Δέν ὑπάρχει τίποτε ἐντελῶς ἀπ' ἔξω, ἀπολύτως τίποτε. Εἴμαστε σ' ἓνα σύμπαν πού μπορεῖ νά τό δοῦμε μονάχα μέ μιά ματιά γύρω ἀπό τό δωμάτιο. Τώρα ἄς προχωρήσουμε. Ὑποθέστε ὅτι ἔχουμε δύο θέσεις σ' αὐτό τό δωμάτιο καί θρῖσκονται καθισμένοι δύο ἄνθρωποι, οἱ μοναδικοί δύο ἄνθρωποι σ' αὐτό τό σύμπαν. Καθὼς τούς παρατηροῦμε, βλέπουμε ὅτι διαφέρουν. Ὁ ἓνας εἶναι σταθερός ὑλιστής. Ὅσο γι' αὐτόν, τό σύμπαν εἶναι καμωμένο ἀπό μάζα, τίποτε ἄλλο, ἐνέργεια καί κίνηση, αὐτό εἶναι ὄλο κι' ὄλο ὅτι ὑπάρχει σ' αὐτό. Στήν ἄλλη θέση κάθεται ἓνας χριστιανός πού ζεῖ μέσα στό φῶς τῆς διδασκαλίας τῆς Βίβλου σάν ἐκφρα-

σμένης αποκάλυψης του Θεού. Και οι δύο αυτοί κάθονται και κυττάζουν ο ένας τον άλλο σ' ένα σύμπαν στο οποίο βρίσκονται μόνοι.

Και αφού κυττάζουν ο ένας τον άλλον για λίγο, ο ύλιστής λέει: «Τώρα θά εξερευνήσω τό σύμπαν μας» και ο χριστιανός του απαντάει: «Αυτό είναι υπέροχο». Έτσι ο ύλιστής αρχίζει ν' αναλύει τό σύμπαν και του παίρνει χρόνο πολύ. Διερευνά όλες τις επιστημονικές διαδικασίες που τώρα εξετάζουμε μ' αυτές τό σύμπαν μας. Χρησιμοποιεί τήν επιστήμη τής χημείας, βιολογίας, φυσικής κλπ. Πηγαίνει πίσω στον περιοδικό πίνακα των στοιχείων και πίσω απ' αυτόν στό άτομο και τό εξετάζει. Έξετάζει κάθε τι από τή βαφή του τοίχου μέχρι τά πιο βασικά μόρια. Όλα αυτά του παίρνουν πολύ χρόνο.

Τελικά, σάν ηλικιωμένος πιά, γυρνάει στον χριστιανό που πιστεύει στή Βίβλο και του φέρνει μιά μεγάλη σειρά από βιβλία και του λέει: «Νά, έδω μιά σειρά από βιβλία, δημοφιλή, που δίνουν μέ πλήρεις λεπτομέρειες μιά περιγραφή του σύμπαντος». Έτσι ο χριστιανός χρειάζεται κάμποσους μήνες, ακόμα και χρόνια για νά μελετήσει αυτά τά βιβλία μέ προσοχή. Τελικά ο χριστιανός γυρίζει στον ύλιστή και του λέει: «Λοιπόν είναι μιά τρομακτική εργασία. Πράγματι μου είπες ένα σωρό για τό σύμπαν μου, που αλλιώς δέν θά τά ήξερα. Έν τούτοις, φίλε μου, αυτό είναι σπουδαίο, αλλά και έντελώς ήμιτελές». Και μπορείτε νά φανταστείτε αυτόν τόν άνθρωπο που σπατάλησε τή ζωή του, που 'βαλε όλη του τήν καρδιά για νά μετρήσει και νά ζυγίσει, ξαφνικά νά σαστίσει. Γυρνάει στον χριστιανό και του λέει: «Λοιπόν μέ ξαφνιάζεις νά μου λές ότι δέν είναι όλα έδω μέσα. Τί παρέλειψα;». Και τότε ο χριστιανός του λέει κάτι σάν κι αυτό: «Έχω ένα βιβλίο, τή Βίβλο, που μου λέει πράγματα που έσύ δέν τά ξέρεις. Μου λέει για τήν προέλευση του σύμπαντος. Η επιστημονική σου έρευνα από τή φύση της, δέν μπορεί νά

τό κάμει αυτό. Καί δέν λέει επίσης τίποτα γιά τό από πού έσύ κι' έγώ ήρθαμε. Μᾶς εξέτασες, γιατί κι' εμεῖς σάν τή βαφή τοῦ τοίχου εἴμαστε φαινόμενο στό σύμπαν. Μελέτησες κάτι γιά τήν ψυχολογία μας καί μου ἔδωσες κάμποσους τόμους γι' αὐτή, ἀλλά δέν μου λές πῶς προήλθαμε. Μέ δύο λόγια δέν ξέρεις τίποτε γιά τήν προέλευση τοῦ σύμπαντος· «Ξέρω ἀπ' αὐτό τό βιβλίο ὅτι ὑπάρχουν περισσότερα πράγματα στό σύμπαν πού δέν τά περιέγραψες. Ὑπάρχει μιᾶ ἀόρατη πλευρά, ὅπως ἀκριβῶς καί ἡ ὄρατή. Καί ὑπάρχει σχέση αἰτίας - ἀποτελέσματος μεταξύ τους. Εἶναι σάν νά πάρεις ἕνα πορτοκάλι νά τό κόψεις στή μέση, καί νά ἐνδιαφερθεῖς μονάχα γιά τό μισό. Γιά νά καταλάβεις τήν πραγματικότητα τοῦ σύμπαντός μας σωστά, πρέπει νά ἐξετάσεις καί τά δύο μισά ἀπό μόνα τους, καί τό ὄρατό καί τό ἀόρατο.

Μ' αὐτή τήν ἔννοια «ὑπερφυσικό», δέν εἶναι ἡ σωστή λέξη γιά νά περιγράψεις τό ἀόρατο μέρος. Πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι τό ἀόρατο μέρος τοῦ σύμπαντος εἶναι τόσο φυσικό καί τόσο πραγματικό, ὅσο καί τό ὄρατό μέρος. Ἐπί πλέον τό ἀόρατο καί τό ὄρατό δέν εἶναι ἐντελῶς ξεχωρισμένα. Ὅταν κάνουμε ὀρισμένα πράγματα, αὐτά ἔχουν ἐπίδραση στόν ἀόρατο κόσμο. Ὁ χριστιανός θά ἔλεγε στόν ὑλιστή· «Ὁ τόμος σου τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας δέν ἀνταποκρίνεται στήν πραγματικότητα καί ἡ αἰτία εἶναι ὅτι κυττάζεις μονάχα τό μισό ἀπ' ὅ,τι ὑπάρχει: κυττάζεις τή μισή ἱστορία, δέν λαμβάνεις ὑπ' ὄψιν σου τό ἀόρατο μέρος τῆς. Ἐπομένως ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας σου δέν μπορεῖ νά εἶναι σωστή». Ἐχει δίκιο: κανεῖς ποτέ δέν ἔδωσε μιᾶ ἱκανοποιητική φιλοσοφία τῆς ἱστορίας, ἀρχίζοντας ἀπό τήν ὑλιστική πλευρά. Ὑπάρχουν πάρα πολλά στόν ἀόρατο κόσμο πού δέν ἐξηγοῦνται ἀπό μόνα τους ἂν ληφθοῦν σάν σύνολο. Κανεῖς δέν μπορεῖ νά κάνει φιλοσοφία τῆς ἱστορίας πού νά βασίζεται μονάχα στή μισή ἱστορία.

Τί συμβαίνει μετά; Αὐτοί οἱ δύο ἄνθρωποι κυττάζουν

ὁ ἕνας τόν ἄλλο δύσπιστα, γιατί οἱ δύο τους ἀρχικές ἀπόψεις γιά τό σύμπαν εἶναι ἡ μιά ἀντίθετη μέ τήν ἄλλη. Ὁ ὑλιστής ἀπαντάει: «Εἶσαι τρελλός. Μιλᾶς γιά πράγματα πού δέν μπορεῖς νά δεῖς». Καί ὁ χριστιανός ἀπαντάει: «Ναί, μπορεῖς νά λές ὅτι εἶμαι τρελλός, γιατί μιλάω γιά πράγματα πού δέν βλέπω γιατί ἐσύ γνωρίζεις μονάχα τά μισά γιά τό γνωστό σύμπαν». Σημειώστε κάτι τό ἐξαιρετικά σημαντικό: ὅτι οἱ δύο αὐτές ἀπόψεις δέν μποροῦν ποτέ νά γίνουν ἕνα. Εἶναι δύο ἀντικρουόμενες ἀπόψεις, ἡ μιά εἶναι σωστή καί ἡ ἄλλη λανθασμένη. Ἄν πεις κάτι λιγότερο τότε ὑποβιδάζεις τόν Χριστιανισμό σέ ἕνα ψυχολογικό δεκανίκι, μιά καλή ἀσπιρίνη. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ὁ χριστιανός δέν μπορεῖ νά σταχυολογήσει πολλές λεπτομέρειες ἀπό τίς παρατηρήσεις τῶν ὑλιστῶν. Ἄλλά ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀντίληψη τοῦ σύμπαντος, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει σύνθεση. Εἴτε ὁ ἕνας εἶναι σωστός καί ὁ ἄλλος λανθασμένος ἢ ὁ ἄλλος σωστός καί ὁ πρῶτος λαθεμένος. Εἶναι μιά ὀλική ἀντίθεση.

Ἀκολούθησε τή στάση τους πιό πέρα. Ὑπόθεσε ὅτι στόν τοῖχο τοῦ δωματίου ὑπάρχει ἕνα ρολοῖ. Ξαφνικά λοιπόν, σταματάει. Καί αὐτοί οἱ δύο κυττάζουν γύρω καί λένε: «Τί κρίμα, σταμάτησε». Ὁ ὑλιστής λέει: «Αὐτό δέν πρέπει νά συμβεῖ καί ἐπειδή εἴμαστε μόνοι, ἐσύ κι' ἐγώ σ' αὐτό τό σύμπαν, ὁ ἕνας ἀπό μᾶς πρέπει νά σκαρφαλώσει στόν τοῖχο καί νά τό κάνει νά ξεκινήσει. Δέν ὑπάρχει κανείς ἄλλος γιά νά τό κάνει αὐτό». Καί ὁ χριστιανός ἀπαντάει: «Περίμενε μιά στιγμή, ναί, εἶναι δυνατό σέ κάποιον ἀπό μᾶς νά σκαρφαλώσει καί νά κάμει τό ρολοῖ νά δουλέψει, ἀλλά ὑπάρχει καί μιά ἄλλη ἀκόμα δυνατότητα. Μπορῶ νά τό πῶ σ' Αὐτόν πού ἔκανε αὐτό τό σύμπαν κι' Αὐτός μπορεῖ νά τό κάμει νά δουλέψει».

Ἐδῶ θρῑσκειται ἡ τρομερή διαφορά στή στάση τους. Μπορεῖτε νά φαντασθεῖτε τήν ἀντίδραση τοῦ ὑλιστή. «Τώρα ξέρω ὅτι εἶσαι τρελλός. Μιλᾶς γιά κάποιον πού δέν

βλέπουμε και πού μπορεί να κάνει το ρολοί να δουλεύει».

Ο καθένας με τη σύγχρονη αντίληψη σκέψης του είκοστού αιώνα, θά καταλάβει την αναφορά αυτή. Και νομίζω ότι μπορούμε να δούμε γιατί τόσο πολλοί χριστιανοί δεν ζουν αυτή την πραγματικότητα. Δεν είναι σίγουροι ότι είναι δυνατό στον Θεό πού έκανε το σύμπαν να κάμει το ρολοί να δουλέψει ξανά αν οι χριστιανοί Του το ζητήσουν.

Έπιτρέψτε μου να σας δώσω μιá εικόνα από την πείρα μου. Κάποτε ταξίδευα νύχτα πάνω από το Βόρειο Άτλαντικό. Ήταν τό 1947. Τό αεροπλάνο μου, ένα από τά παλιά DC 4, μέ δύο κινητήρες σέ κάθε φτερό, ήταν περίπου στό μέσο του Άτλαντικού. Ξαφνικά οί δύο κινητήρες του ενός φτερουό σταμάτησαν. Είχα πολλές φορές ταξιδέψει. Θυμάμαι σκέφτηκα, θά πέσω στον ώκεανό. Πρέπει να βγάλω τό σακάκι μου. Όταν τό έκανα, είπα στην αεροσυνοδό· «Κάτι δεν πάει καλά». Λιγάκι πειραγμένη μου 'πε· «Έσείς οί επιβάτες πάντοτε νομίζετε ότι κάτι συμβαίνει στους κινητήρες». Έτσι σήκωσα τούς ώμους μου και πήρα τό σακάκι μου. Μόλις πού είχα καθήσει και οί φλόγες φάνηκαν και ένας άνησυχος πιλότος ήρθε και μās είπε· «Κινδυνεύουμε. Γρήγορα τά σωσσίδιά σας». Έτσι άρχισαμε να κατεβαίνουμε, πέφταμε, πέφταμε μέσα στή νύχτα χωρίς σελήνη, μπορούσαμε να δούμε τά νερά κάτω στό σκοτάδι. Και καθώς κατεβαίναμε διαρκώς, προσευχόμενα. Εύτυχώς ένα μήνυμα S.O.S., πού μεταδόθηκε, έλήφθει σ' όλες τίς Ένωμένες Πολιτείες σαν άστραλή. Ένα αεροπλάνο πέφτει στή μέση του Άτλαντικού. Η γυναίκα μου τό άκουσε και άμέσως πήρε τά τρία τότε μικρά κοριτσάκια μας και γονάτισαν και προσευχήθηκαν. Προσεύχονταν στό Saint Louis, κι' εγώ προσευχόμουν από τό αεροπλάνο. Και διαρκώς χάναμε ύψος και κατεβαίναμε.

Τότε, ενώ βλέπαμε τά κύματα να σπāνε από κάτω μας και ό καθένας μας ήταν έτοιμος για την πώση, ξαφνικά οί δύο κινητήρες άρχισαν να δουλεύουν και άρχισαμε να

ξανασηκωνόμαστε. Όταν προσγειωθήκαμε δοήκα τον πιλότο και τον ρώτησα τί συνέβει. Μοῦ εἶπε: «Εἶναι παράξενο, εἶναι κάτι πού δέν μπορῶ νά τό ἐξηγήσω, σπάνια και οἱ δύο κινητήρες ἑνός φτεροῦ σταματοῦν, ἀλλά εἶναι ἀπόλυτο, ὅτι ὅταν σταματήσουν δέν ξαναδουλεύουν. Δέν τό καταλαβαίνω». Ἔτσι γύρισα και τοῦ εἶπα: «Μπορῶ νά στό ἐξηγήσω». Μέ κύτταξε: «Πῶς»; Και τότε τοῦ εἶπα: «Ὁ Πατέρας μου στόν οὐρανό τούς ἔκανε νά δουλέψουν γιατί Τοῦ τό ζήτησα». Ὁ ἄνθρωπος μέ κύτταξε μέ τό πιό παράξενο βλέμμα και ἔφυγε. Εἶμαι σίγουρος πώς ἦταν ὁ ἄνθρωπος πού καθόταν στήν καρέκλα τοῦ ὑλιστή.

Ἄλλά αὐτό ἔχει σημασία: Δέν ὑπάρχει διαφορά μεταξύ τῶν δύο, τοῦ νά κάνει τό ρολοῖ ἢ τούς κινητήρες νά δουλέψουν ξανά. Εἶναι ἢ δέν εἶναι δυνατόν γιά τόν Θεό πού ἔκανε τή μηχανική τοῦ σύμπαντος, νά κάμει τό ρολοῖ ἢ τούς κινητήρες νά δουλέψουν; Εἶναι ἢ δέν εἶναι; Ὁ ὑλιστής θά πει «ἔχι». Ὁ χριστιανός θά πει «ναί». Δέν ἀναφερόμαστε στόν Θεό σάν νά εἶναι μιὰ μηχανή. Εἶναι προσωπικός, και καθώς προσευχόμαστε, δέν ἀπαντάει μηχανικά, ἀλλά σάν προσωπικός, αἰώνιος Θεός. Ἡ ἔμφαση εἶναι στό ὅτι ὑπάρχει και μπορεῖ νά ἐνεργεῖ στό σύμπαν τό ὅποιο δημιουργεῖ.

Τώρα ἄς ξεφύγουμε ἀπό τό μικρό μας σύμπαν και ξαφνικά ἄς ἀνοίξουμε τίς κουρτίνες, τίς πόρτες, ἄς ριζοῦμε τούς τοίχους, τό ταβάνι, τό πάτωμα και θά ἔχουμε τό σύμπαν ὀλόκληρο μπροστά μας ὅπως ὁ Θεός τό δημιουργεῖ.

Αὐτό πού πρέπει νά δοῦμε εἶναι ὅτι, ἀδιάφορο πόσο βαθειά προχωροῦμε στά μόρια τῆς ὕλης ἢ πόσο πολλά μαθαίνουμε μέ τά τηλεσκόπια και τά ραδιοτηλεσκόπιά μας, γιά τήν ἀπεραντοσύνη τοῦ σύμπαντος, στήν πραγματικότητα τό σύμπαν δέν εἶναι περισσότερο πολύπλοκο ἀπ' ὅτι τό δωμάτιο γιά τό ὅποιο μιλούσαμε. Εἶναι μόνον μεγαλύτερο.

Ἐν τούτοις πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι βλέποντας τόν κόσμον σάν χριστιανοί, δέν σημαίνει ἀπλῶς νά λέμε: «εἶμαι χριστιανός, πιστεύω στόν ὑπερφυσικό κόσμο» καί νά σταματᾶμε.

Εἶναι δυνατόν νά σωθεῖς μέ τήν πίστη στόν Χριστό καί ἔπειτα νά σπαταλήσεις μεγάλο μέρος ἀπό τή ζωή σου στήν καρέκλα τοῦ ὕλισμου. Μπορεῖ νά λέμε «πιστεύω στόν ὑπερφυσικό κόσμο» ἀλλά νά ζοῦμε σάν νά μὴν ὑπάρχει Θεός. Δέν εἶναι ἀρκετό νά λέμε «πιστεύω στόν ὑπερφυσικό κόσμο», ἀλλά πρέπει νά ρωτήσουμε: «Σέ ποιά θέση κάθουμαι αὐτῇ τῇ δεδομένῃ στιγμῇ»; Πρέπει νά ζοῦμε τό παρόν. «Ἄρκετόν στήν ἡμέραν τό κακό αὐτῆς - τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν».

Αὐτό πού ἔχει σημασία εἶναι ἡ καρέκλα πού καθόμαστε αὐτῇ τῇ δεδομένῃ στιγμῇ. Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι μόνο μιά διανοητική ἀποδοχή ὅτι ὀρισμένες διδασκαλίες εἶναι ἀληθινές. Αὐτό εἶναι μόνον ἡ ἀρχή. Αὐτό μοιάζει μ' ἕναν πεινασμένο πού κάθεται μπροστά σέ πολλές τροφές καί λέει: «Πιστεύω ὅτι ὑπάρχει τροφή καί ὅτι εἶναι πραγματική» καί ποτέ δέν τήν τρώει. Δέν εἶναι ἀρκετό ἀπλῶς νά λές «εἶμαι χριστιανός» καί στήν πράξη νά ζεῖς σάν ἡ ἐπαφή σου μέ τό ὑπερφυσικό νά ἦταν κάτι τό μακρινό. Γνώρισα πολλούς χριστιανούς πού ἐνεργοῦσαν σάν νά ἦρθαν σέ ἐπαφή μόνον δυό φορές στή ζωή τους - ἡ πρώτη φορά ἦταν τῇ στιγμῇ πού ἀναγεννήθηκαν καί ἡ ἄλλη ὅταν πέθαναν. Τήν ὑπόλοιπη ζωή τους τήν πέρασαν καθισμένοι στήν καρέκλα τοῦ ὕλιστη.

Ἡ διαφορὰ μεταξύ ἑνός χριστιανοῦ πού εἶναι στήν πρακτική του ζωῇ ὑπερφυσικός καί ἑνός πού λέει ὅτι εἶναι χριστιανός καί ζεῖ σάν ὕλιστής, μπορεῖ νά παρομοιαστεῖ μέ τή διαφορὰ πού ὑπάρχει μεταξύ μιᾶς μπαταρίας καί ἑνός ρευματοδέκτου. Μερικοί νομίζουν ὅτι ὅταν πίστεψαν ἔγιναν μιά αὐτόματη μπαταρία. Ἀπό τότε κι' ἔπειτα μποροῦν νά προχωροῦν μέ δική τους ἐνέργεια, ἀπό δική τους

δύναμη, μέχρι πού νά πεθάνουν. Ἄλλά αὐτό εἶναι λάθος. Ἀφοῦ δικαιωθήκαμε μιά γιά πάντα διά τῆς πίστεως στό Χριστό, πρέπει νά ζήσουμε σέ ὑπερφυσική ἐπικοινωνία μέ τόν Κύριο κάθε στιγμή, πρέπει νά εἶμαστε σάν τά ἠλεκτρικά φῆς πού εἶναι τοποθετημένα στήν ἠλεκτρική πρίζα.

Ἡ Γραφή μᾶς τό κάνει φανερό, ὅτι ἡ χαρά μας καί ἡ πνευματική μας δύναμη ἐξαρτῶνται ἀπό τή συνεχή σχέση μας μέ τόν Θεό. Ἄν δέν ἀγαποῦμε τόν Κύριο, ὅπως πρέπει, τότε τό φῆς θγαίνει ἀπό τήν πρίζα καί ἡ πνευματική δύναμη καί ἡ πνευματική χαρά σταματοῦν. Θυμηθεῖτε τήν εὐχή πού δίνει ὁ Παῦλος. «Ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄς εἶναι μετά πάντων ἡμῶν». Στά γαλλικά ἡ λέξη πού χρησιμοποιεῖται εἶναι «ἐπικοινωνία». Ἡ πραγματικότητα αὐτῆς τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού ζεῖ μέσα μας καί πού εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Τριάδος ὁλόκληρης, εἶναι μιά διαρκῆς πραγματικότητα στή χριστιανική ζωή.

Ἄς γίνουμε πιό σαφεῖς. Ἡ Βίβλος μᾶς λέει ὅτι ὁ Χριστός ἀναστήθηκε σωματικά ἀπό τοὺς νεκροὺς καί ἂν ἦσαν ἐκεῖ τήν ἡμέρα ἐκείνη θά ἔδλεπες τόν Χριστό νά σηκώνεται, νά περπατάει. Θεατή κατάσταση ἀληθινῆς ἱστορίας. Ὁ ὑλιστής λέει: «Ὅχι δέν τό πιστεύω αὐτό, εἶναι ἀπίστευτο, ὁ Χριστός δέν ἀναστήθηκε ἀπό τοὺς νεκροὺς». Αὐτό εἶναι ἀπιστία. Ἡ νέα θεολογία εἶναι ἐπίσης ἀπιστία, γιατί λέει ὅτι ὁ Χριστός δέν ἀναστήθηκε ἀπό τοὺς νεκροὺς ἱστορικά, ἢ ἴσως νά ἀναστήθηκε γιατί ποῖός ξέρει τί συμβαίνει σ' αὐτό τόν κόσμο στόν ὅποιο γιά τίποτα δέν εἶσαι σίγουρος. Ἡ ἱστορική ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ δέν ἐνδιαφέρει στήν πραγματικότητα, λέει ἡ νέα θεολογία, αὐτό πού ἐνδιαφέρει εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία στήν Ἱστορία εἶχε μιά θεαματική ἀνοδο νομίζοντας ὅτι ἀνεστήθη. Βλέπουν τήν σημασία τῆς ἀναστάσεως σάν ψυχολογική, ἀκόμα κι' ὅταν λένε ὅτι ἀφίνουν ἀνοιχτή τήν πόρτα στήν πραγματική ἀνάσταση, ἐφ' ὅσον ζοῦμε σ' ἓνα σύμπαν πού δέν μποροῦμε νά εἶμαστε βέβαιοι γιά τίποτε. Ὁ παλιός φιλελευθε-

ρισμός, ὁ νέος φιλελευθερισμός καί ὁ ὕλισμός εἶναι βασι-
κά ὁμοιοί. Σ' ὄλους αὐτούς τελικά ἢ ἴδια λέξη ἀρμόζει:
ἀπιστία. Ἄλλά τώρα ἐδῶ εἴμαστε χριστιανοί πού πιστεύ-
ουμε στή Βίβλο. Στεκόμαστε καί λέμε· «Ὅχι, δέν τό δεχό-
μαστε αὐτό, θά μιλήσω ἐνάντια στόν ὕλισμό, θά μιλήσω
ἐνάντια στόν παλιό καί νέο φιλελευθερισμό. Ὁ Χριστός
ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς καί ἀναλήφθηκε μέ τό ἴδιο
σῶμα πού οἱ μαθητες εἶδαν καί ἄγγιξαν. Μεταξύ τῆς ἀνά-
στασῆς Του καί τῆς ἀνάληψῆς Του, φανερώθηκε ξανά καί
ξανά πολλές φορές. Πῆγε καί ἤρθε μεταξύ τοῦ ὄρατοῦ καί
τοῦ ἀόρατου κόσμου αὐτές τίς σαράντα μέρες καί τελικά
εἶχε μιά ἐπίσημη ἀποχώρηση ἀπό τό ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.
Ἄλλά ἡ Γραφή λέει ὅτι ἐάν ὁ Χριστός ἀναστήθηκε ἀπό
τούς νεκρούς, πρέπει κι' ἐμεῖς νά ἐνεργοῦμε σύμφωνα μ'
αὐτή τή θεβαιότητα στήν κάθε στιγμή τῆς ζωῆς μας. Ἡ
σημασία τῆς δέν εἶναι μονάχα ἱστορική.

Ἔτσι ὁ χριστιανός πού πιστεύει στή Βίβλο λέει· «Τό
πιστεύω αὐτό» καί ὁ ὕλιστής λέει· «Δέν τό πιστεύω αὐτό»
καί μένει στήν ἀπιστία. Ἄλλά τί νά ποῦμε γιά τόν ἄνθρω-
πο πού λέει· «Τό πιστεύω αὐτό, τό πιστεύω», ἀλλά δέν
ἐνεργεῖ σύμφωνα μ' αὐτή τήν πίστη στήν καθημερινή του
ζωή; Μιά λέξη ταιριάζει καί σ' αὐτή τήν κατάσταση:
ἀ π ι σ τ ί α.

Στήν πρός Ρωμαίους ζ' 4, ὁ Παῦλος λέει κάτι παράξε-
νο: «Λοιπόν ἀδελφοί μου, καί οεῖς ἐθανατώθητε ὡς πρός
τόν νόμον διά τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, διά νά συζευχθῆτε
μέ ἄλλον, τόν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, διά νά καρποφορή-
σωμεν εἰς τόν Θεόν». Αὐτό τό ἐδάφιο μιλάει γιά τόν κάθε
χριστιανό, σάν θηλυκοῦ γένους. Κατά τήν ἐπιστροφή μας
συζευχθήκαμε μέ τόν Χριστό, πού εἶναι ὁ νυμφίος καί
καθώς ἀφίνουμε τόν ἑαυτό μας στά χέρια Του, στιγμή μέ
στιγμή, Αὐτός θά παράγει τόν καρπό Του μέσω ἡμῶν στόν
ἐξωτερικό κόσμο. Αὐτό εἶναι ὁμορφο καί ὑπερθανμαστό.
Ἡ νύφη δέν στέκεται μέ τόν νυμφίο μονάχα γιά τήν τελετή

του γάμου.

Ὁ Χριστός θέλει νά φέρει τόν καρπό Του μέσα ἀπό μᾶς στόν ἐξωτερικό κόσμο. Καί ἄν δέν ἐνεργῶ σύμφωνα μέ αὐτό, κάθομαι στήν καρτέκλα τῆς ἀπιστίας. Θά παρατηρήσατε στήν πρός Ρωμαίους 5 (ἓνα πολύ σοδαρό κεφάλαιο γιά τόν χριστιανό πού τό διαβάζει μέ λεπτότητα κατανόησης καί αἰσθημάτων), στά ἐδάφια 13, 16 καί 19 αὐτές οἱ λέξεις σέ ἐνεστώτα χρόνο: «μηδέ παριστάνετε τά μέλη σας ὄπλα ἀδικίας εἰς τήν ἁμαρτίαν, ἀλλά παραστήσατε ἑαυτούς εἰς τόν Θεόν ὡς ζῶντας ἐκ νεκρῶν καί τά μέλη σας ὄπλα δικαιοσύνης εἰς τόν Θεόν». Ἐξακολουθεῖς νά ἔχεις ἀξία καί σημασία ἀφ' ὅτου ἔγινες χριστιανός. Τό ἐδάφιο 16 μᾶς λέει ξανά: «Δέν ἐξεύρετε ὅτι εἰς ὄντινα παριστάνετε ἑαυτούς δούλους πρός ὑπακοήν εἶθε δούλοι ἐκείνου εἰς τόν ὅποιον ὑπακούετε ἢ τῆς ἁμαρτίας πρός θάνατον ἢ τῆς ὑπακοῆς πρός δικαιοσύνην». Καθισμένος στήν καρτέκλα τοῦ πιστοῦ παραδίδω τόν ἑαυτό μου στόν Χριστό γιά νά φέρει καρπό μέσα ἀπό μένα, ἢ μήπως παρατηρῶ τόν ἑαυτό μου σάν ὑπηρέτη τοῦ παλιοῦ ἀφεντικοῦ μου, τοῦ Σατανᾶ, ὁπότε σ' αὐτή τήν περίπτωσι φέρνω τό θάνατο στόν γύρω μου κόσμο; Τό σοδαρότερο εἶναι τό νά φέρεις τόν καρπό τοῦ Πνεύματος στόν ἐξωτερικό κόσμο. Ἡ σημασία τοῦ ἀνθρώπου συνεχίζεται. Δέν εἶσαι προγραμματισμένος ὑπολογιστής. Θά παραστήσεις τόν ἑαυτό σου στόν νυμφίο ἢ δέν θά τόν παραστήσεις; Τό ἐδάφιο 19 ἐπαναλαμβάνει αὐτό τό σημεῖο: «Ἀνθρωπίνως λέγω διά τήν ἀσθένειαν τῆς σαρκός σας. Διότι καθώς παρεστήσατε τά μέλη σας δούλα εἰς τήν ἀκαθαρσίαν καί εἰς τήν ἀνομίαν πρός τήν ἀνομίαν, οὕτω καί τώρα παραστήσατε τά μέλη σας δούλα εἰς τήν δικαιοσύνην πρός ἁγιασμόν».

Ὁ ἄπιστος λέει: «Ἡ ἀνάστασι! πραγματικά δέν πιστεύω σ' αὐτήν». Ὁ χριστιανός λέει: «Ἐγώ τήν πιστεύω». Ἀλλά βέβαια δέν θά πρέπει νά τό ὀνομάσουμε ἀπιστία ἄν δέν ἐνεργῶ σύμφωνα μ' αὐτή, ἀφίνοντας τόν Χριστό τόν

όποιο λέγω ότι άνεστήθη από τούς νεκρούς, νά φέρει τόν καρπό Του διά μέσου έμοῦ;

Έχοντας αυτό κατά νοῦν, ἄς κυττάξουμε τήν προσευχή. Αισθάνομαι ότι ό ντετερμινισμός τής έποχής μας μᾶς έχει επηρεάσει ὥστε νά μή αισθανόμαστε τήν τάση νά γίνουμε ἄνθρωποι προσευχῆς. Πρέπει νά καταλάβουμε τί είναι ή προσευχή. Ἡ προσευχή, σύμφωνα μέ τή Βίβλο, είναι ή όμιλία μέ τόν Θεό. Ὁ λόγος πού μπορούμε νά μιλάμε στόν Θεό είναι ότι Αὐτός ὑπάρχει, είναι προσωπικός Θεός, καί μᾶς δημιούργησε κατ' εικόνα Του. Ἐφ' ὅσον δημιουργηθήκαμε κατ' εικόνα Του, δέν είναι παράδοξο ότι μπορούμε νά επικοινωνοῦμε μαζί Του, ἔστω καί ἂν Αὐτός είναι αἰώνιος καί ἐμεῖς θνητοί.

Όταν ή ἀνομία μας ἐξαλειφθεῖ μέ τό τέλειο ἔργο τοῦ Χριστοῦ, ή επικοινωνία μας μέ τόν Θεό είναι ἀναμενόμενη. Ἐπικοινωνοῦμε κατά ὀριζόντιο τρόπο ό ἕνας μέ τόν ἄλλο διά τής όμιλίας. Στήν πραγματικότητα οἱ σύγχρονοι ἀνθρωπολόγοι λένε ότι αὐτή ή όμιλία πέρα από κάθε τι ἄλλο, ξεχωρίζει τόν ἄνθρωπο από τόν μή ἄνθρωπο. Ὁ Θεός επίσης επικοινωνεῖ μαζί μας διά τής όμιλίας στή Βίβλο, καί ἐμεῖς επικοινωνοῦμε μέ τόν Θεό μέ τήν προσευχή. Ὑπάρχει κάτι τόσο ἀπλό μᾶ καί τόσο βαθύ ὅσο αυτό.

Πῶς λοιπόν ή προσευχή ταιριάζει στή Βιβλική ἄποψη γιά τό σύμπαν; Ὁ Θεός ἔκαμε τό σύμπαν. Είναι ἐξωτερικό σ' Αὐτόν, ὄχι διαστημικά ἀλλά ὑπό τήν ἔννοια ότι δέν είναι επέκταση τής οὐσίας Του. Ὑπάρχει δέβια ἕνα μηχανικό μέρος στό σύμπαν, ἀλλά οὔτε ό Θεός οὔτε ό ἄνθρωπος είναι μέσα σ' αὐτή τή μηχανή. Ὑπάρχει μιᾶ ὁμοιομορφία στίς φυσικές αἰτίες, ἀλλά ὄχι σ' ἕνα κλειστό σύστημα. Ἡ πορεία τής φύσεως μπορεῖ ν' ἀλλαχτεῖ - μπορεῖ νά ξαναδιαταχτεῖ - ἀκριβῶς ὅπως μιᾶ ἐπιθυμία διακόπτει κάτι, ἐπί παραδείγματός, φτάνοντας τόν διακόπτη καί σβύνοντας τό φῶς. Αὐτή ή πράξη τής θελήσεώς μου ἐπαναδιατάσσει τή φυσική ροή τής αἰτίας καί τοῦ ἀποτελέσματος.

Είναι σύμφωνα μ' αυτή την τοποθέτηση που η Βίβλος προτάσσει τη διδασκαλία της περί προσευχής.

Άς ξαναγυρίσουμε στο αεροπλάνο μου: Προσευχήθηκα και ο Θεός έκαμε τούς κινητήρες νά ξαναδουλέψουν. Αυτή είναι η προσευχή. Χωρίς την αληθινή αντίληψη για τον Θεό και τον άνθρωπο, η προσευχή είναι άνοησία. Πρέπει νά καταλάβετε ότι υπάρχει ένας προσωπικός Θεός και ότι αυτός δημιούργησε τό σύμπαν, τό όποιο δέν είναι επέκταση τής ουσίας Του. Έάν ήταν θά είχαμε ένα πανθειστικό σύστημα στό όποιο η προσευχή τελικά θά ήταν χωρίς σημασία. Από αυτής τής πλευράς, λίγη είναι η διαφορά μεταξύ του πανθεισμού τής Ανατολής και πολλών από τούς νέους θεολόγους μας.

Άλλά σημειώστε, ότι αυτή η έμφαση δέν είναι άπλώς θέμα δογματικής. Πρέπει στην πραγματικότητα νά καθόμαστε στην καρέκλα του ύπερφυσικού και νά προσευχόμαστε. Έάν ο χριστιανός δέν προσεύχεται, άν δέν ζει σέ θέση προσευχής, τότε άδιάφορα του τί λείει για τό πιστεύω του, άδιάφορα μέ πόσα άνόητα όνόματα άποκαλεί τούς ύλιστές άπιστους, ο χριστιανός έχει μεταφερθεί και κάθεται στην καρέκλα του ύλιστή. Ζει στην άπιστία άν φοβάται νά ενεργήσει μέ βάση τό ύπερφυσικό στην παρούσα ζωή.

Η άπιστία μετατρέπει τόν Χριστιανισμό σέ φιλοσοφία. Ο ούράνιος Πατέρας μας θέλησε νά μās πει για τόν Έαυτό Του - πώς μπορούμε νά πāμε στόν ούρανό - αλλά έξ ίσου πώς μπορούμε νά ζήσουμε από τώρα στό σύμπαν όπως είναι, άμφίπλευρο, όρατό και άόρατο. Έάν οί χριστιανοί μόνον χρησιμοποιούν τόν Χριστιανισμό σάν θέμα διανοητικής άποδοχής μεταξύ τής έπιστροφής τους και του θανάτου τους, άν τόν χρησιμοποιούν μόνον σάν άπάντηση στίς διανοητικές έρωτήσεις τους, είναι σάν νά χρησιμοποιείς ένα άσημένιο κουτάλι για κατσαβίδι. Μπορώ νά πιστέψω ότι ένα άσημένιο κουτάλι κάνει που και που

γιά κατσαβίδι, αλλά είναι καμωμένο για κάτι άλλο. Είναι άστειο νά πάρεις τό άσημένιο κουτάλι πού έγινε για νά τρώς μ' αυτό και νά τό φυλάς στην έργαλειοθήκη σου και νά τό χρησιμοποιείς μονάχα για κατσαβίδι. 'Αλλά άς κνττάξουμε τόν «χριστιανό» πού ζει στην άπιστία. 'Εάν ό χριστιανός πού πιστεύει στη Βίβλο κινηθεί και στην πρακτική ζωή βρεθεί καθισμένος στην καρέκλα του ύλιστή, ζει σαν τό σύμπαν νά είναι κάτι διαφορετικό άπ' αυτό πού είναι. Είναι εκτός τροχιάς στό σύμπαν και στην πραγματικότητα περισσότερο άμαθής άπ' ότι ό ειδωλολάτρης στη ζούγκλα.

'Υποθέστε ότι τρεις άνθρωποι κάθονται μαζί σ' ένα αεριοθούμενο αεροπλάνο, ό ένας άπέναντι στό παράθυρο, ό άλλος άπέναντι στον διάδρομο και ό άλλος στό μέσον. Αυτός πού είναι στό παράθυρο είναι ό ειδωλολάτρης πού δέν έχει ιδέα για τό πώς τό αεροπλάνο πετάει, φοβάται καθώς τό αεροπλάνο σηκώνεται. 'Ο άνθρωπος στό διάδρομο γνωρίζει κάθε βίδα σ' αυτό τό αεροπλάνο, αυτός τό σχεδίασε, αλλά δέν πιστεύει σε τίποτα τό υπερφυσικό και υποθέστε ότι έσείς σαν χριστιανός κάθεστε στό μέσον. Ποιός από τούς δύο ανθρώπους πού κάθονται δίπλα σας θά μπορούσε νά καταλάβει καλύτερα τό σύμπαν; 'Ο ειδωλολάτρης δέν έχει ιδέα για τό αεροπλάνο, αλλά ξέρει ότι υπάρχει όρατό και άόρατο στό σύμπαν γιατί λατρεύει τά δαιμόνια. 'Ο άλλος ξέρει κάθε τι για τό αεροπλάνο, αλλά δέν ξέρει ότι υπάρχει τό άόρατο. 'Ο ειδωλολάτρης είναι λιγότερο άμαθής από τόν μηχανικό. 'Αλλά τί γίνεται μέ σένα πού είσαι χριστιανός; "Αν λές ότι τό σύμπαν έχει και μία πνευματική διάσταση και δέν ζεις σύμφωνα μέ αυτά, ενεργείς σαν νά ξέρεις λιγότερα από τόν ειδωλολάτρη.

'Ισως τώρα ν' άρχίσουμε νά βλέπουμε γιατί συχνά έχουμε ένα αίσθημα κατωτερότητας, μη πραγματικότητας, άφηρημένο. Νομίζω ότι ή αίτία είναι ότι πολλοί ζούμε σαν νά ξέρουμε λιγότερα κι' από τόν ειδωλολάτρη για τό

σύμπαν. Έχουμε κινηθεί προς την άπιστία και ζούμε σαν τό σύμπαν νά ήταν νατουραλιστικό. Καμιά άπορία γιατί αυτή ή κατωτερότητα! Σέ μιά τέτοια περίπτωση ή Έκκλησία είναι ένα μουσειο πεθαμένων γεγονότων πού παρορσιάζουν κάτι πού κάποτε ήταν ζωντανό.

Άν τά μαθήματα πού δίνουμε σαν δάσκαλοι τά δίνουμε σαν νά καθόμαστε στή θέση του ύλιστη, είναι ν' άπορούμε ότι ύπάρχει έλλειψη πραγματικότητας; Είναι δυνατόν νά διδάσκουμε κατ' αυτόν τόν τρόπο άλλους; Μπορούμε νά διατηρήσουμε τή ζωή της Έκκλησίας έτσι; Μπορούμε νά κάνουμε ενάγγελισμό μ' αυτόν τόν τρόπο; Καί τά παιδιά μας μάζ κιντάζουν και κορνούν τό κεφάλι «άσφαλώς ύπάρχει κάτι μη πραγματικό και μουχλιασμένο σ' ό,τι βλέπω στον δάσκαλό μου, στους γονιούς μου». Άν καθόμαστε στην καρέκλα της άπιστίας αυτό τό άποτέλεσμα πρέπει νά περιμένουμε.

Άλλά άς σημειώσουμε, ύπάρχουν δύο θέσεις - δύο καρρέκλες - όχι τρείς. Καί αυτή τή στιγμή καθόμαστε είτε στή μία είτε στην άλλη. Άπιστία είναι νά κάθεται ό χριστιανός στην καρέκλα του ύλιστη. Κάθε στιγμή, ύπάρχουν προστά μας σαν χριστιανοί πού είμαστε, οί δύο θέσεις. Άφού έγινα χριστιανός δέν έπαψα νά 'χω τή σημασία μου. Είτε δίνω τόν έαυτό μου, τή ζωή μου, στον ζωντανό Χριστό σέ μιά δεδομένη στιγμή, είτε όχι, είμαι είτε στή μία καρέκλα είτε στην άλλη. Σέ ποιά θέση καθόμαστε; Πώς ζούμε τή ζωή μας; Ποιός είναι ό τρόπος της ζωής μας; Κανείς μας δέν είναι τέλειος, αυτό είναι άλήθεια. Όλοι κάποια στιγμή πιάνουμε τους έαυτούς μας στή θέση του ύλιστη. Άλλά αυτό είναι ή σιγή της κατάστασης; Είναι αυτός ό τρόπος πού διδάσκουμε τους άλλους; Είναι αυτός ό τρόπος πού σιγήθως μελετάμε; Είναι άκόμα αυτός ό τρόπος πού κάνουμε αυτό πού καλούμε «έργο Θεού»;

Είμαστε χριστιανοί πού πιστεύουμε στή Βίβλο, σημαίνει όχι ότι πιστεύουμε μόνο μέ τό κεφάλι μας, αλλά στην

κάθε στιγμή ότι ενεργοῦμε διά πίστης μ' αὐτή τήν πεποι-
θησι. Πρέπει νά πολεμῶμε τίς μάχες τοῦ Κυρίου μέ τά
ἄλλα τοῦ Κυρίου διά τῆς πίστης - καθισμένοι στήν καρέ-
κλα τῆς πίστης. Ἐάν πολεμοῦμε τίς μάχες τοῦ Κυρίου
ἀπλῶς ἀντιγράφοντας τόν τρόπο πού ὁ κόσμος κάνει τή
δουλειά του, εἴμαστε σάν τά μικρά ἀγόρια πού παίζουν μέ
ξύλινα σπαθιά, πιστεύοντας ὅτι κάνουν μάχη ἐνῶ τά με-
γάλα ἀδέρφια τους θοίσκονται στόν πόλεμο κάπου σέ μιᾶ
μακρινή χώρα. Ὁ Κύριος ποτέ δέν θά τιμῆσει μέ δύναμη
τήν ὅποια στάση ἀπιστίας στά παιδιά Του γιατί αὐτός ὁ
τρόπος δέν Τόν τιμᾷ. Αὐτό ἐπαληθεύει στίς χριστιανικές
ἐκδηλώσεις, στίς ἱεροποστολές ὅπως καί ἂν τό ὀνομάσετε.
Ζώντας τό ὑπερφυσικό, δέν σημαίνει ὅτι θά κάνεις λιγό-
τερη δουλειά, οὔτε σημαίνει ὅτι θά ὑπάρχει λιγότερη δου-
λειά ἀλλά μάλλον περισσότερη. Ποιός μπορεῖ νά κάμει
περισσότερη; Ἐμεῖς μέ τήν ενεργητικότητά μας καί τή
σοφία μας ἢ ὁ Θεός πού δημιούργησε τόν οὐρανό καί τή
γῆ καί μπορεῖ νά ἐργαστεῖ στήν ἱστορία μέ μιᾶ δύναμη πού
κανεῖς μας δέν ἔχει; Ὁ Θεός ὑπάρχει. Κι' ἐμεῖς μέ πίστη
στεκόμαστε στή θέση αὐτῶν πού πιστεύουν στή Βίβλο,
στιγμῇ πρὸς στιγμῇ, στήν πρακτική μας ζωή καί δέν μετα-
κινούμαστε πρὸς τή θέση τῆς ἀπιστίας, τότε ἐμεῖς καί ὁ
κόσμος θά δοῦμε τόν Θεό νά εὐλογεῖ. Ὁ Χριστός θά φέρει
τόν καρπό Του.

Καθώς ἄρχισα αὐτό τό βιβλίον, ἀσχολήθηκα μέ τήν ἐπι-
στροφή στήν ἀληθινή διδασκαλία καί τήν ἐπιστροφή τοῦ
ἀτόμου καί τῶν συνόλων σέ μιᾶ κανονική σχέση μέ τό
Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅπως καί ὁ Ἱερεμίας, πρέπει νά μιλήσουμε
γιά τήν κρίση τοῦ Θεοῦ στόν κάθε ἄνθρωπο ἀτομικά,
μικρό ἢ μεγάλο, γιά τήν κρίση ὅλων ὅσων ἔχοντας ἀκούσει
τήν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀπομακρύνθηκαν ἀπ' Αὐτόν.

Ὁ Θεός ὑπάρχει. Εἶναι ἅγιος καί πρέπει νά ξεροῦμε
ὅτι θά ὑπάρξει κρίση. Ὅπως ὁ Ἱερεμίας πρέπει νά συννε-
χίσουμε νά μιᾶμε, ἀδιάφορο τί θά μᾶς κοστίζει αὐτό.

Στό τέλος τῆς μελέτης τῆς πρὸς Ῥωμαίους, προσπαθήσαμε αὐτό: νά καταλάβουμε καί νά μιλήσουμε γιά τόν χαμό τοῦ χαμένου, συμπεριλαμβάνοντας καί τόν ἄνθρωπο χωρὶς τῆ Βίβλο. Σύμφωνα μέ τόν Παῦλο, αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει παρά μέ ἀγάπη γιά τούς ὁμοίους μας. Ἀκόμη καί μέσα στήν πόλη τοῦ θανάτου, ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νά κινήσει ὅλα τῆς τά μέλη καί νά τά κάνει νά ζήσουν μπροστά στήν παρουσία τοῦ Θεοῦ, μπροστά στόν ἀόρατο κόσμο καί μπροστά στά παρατηρητικά μάτια τοῦ μεταχριστιανικοῦ μας κόσμου.